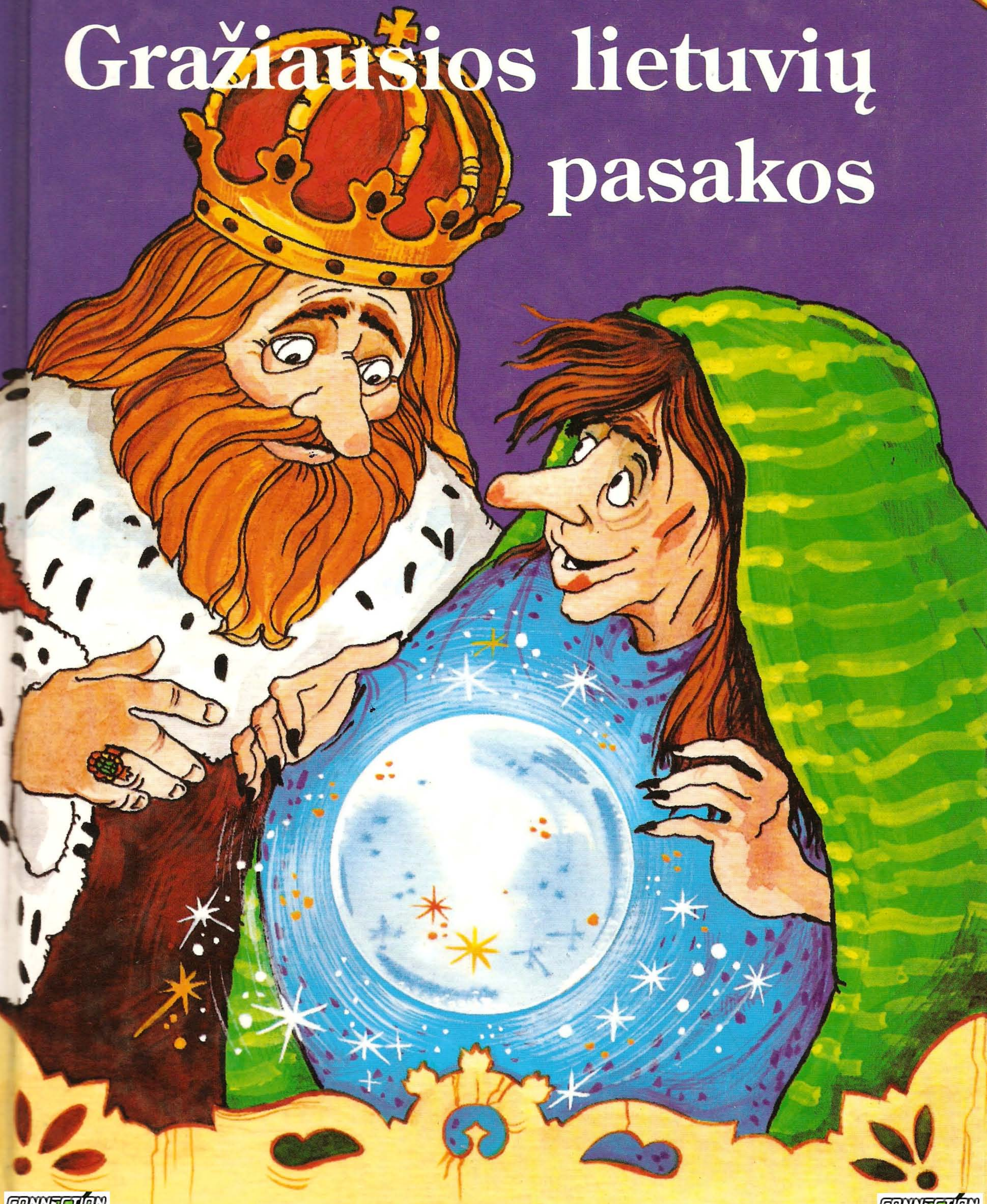
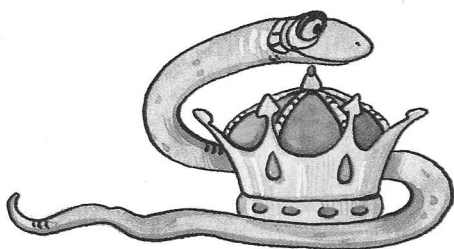

Gražiausios lietuvių pasakos

Gražiausios lietuvių pasakos

I dalis

LEIDYKLA
„VAIGA“
1999

Dailininkė EDITA ŽUMBAKYTĖ

Gr 175 **Gražiausios** lietuvių pasakos /Iš J. Basanavičiaus, S. Daukanto, A. Giedriaus, S. Tijūnaičio pasakų rink./ Iliustr. E. Žumbakytė: K.: Vaiga, 1996.— 176 p. iliustr.

[D]1. — 1996. — 176 p. iliustr. — ISBN 9986-432-51-0
ISBN 9986-432-55-3

Gražiausių lietuvių pasakų knyga sudaryta iš Jono Basanavičiaus, Simono Daukanto, Stasio Tijūnaičio ir Antano Giedriaus rinkinių. J. Basanavičiaus ir Simono Daukanto pasakos yra išleistos daugeliu knygų, lydėjusių kelias skaitytojų kartas. Mažiau žinomos S. Tijūnaičio „Mūsų pasakos“, išspausdintos 1927—1958 metais. Šiek tiek plačiau skaitytojas pažįsta A. Giedriaus „Tėvų pasakas“, išleistas JAV 1951—1972 metais, Lietuvoje pasirodžiusias 1993 m. („Vyturio“ leidinys).

Šių pasakų pažintinė reikšmė ir meninis gyvybingumas, mitų atgarsiai jose ir kūrinijos likimas sudėtingame pasaulyje kartais nugrimzta į apsiniaukiančią tautos atmintį, o kartais vėl iškyla kaip niekados neišsenkanti išmintis.

UDK 839.8

Karalaitė gulbė

Seniau pakrašty vienos girios gyveno miško sargas su savo motina. Prie pat trobelės buvo kūdra, kur vis atskrisdavo trys gulbės. Kai tik jos nusileisdavo, tuoj padėdavo savo plunksnas ir virsdavo labai gražiomis mergaitėmis.

Kartą miško sargas, eidamas iš girios, pamatė šias mergaites, ir viena jų, pati jaunė, labai jam patiko. Parėjęs namo, jis pasisakė savo motinai, kad norėtų paimti jaunę mergaitę sau už pačią. Motina liepė jam iškasti šalia kūdros gilią duobę, viršuj apdėti žaliomis velėnomis ir toje vietoje pačiam atsisėsti.

Sūnus viską taip padarė ir, aptaisęs duobę, atsėdo joje, laukdamas gulbių atskrendant. Atskrido trys baltos gulbės ir pavirto mergaitėmis. Jaunė truputį atsistolino nuo kitų ir, kai tik užėjo ant velėnų, tuoj šmukšt ir įlėkė duobėn.

Miško sargas parsivedė ją namo, o jos plunksnas surišo į skarelę, įdėjo į skrynią ir užrakino. Skrynios raktus padavė motinai ir prisakė, kad niekados nebeduotų mergaitei josios plunksnų.

Ta mergaitė pasisakė esanti vieno karaliaus duktė, o kitos dvi gulbės — jos seserys. Miško sargas netrukus ją vedė ir labai gražiai gyveno. Karalaitė turėjo tokią žiedą: kai jį pasuko ant piršto, vietoj senos trobelės tuoj atsirado gražiausias dvaras, o aplinkui jį puikūs sodai.

Metus jiems pagyvenus, gimė sūnus, kuris labai gražiai augo. Viena kart, miško sargui išėjus į girią, karalaitė ėmė prašyti motinos, kad parodytų jai plunksnas: sakėsi labai pasiilgus ir norinti jas pamatyti. Senutė pagalvojo sau: „Dabar jau turi sūnų, gal niekur nebeskris“, — ir padavė plunksnas. Karalaitė, paėmus plunksnas į rankas, tuoj pavirto gulbe, pakilo aukštyn ir nuskrido į savo tėvo karalystę.

Miško sargas, sugrižęs namo, nieko neberado: nei pačios, nei dvaro, nei sodų — su ja viskas prapuolė. Tada jis pasiėmė su savim sūnų ir išėjo pačios ieškoti. Ėjo ėjo ir užėjo pamiškėj dvėselieną, kurią buvo apstoję liūtas, kurtas, grifas ir skruzdėlė. Visi keturi niekaip negali tarpusavy šitos dvėselienos pasidalyti. Kai tik pamatė ateinant miško sargą, tuoj visi ėmė prašyti, kad jiems padalytų. Miško sargas paskyrė: skruzdėlei — smegenis, kurtui — jeknas ir plaučius, liūtui — priekį, o grifui — užpakalį. Žvėrys tokiu padalijimu labai džiaugėsi ir prižadėjo žmogui pagelbėti, jei kada prireiks.

Tada miško sargas pasisakė einąs ieškoti savo pačios. Grifas jam pasakė, kad jo pati esanti labai toli, už daugelio žemių ir marių, ir gyvenanti po stiklo kalnu.

Tuoju liūtas liepė miško sargui sėsti ant savo nugaros, skruzdėlė įsikibo jam į gaurus, ir visi leidos kecionėn. Kai priėjo marias, tai grifas paėmė visus ant savo pečių ir skrisdamas nešė.

Taip jie perkeliavo vieną karalystę ir ėmė klausinėti apie stiklinį kalną, bet tenai dar niekas apie tokį kalną nebuvo girdėjęs. Antroje karalystėje pasakė, kad girdėję apie tokį kalną, bet nežiną, kur jis yra. Trečioje karalystėje pasakė žiną stiklinį kalną, bet jis esąs taip toli, kad nei jie, nei jų vaikai ten nenueisią.

Miško sargas su žvėrimis ilgai dar keliavo, ir žvėrys pasimainydami vis jį nešė. Pagaliau priėjo ir tą kalną, bet jis buvo labai slidus, ant jo niekas negalėjo užlipti. Tada skruzdėlė, aplink apibėgus, rado mažutę skylelę ir įlindo į vidų pažiūrėti, ar yra ten miško sargo pati. Įlindus pamatė prie vartų gulintį šunį su devyniom

galvom, bet šuo jos nepastebėjo. Skruzdėlė įbėgo vidun į dvarą, viską apžiūrėjo ir sugrįžus kitiems pasakė. Tada grifas savo geležiniu snapu prakirto stikliniam kalne didesnę skylę, o liūtas su nagais taip ją išdraskė, kad visi sulindo. Žvėrys tuoj šoko ant devyngalvio šuns: grifas visų pirma iškapojo jam akis, o liūtas su kurtu jį suplėšė.

Dabar suėjo visi į dvarą. Miško sargas pasiuntė skruzdėlę, kad pavadintų jo pačią. Skruzdėlė įlindus rado karaliaus šeimyną valgant pietus, užlipo karalaitėi ant kojos ir įkando. Karalaitė išbėgo laukan ir čia pamatė savo vyrą su sūnum. Labai nustebusi ėmė klausinėti, kaip jie čia atkeliavo ir kaip devyngalvis jų nesudraskė. Miško sargas ją nuvedė prie vartų ir parodė tą devyngalvį suplėšytą.

Karalaitė sugrįžo į vidų ir sako savo tėvui:

— Jei mano vyras ateitų, ką mes darytume?

Atsakė karalius:

— Jeigu jis būtų toks stiprus, kad galėtų čia ateiti, mes jį labai meiliai priimtume. Bet jis čia negalės ateiti: devyngalvis jį tuoj suplėšytų.

Bet duktė, vis norėdama tėvą ištirti, palūkėjus vėl klausia:

— Iš tiesų, tėve, kaip jį reiktų nužudyti?

Karalius vėl atsakė:

— Kam gi žudyti? Kad ateitų, tai linksmintumės, ir tu liktum jo pati. Kad tik mums užmušti kaip nors devyngalvį šunį, kuris mus prislėgė su stikliniu kalnu ir pavertė tave ir tavo seseris gulbėmis.

Tada karalaitė atidarė duris ir įleido savo vyrą su sūnum. Kokia buvo visų linksmybė, kai sužinojo, kad devyngalvis nebegyvas. Tuoj iškėlė didelę puotą ir linksmos kelias dienas. Po to miško sargas apsigyveno pas savo uošvį ir liko karalium.

Mildutė

Gyveno senelis ir senelė ir turėjo dukterį Mildutę. Senelė numirė ir paliko Mildutei savo karvytę. Senelis netrukus vedė antrą kartą ir paėmė pačią laumę raganą. Toji atsivedė su savim tris dukteris: vyresnioji buvo viena akim, antroji — trimis, o jauniausia — keturiomis akimis.

Laumė labai nekenė savo podukros Mildutės ir vis varydavo ją laukan galvijų ganyti.

Vieną dieną, genant Mildutei galvijus, pamotė jai įdavė pundelį linų ir prisakė, kad lig vakaro ganydama juos suverptų ir audeklą išaustų.

Išginė Mildutė laukan ir verkia. Tik ėmė ir prakalbėjo jos karvytė:

— Neverk, Mildute! Paimk linus, įkišk pro vieną mano ausį, papūsk, ir viskas bus padaryta.

Įkišo Mildutė linus pro vieną karvytės ausį, papūtė, ir išlindo pro kitą ausį viskas suverpta ir suausta.

Vakare parginė Mildutė galvijus namo ir parnešė visą rietimą gražios ir plonos drobės.

Kitą dieną įdavė laumė Mildutei du pundelius linų, prisakė juos suverpti ir suausti, ir kartu išleido laukan savo vienakę dukterį pažiūrėti, kaip Mildutė suverps tiek daug linų ir priaus tiek drobės. Paganius trputį, Mildutė sako laumės dukteriai:

— Duok, aš tau paieškosiu galvą!

Beieškodama Mildutė gieda:

— Užmiega miega viena akelė!

Ėmė ir užmigo laumės duktė. Tada Mildutė greit paėmė linus, įkišo pro vieną karvytės ausį ir papūtė. Kai laumės duktė nubudo, viskas Mildutės jau buvo suverpta ir suausta.

Vakare, parginus galvijus namo, laumė išlupo savo dukterį, kad nematė, kaip Mildutė verpė ir audė.

Trečią dieną laumė išleido su Mildute ganyti savo triakę dukterį. Paganius truputį, Mildutė ir jai sako:

— Duok, aš tau galvą paieškosiu!

Beieškodama Mildutė ėmė giedoti:

— Užmiega miega viena akelė!

Viena akis merkėsi ir užmigo. Mildutė vėl dainuoja:

— Užmiega miega antra akelė!

Užmigo ir antra akis. O Mildutė danuoja toliau:

— Užmiega miega trečia akelė!

Kai užmigo ir trečia akis, Mildutė paėmė linus, įkišo pro vieną karvytės ausį, papūtė — ir išėjo pro kitą ausį viskas suverpta ir suausta. Nubudus laumės duktė rado visą rietimą audeklo, o vakare, parginus galvijus namo, gavo lupti nuo močios, kad neišsaugojo.

Rytojaus dieną laumė išsiuntė saugoti savo dukterį su keturiomis akimis. Mildutė ir jai ėmė galvą ieškoti ir uždaiavo:

— Užmiega miega viena akelė!

Užmigo viena akis, paskui kita ir trečia. Tik užmiršo Mildutė pasakyti, kad užmigų ir ketvirta akis. Kai nuėjo Mildutė prie karvytės, įkišo linus pro vieną ausį ir papūtė — išlindo pro kitą ausį rietimas audeklo. Laumės duktė nemiegodama viena akim viską matė ir, parginus galvijus namo, pasakė močiai.

Užsipuolė laumė ragana senelį, kad papjautų Mildutės karvytę. Išgirdus, kad jos karvytę ketina papjauti, Mildutė nuėjo į tvartą ir, apsikabinus ją, ėmė verkti. Karvytė jai sako:

— Neverk, Mildute! Pjaus mane — tegu sau pjau-na. Tau reiks mano žarnas daryti. Bedarydama žar-nas, rasi jose aukso obuolėlį ir aukso žiedą. Tą obuolį ir tą žiedą įkask tėvo darže į žemę.

Mildutė, žarnas darydama, rado obuolėlį ir žiedą. Įkasė darže į žemę. Kitą dieną vietoj obuolio išdygo obelis su aukso obuoliais, o vietoj žiedo atsirado auk-so šulinys su žaliu vynu. Niekas negalėdavo pasirašky-ti nuo tos obels obuolių: kai tik priedavo artyn, tuoj šakos su obuoliais kildavo aukštyn. Taip pat ir vyno iš šulinio niekas negalėdavo pasisemti: kai tik įkišdavo kibirą, vynas tuoj slūgdavo gilyn. Tiktai viena Mildutė galėdavo pasiraškyti obuolių ir pasisemti iš šulinio vy-no. Užtat laumė dar labiau jos nekeitė ir nuo pat ankstumos varydavo ją laukan galvijų ganyti.

Vienąkart važiavo pro šalį karalius ir pamatė Mil-dutę ganant galvijus. Labai karaliui ji patiko, nes buvo labai graži. Po kelių dienų atvažiavo tas karalius Mil-dutei pirštis. Senelio nebuvo namie, o laumė pavožė Mildutę po kubilu ir paslėpė kamaroj. Karalius tuoj klausė, kur jų gražioji duktė: jis atvažiavęs jai pirštis. Laumė greituoju aptaisė savo vyresniąją dukterį ir pa-kišo karaliui, bet šis jos nepriėmė, sakydamas, kad ne ta. Aptaisė antrąją, bet ir tą karalius išpeikė. O kai įvedė laumė trečiąją dukterį su keturiomis akimis, net nusigando karalius — tokia baisi buvo! Supykęs ant laumės, kad jeigu nerodys gražiosios dukters, tai nu-kirsiąs jai galvą. Nebėra kas laumei daryti. Išėjo į ka-marą visa perpykusi, atvožė kubilą ir suriko:

— Paskrebele, papečkele, lišk iš po kubilu!

Ir tyčia įvedė pas karalių Mildutę visą apyplyšusią ir nepraustą. Bet kai tik pamatė ją karalius, tuoj pa-sakė:

— Šita man patinka, ir noriu ją paimti už ka-ralienę!

Užsakė karalius siuvėjams, kad pasiūtų rūbus kuo gražiausius ir naujas kurpes. Paskui viską atsiuntė

Mildutei ir liepė, kad apsitaisius lauktų jo atvažiuojant. Bet laumė vėl pavožė Mildutę kamaroj po kubilu, o jos rūbais apvilko vyresniąją dukterį ir naujomis korpėmis apavė jai kojas. Bet kojos buvo per didelės, tai laumė kirviu jas aptašė, o paskui vargais negalais įkišo į kurpes ir laukia karaliaus. Atvažiavo karalius, įsodino jaunąją karieton ir važiuoja į jungtuves.

Važiuojant per girią, nusileido į medį gegužė ir užkukavo:

*Kukū, ponas karalius,
Kukū, ką tu čia veži?
Kukū, ne savo mergelę —
Kukū, laumę raganą!
Kukū, pasižiūrėk tik:
Kukū, pilna karieta,
Kukū, juodo kraujelio!*

Sustojęs karalius pasižiūrėjo ir rado pilną karietą kraujo, — karietoj sėdėjo ne Mildutė, o laumės raganos duktė. Liepė išmesti ją laukan, sugrižo atgalios ir užkūrė laumę, kad atvestų Mildutę. Laumė greit aptaisė antrąją dukterį ir išleido.

Bevažiuojant per girią, vėl gegužė užkukavo:

*Kukū, ponas karalius,
Kukū, ką tu čia veži?
Kukū, ne savo mergelę —
Kukū, laumę raganą!
Kukū, pasižiūrėk tik:
Kukū, pilna karieta,
Kukū, juodo kraujelio!*

Karalius liepė išmesti ir tą laumės dukterį, vėl sugrižo atgalios ir reikalauja duoti jam Mildutę. Aptaisė laumė trečiąją dukterį ir išleido, bet kai važiavo per girią, užkukavo vėl gegužė ir sugražino karalių.

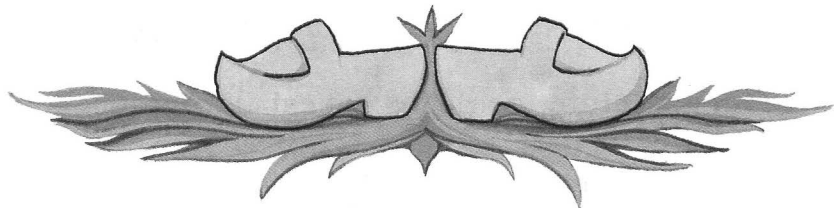
Užpyko karalius ir sakė nukirsiąs laumei galvą, kad neduosianti gražiosios dukters. Nebėra kas laumei daryti. Atvožus kubilą, suriko ant Mildutės:

— Paskrebele, papečkele, lįsk iš po kubilų!

Aptaisė Mildutę karalius ir išvažiavo į jungtuves. Kai važiavo vieškeliu, tai aukso obelis ir vyno šulinys paskui Mildutę sekė, o kai važiavo per girią, tai gegužė kukavo:

*Kukū, ponas karalius,
Kukū, tai dabar veži,
Kukū, tai savo mergelę!*

Po vestuvių karalius su Mildute ilgai ir gražiai gyveno.

Eglė žalčių karalienė

Kitąsyk senų senovėje buvo senelis ir senutė. Turėjo juodu dvylika sūnų ir tris dukteris, kurių jauniausioji buvo vardu Eglė. Viena vasaros vakarą visos trys seserys išėjo maudytis. Prisipūškinusios ir išsi-praususios, išlipo ant kranto apsitaisyti. Jauniausioji žiūri — jos marškinių rankovėje įsirangęs žaltys. Vyriausioji pagriebė mieta ir buvo bešokanti jo varyti. Tuo tarpu žaltys, atsigręžęs į jauniausiąją, prašneko žmogaus balsu:

— Duok, Eglute, žodį, jog tekėsi už manęs, tai pats gražumu išlįsiu!

Apsiverkė Eglė: kaip ji galinti už žalčio tekėti! Paskui sako rūščiai:

— Atiduok mano marškinius ir keliauk sau sveikas, iš kur atvykęs!

O žaltys vis savo:

— Duok žodį, jog tekėsi už manęs, tai pats išlįsiu.

Ką darys Eglė, ėmė ir prižadėjo tekėti už žalčio.

Po trijų dienų tėvai žiūri — visas žalčių pulkas bešliaužias į jų kiemą. Visi nusigando, o žalčiai tik knibžda į vidų pasikalbėti su seniais ir Egle.

Iš pradžių tėvai purtėsi, nenorėjo tikėti, bet ką padarys su tokia žalčių knypava! Noromis nenoromis turėjo atiduoti jauniausią, mylimiausią dukrelę.

Žalčiai, gavę marčią, tuoj išlalėjo iš kiemo. Namiškiai Eglę apverkė, apraudojo, ir tiek.

Tuo tarpu Eglė su visais palydovais traukė į pajūrį. Ten ji sutiko dailų jaunikaitį, jos belaukiantį. Šis pasisakė esąs tas pats žaltys, kuris buvo įlindęs į jos marškinių rankovę. Tuojau persikėlė visi į netolimą salą, o iš ten nusileido į požemį, po jūra, kur buvo puikiai išpuošti žalčio rūmai. Čia jie iškėlė vestuves — tris savaites gėrė, šoko, užė.

Žalčio rūmuose visko buvo pilna, ir Eglė aprimo, pralinksmejo, pagaliau visai užmiršo savo tėviškę.

Praėjo devyneri metai. Eglė jau sulaukė trijų sūnų: Ažuolo, Uosio ir Beržo, ir vienos dukrelės — Drebulės, kuri buvo visų jauniausia. Vienaį sykį vyriausias sūnus besiausdamas paklausė Eglės:

— Mamyte, o kur gyvena tavo tėvai? Eime kada nors jų aplankyti.

Tada ji atsiminė savo tėvus, seseris ir visą giminę. Ir parūpo jai, kaip jiems ten sekasi: ar sveiki, ar gyvi, ar gal jau seniai kurie numirę. Ir baudžias eiti į tėviškę pasižiūrėti, skundžiasi vyrui: tiek metų nebuvusi savo tėviškėje, nemačiusi savųjų, baisiai jų išsiilgusi.

Žaltys nenorėjo sutikti.

— Gerai, sako, — atsilankyti leisiu, bet pirma suverpk šitą šilkų kuodelį, — ir parodė jai ratelį.

Žaltienė įkibo į ratelį, tas burgzdamas sukosi kelias dienas. Verpė, verpė, o šilkų kuodelis vis toks, koks buvęs. Mato, kad čia prigavimas: kuodelis, matyt, užkerėtas, o tada ir verpusi nesuverpsi. Eina Eglė pas vieną senę, pas žiniuonę burtininkę. Atėjusi dejuoja:

— Močiute širdede, pamokyk, kaip tą šilkų kuodelį suverpti.

Senė išpasakojo, ką reikia daryti.

— Įmesk, — sako, — į ugnį, kada kūrensis, kitaip niekad os nebaigsi verpti.

Eglė parėjusi užkūrė krosnį duonai kepti ir įmetė kuodelį. Šilkai tuoj nupurškė, ir Eglė pamatė, kaip gerą kultuvę, pamatinę besiraitant ant ugnies: tos pamatinės verpiant leista šilkai iš savęs.

Baigusi tokiu būdu verpti, Eglė vėl prašo žaltį, kad leistų nors kelias dienas paviešėti pas tėvus. Dabar vyras ištraukė iš pasuolės geležines kurpes ir sako:

— Kai jas suavėsi, tada galėsi keliauti.

Apsiavė ji tas kurpes, eina, mina, brūžina į plytas, į akmenis, kur tik prigriebusi, bet kurpės storos, kietos, visiškai nedyla. Minsi neminsi — jų visam amžiui užteks. Eina vėl pas senę burtininkę patarimo prašyti. Senutė pamokė:

— Nunešk kurpes pas kalvį ir paprašyk, kad pagruzdintų žaidre.

Eglė taip ir padarė. Kurpės gerai padegė, ir ji per tris dienas jas nuplėšė. Nuplėšusi vėl prašosi vyro, kad leistų tėvus aplankyti.

— Gerai, — sako žaltys, — bet eidama turi pasikepti bent kiškio pyrago lauktuvėms. Ką gi duosi brolių ir giminių vaikams?

O pats liepė paslėpti visus indus, kad Eglė negalėtų pasikepti ragaišio. Eglė galvoja nesugalvoja, kaip čia atsinešti vandens be kibiro ir užmaišyti ragaišį be indo. Ir vėl kiūtina pas senę. Senutė sako:

— Paimk raugo, kur lieka nuo duonos maišymo, ir ištepik juo rėtį, paskui pasisemk tuo rėčiu vandens ir užmaišyk jame ragaišį.

Žaltienė taip ir padarė: ištepė raugu rėtį, parsinešė vandens, užmaišė ir iškepė ragaišį. Tada atsisveikino su vyru ir išėjo vaikais vedina į tėviškę. Pats palydėjo, iškėlė ant jūros kranto ir prisakė, kad viešėtų tėviškėje ne daugiau kaip devynias dienas ir paviešėjusi tuojau grįžtų su vaikais namo.

— Kai grįši, — sako, — tai eik viena su vaikais ir, atėjusi ant jūros kranto, taip šauk mane:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

— Ir jeigu, — sako jis, — pamatysi jūroje atplaukiant pieno putą, tai žinok, jog aš dar gyvas, jei kraujo

putą — aš galą gavęs. O jūs, vaikai, šiukštu neprasitarkit, kaip mane šaukti reikia.

Kai Eglė atėjo į tėviškę, ten radosi neapsakoma linksmybė: visa giminė, visi gentys ir kaimynai susirinko jos pažiūrėti. Vienas per kitą klausinėjo, kaip ji ten gyvenusi su žalčiais, ar gražu, ar linksma pas juos, ir negalėjo atsistebėti jos pasakojimais. Visi ją vaišino, meilias kalbas kalbėjo, ir ji nė nepasijuto, kaip devynios dienos prašoko.

Tuo tarpu jos broliai, seserys ir tėvai galvojo, kaip čia padarius, kad jai grįžti nebereikėtų. Ir sutarė, kad geriausia iškvosti iš vaikų, kaip jų motina grįždama šauks savo vyrą, o paskui, nuėjus į pajūrį, jį pašaukti ir užmušti.

Taip sutarę, pirmiausia išsivadino vyriausiąją Eglės sūnų Ažuolą į girią ir apstoję ėmė kamantinėti, bet šis apsimetė nieko nežinąs. Pliekė jį rykštėmis, ką bedarė, bet iškvosti negalėjo. Paleisdami namo, dėdės įgrasino, kad nieko nesakytų savo motinai. Antrą dieną išsivedė Uosį, paskui — Beržą, bet ir iš tų nieko neišgavo. Pagaliau išsiviliojo jauniausiąją Eglės dukrelę Drebulę. Toji iš pradžių taip pat sakėsi nežinanti, bet kai pamatė traukiant iš po skverną rykštes, tuoj viską išplepėjo.

Tada visi dvylika brolių, paėmę dalgius, nutraukė į pajūrį. Atsistėjo ant kranto ir šaukia:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

Kai tik žaltys atplaukė, tuoj visi vyrai supuolė ir užkapojo. Paskui, sugrižę namo, nieko neprasitarė Eglei, ką padarę.

Praėjus devynioms dienoms, Eglė atsisveikino su visa gimine, nuėjo į pajūrį ir šaukia Žilviną:

Žilvine, Žilvinėli!

Jei tu gyvas — pieno puta,

Jei negyvas — kraujo puta.

Suviksėjo, sujudo jūra iš pat dugno, ir Eglė pamatė atplaukiant, atliūliuojant su bangomis kraujo putą. Ir išgirdo iš gelmių savo vyro balsą:

— Tavo dvylika brolių mane dalgiais užkapojo, mano šūkį jiems išdavė Drebulė, mūsų mylimiausioji dukrelė!

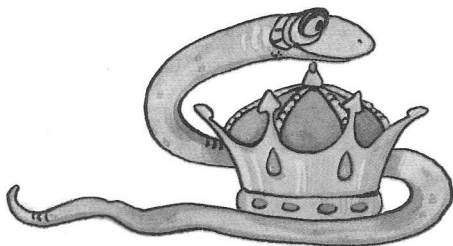
Susigraudino Eglė, apsiverkė ir, atsigrėžusi į Drebulę, tarė:

*Kad tu pavirstum į drebulėlę,
Kad tu drebėtum dieną naktelę,
Kad tau išpraustų lietus burnelę,
Kad iššukuotų vėjas galvelę!..*

O sūnums taip pasakė:

*Stokit, sūneliai, stipriais medeliais,
— Aš, jūs mamelė, liksiuos eglelė.*

Kaip ji ištare, taip ir įvyko. Ir dabar ažuolas, uosis ir beržas yra visų stipriausieji mūsų medžiai, o drebulė ir šiandien, mažiausio vėjelio pučiama, pradeda drebėti už tai, kad drebėjo prieš savo dėdes ir išdavė tikrą tėvą ir motiną.

Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė

Buvo devyni broliai ir sesuo Elenytė. Tėvai mirdami paliko sūnams po kumelį, o dukteriai kumelę, šitų devynių kumelių motiną. Netrukus broliai išjojo į karą, Elenytė atliko namie viena.

Ilgai ji laukė brolių. Praėjo devyneri metai, o jų kaip nėra, taip nėra. Tada ji pasikinkė savo kumelytę ir išvažiavo brolių ieškoti. Važiuoja važiuoja ir nežino, ar toli dar jos broliai. Ėmė Elenytė ir užgiedojo:

*Sužvenk, kumelėle,
Sužvenk, juodbėrėle;
Kur tavo devyni sūneliai,
Ten mano devyni broleliai!*

Sužvingo kumelėlė, ir Elenytė iš tolo, iš užu šimto mylių, išgirdo devynių kumelių žvangimą. Elenytė nuvažiavo į tą pusę. Važiuoja pro didelį mišką, žiūri — atbėga kiškėlis ir sako:

— Elenyt, pavežėk mane, — atsiveja šaulys su skalikais!

Elenytė paėmė kiškėlį ir įsidėjo į vežimą. Skalikai prabėgo pro šalį.

Važiuoja ji toliau ir privažiuoja laumę. Laumė šliaužia geldoje, kiaulę pasikinkius, žarnomis įsivadėlėjus, bjauriais skarmalais apsitaisius. Važiuoja jiedvi toliau ir privažiuoja dvi upes. Laumė sako:

— Elen, Elen, einam pasimaudyti! Šita upė pienu teka, ana upė krauju verda.

O kiškėlis sako:

— Elenyt, neklausyk laumės, šita upė krauju verda, ana upė pienu teka.

Laumė perpykus griebė ir išsuko kiškėliui kojytę. Bet Elenytė nepaklausė laumės ir nėjo maudytis. Važiuoja toliau ir vėl privažiuoja dvi upes. Laumė vėl šaukia:

— Elen, Elen, eikš maudytis! Šita upė pienu teka, ana upė krauju verda.

Kiškėlis vėl sako:

— Elenyt, neik: šita upė krauju verda, ana upė pienu teka.

Laumė perpykus išlaužė kiškėliui kitą kojytę, o Elenytė paklausė kiškiuko ir nėjo maudytis. Važiavo jiedvi toliau ir privažiavo dvi upes. Kiškiukas vėl neleido Elenytės maudytis. Laumė išlaužė jam trečią, pasikui ir ketvirtą kojytę. Galų gale nusuko jam galvytę, ir kiškiukas numirė.

Elenytė ir laumė vėl privažiavo dvi upes. Laumė vadina Elenytę kraujo upėje maudytis. Dabar nebebuvo kam Elenytės perspėti, ir ji nuėjo su laume maudytis. Laumė greičiau išsoko iš upės, užsivilko Elenytės drabužius ir įsisėdo į jos vežimą. Elenytei nebuvo ką daryti. Ji turėjo vilktis laumės skarmalais, įsisėdo geldon ir važiuoja. Laumė storu balsu sugiedojo:

*Sužvenk, kumelėle,
Sužvenk, juodberėle;
Kur tavo devyni sūneliai,
Ten mano devyni broliai!*

Kumelėlė nepaklausė laumės ir nesužvingo. Tada laumė liepė Elenytei pagiedoti. Elenytė sugiedojo, ir sužvingo kumelėlė. Tuoju sužvingo ir devyni kumeliai — jau visiškai netoli. Laumė ir nuvažiavo į tą pusę.

Netrukus abidvi įvažiavo brolių kieman. Broliai laumės nepažino; ji vilkėjo Elenytės drabužiais, ir bro-

liai manė, kad čia jų sesuo, tik labai stebėjosi: Elenytė buvo labai graži, o šitoji tokia baisi, drūta.

— O čia mano piemenė! — pasakė laumė ir parodė broliams Elenytę.

Iš veidelio ji atrodė broliams panaši į seserį, ir jie norėjo priimti ją į savo rūmą. Bet laumė neleido, liepė jai naktį arklius ganyti. BroLIAI įsivedė laumę į vidų, už stalo pasodino, midum, vynu girdė, o Elenytė nuėjo arklių ganyti. Ganydama arklius, ji verkė ir gailiai dainavo:

*Laumė ragana midų, vyną geria,
Brolių seselė žirgelius gano!*

Paskui, žiūrėdama į mėnesio pilnatį, vėl uždainavo:

*Oi mėnuli, mėnulėli, pasakyk man jaunai,
Ką dangui veikia mano tėveliai?*

Ir mėnulis jai atsakė:

*Tavo tėvelis midų, vyną geria,
Tavo motutė šilko gijas daro!*

Laumė ragana išėjo į priebutį ir suriko drūtu balsu:

*Tavo tėvas mėšlą mėžia,
Tavo močia skiedras renka!*

BroLIAI išgirdo Elenytę dainuojant. Jiems labai patiko tos dainos, ir kitą naktį vyresnysis brolis nuėjo drauge arklių ganyti, jos dainuojant paklaustyti. Bet jis greit užmigo ir nieko negirdėjo. Kitą naktį vėl nuėjo kitas brolis. Tasai taip pat užmigo ir negirdėjo dainuojant. Taip ėjo visi broLIAI iš eilės, bet nė vienas nieko negirdėjo. Galiausiai išėjo jauniausias brolis. Nuėjęs atsigulė ir apsimetė miegą. Tada Elenytė, kaip kasnakt, pradėjo verkti ir uždainavo:

*Laumė ragana midų, vyną geria,
Brolių seselė žirgelius gano!*

Kai Elenytė baigė dainuoti, brolis jai sako:

— Paieškok man galvą!

Elenytė ieško jam galvą, o iš jos akių ašaros ant jo galvos krinta. Tiktai kažin kas sužibo ant jos rankos, ir brolis pažino Elenytės žiedelį, kurį jai buvo motutė palikus. Brolis nustebęs paklausė, iš kur tas žiedelis. Elenytė viską jam apsakė.

Rytojaus dieną broliai ištepė kumelę degutu ir pastatė prie durų. Paskui nuėjo pas laumę ir sako:

— Einam, sesele, po sodą pasivaikščioti!

Laumė išėjo. Pamačiusi prie durų arklį, suriko:

— Ko gi čia toji kumelė stovi?

Broliai sako:

— Sušerk jai, sesele, su ranka, tai nueis.

Laumė sušėrė kumelei, ir jos ranka prilipo. Broliai sako:

— Šerk su kita ranka, tai toji atšoks!

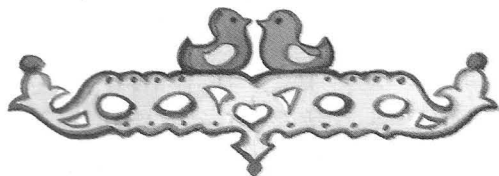
Laumė sušėrė, ir kita ranka prilipo. Tada ji spyrė su koja — ir koja prilipo; spyrė su kita — ir kita prilipo. Broliai sako:

— Šerk, sesele, su pilvu, tai atšoks rankos ir kojos!

Laumė sušėrė ir visa prilipo. Tada broliai sako kumelei:

— Nešk, kumelėle, laumę ragana, kur saulė nešviečia ir vėjas neužpučia, kur joks žvėris neužaina ir joks paukštis neužskrenda. Paskui vyno upėje nusimazgok, šilko pievoje išsivartyk ir pargrįžk namo.

Kumelė taip ir padarė. O broliai ir sesuo laimingai gyveno ir dabar tebegyvena, jei dar nenumirė.

Negirdėta neregėta pasaka

Buvo trys broliai: du gudrūs ir vienas kvailas. Kartą visi trys išėjo į pasaulį laimės paieškoti. Gudrieji broliai eina vienu keliu, o kvailys vienas pats — kitu keliu. Paėjęs kokią galą, kvailys ėmė juos šaukti.

— Ee, broliai! Eikit šen! Žiūrėkit, ką aš čia radau! Tuodu broliai šnekasi:

— Eiva pasižiūrėti, gal tas kvailys ir gerą kokią daiktą rado.

Atėjo pas jį:

— Tai ką tu čia radai?

Tas rodo akėčvirbalį radęs:

— Ar matot, koks čia geras iešmas briedžiui kepti?

Tuodu nusispjovė ir sako:

— Mat kad jau kvailas, tai kvailas. Nei briedžio, nei nieko, o jis džiaugias akėčvirbalį radęs — geras iešmas jam būsiąs briedžiui kepti.

Taip tarė ir nuėjo sau. Bet kvailasis brolis, paėjęs galelį, ėmė vėl šaukti:

— Broliai, broliai! Eikit šen, ką aš čia dabar radau!

Tuodu tariasi eiti, tariasi neiti, bet vėl susišnekėjo:

— Ar eiva, ar ką, gal tas kvailys ir ką gera rado.

Priėję žiūri — kvailys prie sauso gluosnio atsistojęs ir bešūkaująs. Tuodu klausia:

— Ko tu čia šūkauji? Ką dabar radai?

— Žiūrėkit, koks čia sausas medis briedžiui kepti.

Tada gudrieji broliai užpykę sako:

— Et, tiktai susidėk su kvailiu! Be reikalo mudu jo tik klausome. Nei briedžio, nei nieko, o jis šaukia ir šaukia. Eiva mudu sau.

Ir vėl gudrieji nuėjo savo keliu, o kvailys savo. Kiek paėjęs, kvailys ir vėl šaukia:

— Eee! Broliai, broliai! Eikit šenai! Žiūrėkit, ką aš čia radau! Ee!

Gudrieji broliai nebenori klausyti, bet šis šaukia ir šaukia. Tuodu ir vėl tariasi:

— Kad jau taip jis šaukia ir šaukia, ar eiva pažiūrėti, ar ką: gal ir rado ką gera.

Ateina, klausia:

— Ką dabar radai?

Šis sako:

— Gi žiūrėkit — briedis!

Dabar ir šiuodu nudžiugo, pamatę briedį. Tuoj visi jį nuspaudė, atsinešė tą sausąjį gluosnį, tą akėčvirbali — iešmą, tik neturi nė vienas ugnies. Mato — nelabai toli, už kūlynų, smilksta kūrenasi ugnelė. Tuoj gudriųjų brolių vienas nuėjo ir rado bjaurų senį, ugnį bekūrenatį. Brolis prašo;

— Seneli, duok man ugnelės.

Senis sako:

— Pasakyk negirdėtą neregėtą pasaką, tai duosiu ugnelės, o jei nepasakysi, tai režį rėšiu iš nugaros.

Tasai šiaip sako, taip sako — mikt, mikt, nieko neišaina. Senis tuoj išrėžė jam iš nugaros režį. Gudrusis brolis nuėjo sau.

Eina antras brolis iš tų gudriųjų. Ir vėl taip pat senis sako:

— Pasakyk negirdėtą neregėtą pasaką, tai duosiu ugnies, o jei nepasakysi, tuoj režį rėšiu iš nugaros.

Tas vėl šį tą sakinėja, bet nieko neišsako, ir gana. Ir tam senis režį išlupo iš nugaros.

Dabar nuėjo kvailys prašyti ugnies. Senis ir jam sako:

— Pasakyk negirdėtą neregėtą pasaką, tai duosiu ugnies. Jei nepasakysi, tuoj režį rėšiu iš nugaros.

Bet šis tuoj jam taip atsakė:

— Aš pasakysiu, tiktai tu man nesakyk — meluoji, o kai tu man pasakysi — meluoji, aš tau du režius rėšiu iš nugaros.

Senis prisizadėjo nesakysiąs. Tada kvailys ėmė sakyti:

— Gi aš einu einu per mišką ir pamačiau drevę. Prilipęs žiūriu — toj drevėj geneliai. Aš tuoj į drevę įlindau, visus genelius išmušinėjau, nusipešiau, išsi-skrodžiau, susikūriau ugnelę, nusvilinau, išsikepiau ir suvalgiau. Lendu iš tos drevės laukan — gi nebegaliu išlįsti. Parėjau namo, atsinešiau kirvelį, prasikirtau didesnę skylę ir išlindau laukan. Ir vėl einu einu per tą mišką, klausaus ir girdžiu: trata, braška, švilpia, atūžia tiesiai į mane. Žiūriu žiūriu — devynios stirnos viena koja bešokančios. Aš per tą koją pokšt, ta kojėlė triokšt ir nulūžo. Aš stirnų galveles nusukinėjau, kailius nusimausčiau ir einu. Vėl einu einu per mišką, girdžiu: spengia, bimbia, kaukia, čypia, švilpia. Žiūriu, žiūriu — devyni vilkai vieną bitę bepjauną. Aš tuos vilkus nugainiojau, tą bitelę susigavau ir nešuosi. Ta bitelė man prinešė pilnas stirnenas medaus. Toliau einu einu ir priėjau plačią upę. Kai ėjau per lieptą — ir įlūžau, man septynios stirnenos medaus į vandenį įkrito. Ką aš darysiu? Man saldaus vandenėlio gaila palikti, o neturiu kuo gerti tą vandenėlį. Gi maščiau maštes, nusivožiau nuo galvos kaukolėlę ir pradėjau gerti tą vandenėlį. Gėriau gėriau, kol saldus buvo, visą išgėriau ir vėl einu. Ir ėmė visi žmonės iš manęs juoktis. Aš dar žvalgausi, ko jie čia iš manęs juokiasi, — gi sakau: „Žiūrėk, žmogau, tau ant galvos kaukuolės nebėra!“ Aš kapt sau su ranka — ir įsmego visi pirštai į smegenis. Nusispjovęs grįžtu atgal, pasiėmiau savo kaukolėlę, užsidėjau ant galvos ir einu. Man dar buvo likusios trys stirnenos pilnos medaus, o septyniose — tiktai vieni koriai. Aš iš tų korių nusilipdžiau kumeliukę ir joju. Prijojau prie smuklės — neturiu kuo kumeliukės pririšti; gluosnio šaką nusilaužiau, prismeigiau, toji ir stovi. Įėjau į vidų — tuščia. Einu prie savo ku-

melaitės, gi žiūriu — tas gluosnis, kur aš ją prismeigiau, išaugęs ligi pat dangaus. Aš tuo gluosniu pradėjau lipti, lipau lipau ir įlipau į dangų. Tuoju tas savo tris stirnenas su medum nunešęs atidaviau ponui dievui. Man ponas dievas dovanuoja septynias karves. Aš tas karves varausi prie skylės, kur įlipau į dangų. Gi žiūriu — mano kumelaitė su visu gluosniu paėjus į šalį. Na, manau sau, ką dabar aš darysiu? Nusivariau tas karves pas šventą Petrą, su juo sumainiau į penkis maišus pelų. Iš tų pelų pradėjau vyti virvę, vijau vijau ir nusivijau. Įsibedžiau baslį, prisirišau tą virvę ir leidžiuosi žemyn. Leidausi leidausi ir pritrūkau virvės, tai ir kybau ore. Atjojo arklininkai, susikūrė po manim ugnį. Kaip sprogo ugnies sprogulė į mane ir išdegė man užpakaly drevelę. Atlėkė bitės, susimetė į tą drevelę ir prinešė medaus. Aš viena ranka į virvę įsikibęs turuos, o antra ranka medų kabinu. Kabinau kabinau, matai, ir labai sunkus palikau, virvė man nutrūko, ir nukritau į pragarą.

Senis klausia:

— Ką gi tu matei pragare?

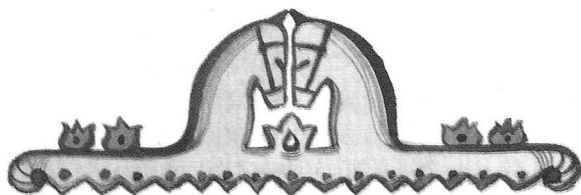
Šis sako:

— Gi žiūriu žiūriu — mano tėvas tavo tėvu oran bejojās!

Senis nebeištvėrė:

— Meluoji, taip negali būti!

Tuoju kvailys išrėžė jam du rėžius iš nugaros, pasiėmė ugnies, atsinešė, iškepė briedį, ir visi pavalgė.

Stalėlis, avinėlis ir lazda

Kitą kartą gyveno senukas ir senutė, jie turėjo tris vaikelius. Senukai buvo labai neturtingi, dažnai pristigdavo net duonos pavalgyti. Vienas vaikelis prašė tėvo, kad leistų jį pas žmones tarnauti, duonelės pasiieškoti. Tėvas sako:

— Eik.

Vaikas ėjo ėjo, priėjo girią ir sutiko tokį senelį. Senelis klausia:

— Kur eini, vaikeli?

— Einu pas žmones tarnauti, duonos sau ieškoti.

— Tai gerai, — sako senelis, — eik pas mane avelių ganyti.

Vaikas apsidžiaugė ir nuėjo pas tą senelį.

Rytą senelis liepė vaikui ginti avelės į ganyklą. Davė jam krepšelį ir stiklinaitę ir pasakė:

— Avelių nevarinėk, tegu eina, kur jos nori, o tu sek paskui. Kai avelės grįš namo, parnešk man parodyti, ką jos ėda ir ką geria.

Senelis išleido avelės ganytis. Jos ėjo sau pulku, o vaikas sekė paskui. Priėjo didelę upę. Avelės perplaukė į kitą pusę ir nuėjo sau tolyn, net neužmatyti, o vaikas pasiliko. Atsisėdo ant kranto ir laukia, kol avelės sugrįš. Taip jis nematė, nei ką jos ėda, nei ką geria.

Kai avelės grįžo ir perplaukė atgal per upę, vaikas prisirinko į krepšelį žolių, pasisėmė į stiklinaitę vandens iš upės ir nusekė paskui avelės namo. Prie namų išėjo pasitikti senelis. Vaikas jam padavė krepšelį su

žolėmis ir stiklinaitę su vandeniu. Senelis pažiūrėjęs sako:

— Vaikeli, nežinai, ką mano avelės ėda nei ką geria, dėl to man netinki. Už darbą aš tau duosiu stalelį, ir gali sau eiti namo. Kai norėsi valgyti ir gerti, ištark: „Staleli, apsidenk!“ — ir viskas bus.

Vaikas padėkojo seneliui, pasiėmė stalelį ir linksmas išėjo namo. Jam beeinant sutemo. Tada jis užėjo pagiry pas vieną žmogų ir pasiprašė nakvynės.

Kai buvo laikas vakarieniauti, vaikas pasistatė stalelį ir tarė:

— Staleli, apsidenk!

Tuoju ant stalelio atsirado visokių valgymų ir gėrimų. Vaikas pats pavalgė ir pavaišino visą šeimyną. Tie labai stebėjosi, o šeimnininkas sumanė vaiką apgauti. Kai tas užmigo, jis stalelį pasiėmė, o į jo vietą pastatė kitą, visai panašų.

Rytą atsikėlęs, vaikas išėjo namo ir nešėsi stalelį džiaugdamasis, kad pralinksmins tėvus tokia nepaprasta dovana. Parėjęs norėjo tuoj pasigirti: gana prašė stalelį apsidenkti, bet tas stovėjo tuščias, kaip buvęs.

Po kiek laiko antras vaikas išėjo pelnytis duonos. Ir jis eidamas sutiko tą patį senelį, pas kurį pasiliko avelių ganyti. Rytą, genant avelės į lauką, senelis jam įdavė krepšelį ir stiklinaitę, sakydamas:

— Avelės kur eina, tegu eina, jų nevarinėk. Tik grįždamas parnešk parodyti, ką mano avelės ėda ir ką geria.

Avelės ėjo į lauką, vaikas paskui sekė. Kada priėjo upę, avelės perplaukė, o vaikas liko šioj pusėj. Vakare, grįžus namo, jis prisirinko į krepšį žolelių ir pasisėmė iš upės vandens. Parginęs avelės, sutiko tarpuvartėj senelį ir padavė jam krepšelį su žolėmis ir stiklinaitę su vandeniu. Senelis pažiūrėjęs sako:

— Nežinai, vaike, ką mano avelės ėda nei ką geria, užtat man netinki. Už tą darbą aš tau duosiu šitą avi-

nėlį, ir gali eiti namo. Jei tau ko pritrūks, tik sakyk: „Avinėli, pasipurtyk!”

Vaikas avinėlį išsivedė. Kada jau buvo vakaras, pataikė užėti pas tuos pačius žmones, kur pirmutinis jo brolis nakvojo. Buvo jau laikas valgyti vakarienę, bet jis nieko neturėjo, tai paprašė avinėlio:

— Avinėli, pasipurtyk!

Kai tik avinėlis pasipurtė, pribiro didelė krūva pinigų. Vaikas paprašė vakarienės, pavalgė ir užmokėjo. Visa šeimyna tuo avinėliu labai stebėjosi, o naktį, kai vaikas užmigo, atėjęs šeiminkas avinėlį apmainė.

Rytą vaikas atsikėlęs išėjo namo ir vedėsi avinėlį džiaugdamašis, kad tėvus pralinksmins. Parėjęs tuoj pasigyrė, kad gerai uždirbo, ir liepė avinėliui pasipurtyti. Bet avinėlis stovėjo kaip stovėjęs, nė nekrustelėjo.

Praėjus vėl kiek laiko, išėjo trečias vaikelis pelnytis duonos. Jis taipgi sutiko senelį ir pasiliko avelių ganyti. Rytą, genant avelės, įdavė jam senelis krepšelį ir stiklainaitę:

— Avelės kur eina, tegu eina, jų nevarinėk. Grįždamas tik parnešk man parodyti, ką mano avelės ėda ir ką geria.

Ir vaikas išėjo paskui avelės. Kada priėjo upę, avelės šoko plaukti, o vaikas jau lieka. Tada vienas avinėlis priėjęs sako:

— Sėsk ant manęs, aš tave pernešiu.

Vaikas užsisėdo ir perplaukė į kitą pusę. Avelės suėjo į tokį puikų sodą, kad negalima nė apsaakyti. Per tą sodą tekėjo upė. Vaikas prisirinko į krepšį visokių žolelių, kokių niekad nebuvo matęs, o iš upės prisisėmė tyriausio vandens. Vakare, kai avelės grįžo namo, vaikas sekė paskui. Tas pats avinėlis jį vėl pernešė per upę. Parėjęs namo, jis padavė seneliui krepšelį su žolėmis ir stiklainaitę su vandeniu. Senelis pažiūrėjęs sako:

— Gerai, vaikeli, žinai, ką mano avelės ėda ir ką geria. Dėl to duodu tau šitą lazda, ir eik namo. Jei kas tau norėtų ką bloga padaryti, ištarki: „Lazda, duok!”

Griždamas namo, užėisi pas tuos žmones, kur tavo anuodu broliai nakvojo. Nakvins ir tave meiliai, norėdami apgauti, bet tu liepk lazda suieškoti, ką tavo broliai paliko.

Kada vaikas išėjo, viskas taip nutiko, kaip jam sakė senelis. Beeinant keliu, užpuolė jį žmogžudžiai. Tada jis sako:

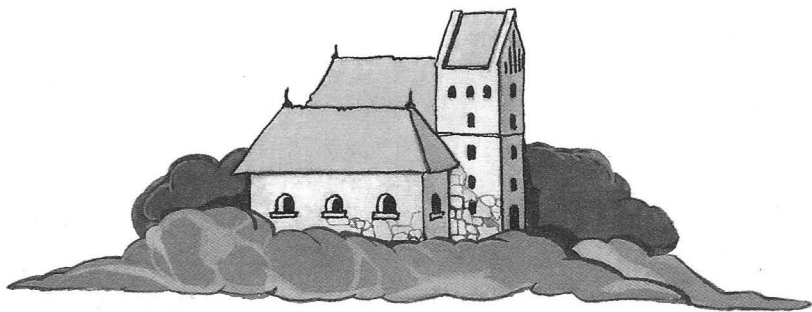
— Lazda, duok!

Išmušė lazda visus žmogžudžius, o jis išliko gyvas. Atėjo pas tuos žmones, kur jo broliai nakvojo. Kada jis užmigo, norėjo šeimininkas ir jo lazdą pavogti, bet tuo tarpu jis pabudo ir liepė:

— Lazda, duok!

Pradėjo lazda mušti šeimininką. Paskui vaikas liepė suieškoti, ką jo broliai paliko. Lazda tol mušė, kol šeimininkas atidavė stalelį ir avinėlių. Viską pasiėmęs, vaikas parėjo namo.

Toliau su senelio dovanomis visi laimingai gyveno.

Lekiantis laivas

Augino tėvas tris sūnus. Du vyresnieji dėjosi didžiais gudruoliais, o jaunėli visi niekino ir paiku laikė.

Vieną dieną vyriausias sūnus pasisakė savo tėvams, kad eisias į girią lekiančio laivo statyti. Motina jam prikimšo pilną pintinėlę gardžiausių valgių, tėvas pridėjo visokių įrankių, ir tas išėjo.

Nuėjęs į girią, atsisėdo ant kelmo, išsitraukė iš pintinės pyragus ir ėmė valgyti. Tik atkūprina senas senutėlis ir prašo nors duonos kąsnelio.

— Kad aš kiekvienam perėjūnui duoną dalinčiau, tai pats alkanas būčiau! — piktai atkirto vyriausias sūnus ir nuvarė senuką šalin.

Tas nueidamas pasakė:

— Tavo darbas nepasiseks.

Kelias dienas vyriausias sūnus medžius kirto, rąstus tašė, visaip bandė lekiantį laivą statyti, bet nieko jam neišėjo. Galop nusiminęs viską metė ir tuščiomis grįžo namo.

Antrasis brolis jį išjuokė:

— Ką tas neišmanėlis padirbs? Rytoj aš eisiu laivo statyti.

Bet ir jam taip nutiko, kaip pirmajam.

Dabar jaunėlis sakosi eisias, o visi iš jo tik šaiposi:

— Ne tavo kvailai galvai tas darbas! Jei aniems nepasisekė, tau nėra ko nė pradėti.

Nei jam motina pyragų prikrovė, nei jam tėvas įrankių davė — išėjo jaunikelis be nieko, tik duonos žiauberę pasiėmęs.

Į girią nuėjęs, atsisėdo ant kelmo ir galvoja, kaip čia reikėtų darbus pradėti. Vėl atkūprino senas senu-tėlis, sakosi labai išalkęs ir prašo valgyti. Jaunikaitis jam atidavė duonos žiauberę ir išsipasakojo, kad norįs lekiantį laivą pastatyti, tik nežinąs kaip.

Senukas jam sako:

— Už gerą širdį, kad manęs seno pagailėjai, aš tau padėsiu. Dabar tu gulk ir gerai išsimiegok, o rytoj darbas bus padarytas.

Jaunikaitis atsigulė ir užmigo. Rytą pabudęs, žiūri — ogi stovi puikiausias laivas. Kai tik jis įlipo, viskas tikosi taip, kaip jis norėjo. Jaunikaitis pagalvojo: kilsiu į orą — ir kilo, leisiuos žemyn — ir leidos, keliausiu ten — ir keliavo.

Dabar jis sumanė po pasaulį paleikti ir visą žemę apžiūrėti.

Daug dienų keliavęs, pamatė neregėtą vyrą. Jis buvo prisirišęs prie abiejų kojų po medį ir lėkė kaip vėjas.

Jaunikaitis klausia:

— Kodėl taip bėgi?

Tas atsakė:

— Patinka, tai ir bėgu, o kad ne per toli ir ne per greitai nubėgčiau, prie kojų po medį prisirišau.

— Eikš pas mane! Keliausim po pasaulį drauge.

Bėgikas paklausė ir įlipo į laivą.

Netrukus pamatė jie vyrą ant beržo sėdint ir jį graužiant.

— Ką tu čia veiki? — klausia abudu.

— Mažumą išalkau, tai ir užkandžiauju. Kelis beržus priešpiečiams sukramčiau.

Jaunikaitis sako:

— Eikš su manim, geresnį valgį duosiu.

Beržų graužėjas irgi paklausė.

Dar toliau palėkė, žiūri — prie ežero prigulęs vyras, o ežero vanduo bematant senka.

— Ką tu čia veiki? — klausia visi trys.

— Mažumą ištroškau, tai ir gurkšnoju. Šito ežero man nelabai užteks, reikės dar kito ieškotis.

— Keliaukim drauge, geriau girdysiu, — pasiūlė jaunikaitis.

Ir tas sutiko. Keliauja jau keturiese.

Toliau jis priėmė į savo laivą dar vieną vyrą, kuris per šimtą mylių į uodą taikėsi šauti; antrą, kuris, prie žemės ausį pridėjęs, klausėsi augančios žolės treškėjimo; trečią, kuris nykštį į burną įsikišęs laikė, — mat jam nykštį ištraukus, užeidavo baisus šaltis.

Taip jie ilgai skraidė po pasaulį, kol pagaliau sustojo dideliame mieste, kur gyveno rūstus karalius. Tas karalius buvo paskelbęs, jog išleisias savo dukterį už to, kas tris sunkius darbus atliksias.

Išgirdęs tą žinią, jaunikaitis susigalvojo karalaiteį laimėti ir klausė savo draugus, ar jie apsiimsią jam pagelbėti.

— Mielai, — visi atsiliepė.

Tada jis su draugais tuojau nuėjo pas karalių ir pasižadėjo visus darbus atlikti.

Pirmiausia karalius liepė su jo bėgikais eiti lenktynių: kas pirmas atbėgsias, tas laimėsias. Kai karaliaus bėgikai pasiruošė bėgti, ateina ir tas greituolis, sunkius medžius prie kojų prisirišęs. Žmonės stebėdamiesi klausia, kam tie medžiai.

— Man taip patinka, — atsakė šis ir, kai pasileido bėgti, bematant visus pralenkė ir greit visai dingo iš akių.

Po ilgos valandos žmonės pamatė karaliaus bėgikus grįžtant, o ano su medžiais prie kojų nei girdėti, nei regėti. Mat už akių visiems užbėgęs, jis pagalvojo: „Kam skubėti, geriau mažumėlių nusnūsiu“. O kaip atsigulė, kelmą po galva pasidėjęs, taip ir įmigo.

Anas stebuklingasis šaulys tuoj stvėrė šautuvą, nusitaikęs pokšt ir išmušė jam iš po galvos kelmą. Greituolis, iš miegų pašokęs, pasivijo karaliaus bėgikus, juos pralenkė ir pirmas atbėgo.

Karalius davė antrą darbą — pasakyti, kelintą valandą rodo ir kiek muša laikrodis už dviejų šimtų mylių.

Jaunikaitis pasišaukė du savo draugus ir gerai įmokė, ką reikia daryti. Akylas matė, ausylas girdėjo, ir abu jam tylom pašnibždėjo. O tada jis drąsiai pasakė:

— Tai man keista: laikrodis rodo dešimt, o muša dvylika!

Ir jis atspėjo — karaliaus tyčia buvo taip sukalbėta.

Dabar karalius davė trečią darbą: per vieną naktį suvalgyti visą pilyje esantį maistą.

— Lengvas darbelis — daugiau nieko, tik valgyti, — sako jaunikaitis. — Bet aš norėčiau kartu ir savo draugus pasiimti.

Karalius sutiko.

Pasivadinęs beržų graužėją ir kitus draugus, jaunikaitis įėjo į kambarį, kur buvo sukrauti valgiai, o karalius pats užrakino duris ir pastatė sargą, kad jokios klastos nebūtų.

— Dabar skubėkite visi prisivalgyti, — sako beržų graužėjas, — o kai aš pradėsiu, tai nė kaulelio neliks.

Taip tas besotis ir padarė: viską grynai sušveitė, net indus prarijo, o paskui dar stalus ir suolus sugraužė.

Rytą atrakinęs duris, karalius žiūri — kambarys tuštutėlis, nė šapo nelikę.

Trys darbai jau buvo atlikti, bet karalius nenorėjo savo dukters už nežinomo jaunikaičio išleisti. Paskyrė dar vieną darbą — visą rūsį vyno per naktį išgerti.

— Tai juk dar lengviau, nekaip valgyti, — sako jaunikaitis.

Nuėjo visi į rūsį, o tas ežerų gėrėjas ragina savo draugus:

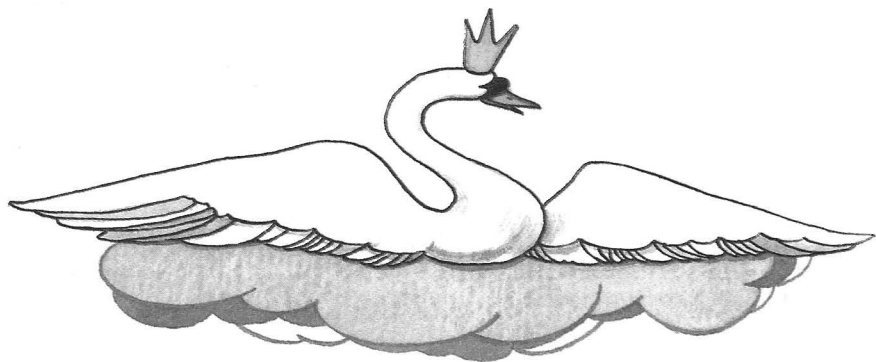
— Skubėkite atsigerti, o kai aš pradėsiu, tai nė lašelio neliks.

Taip ir atsitiko: kai pradėjo tas besotis gerti, bema-
tant visą vyną išmaukė, paskutinę rasele išlaižė, o ber-
žų graužėjas dar ir tuščius bosus su visais pakojais
sukrimto.

Karalius rytą rado rūsį kaip iššluotą, bet dukters
vis tiek nenorėjo duoti. Daugiau darbų sugalvoti nega-
lėdamas, sumanė jaunikaitį su visais jo draugais nu-
žudyti. Vakare juos klastingai įviliojo į tokią svetainę ir
užrakino. Ten jiems bebūnant, pradėjo smarkiai kaisti
grindys, net padai jau svilo. Mat karalius buvo liepęs
po geležinėmis grindimis ugnį sukurti, kad jie gyvi iš-
keptų. Kai tik jaunikaitis su savo draugais tai supra-
to, tuoj vienas jų nykštį sau iš burnos ištraukė, ir
užėjo toks šaltis, jog bemačiant grindys atvėso. Taip nė
vienas ir nesudegė.

Kitą rytą karalius, atėjęs pažiūrėti, ar visi iškepė,
tik pravėrė duris ir nušalo nosį.

Dabar pabūgęs jis atidavė jaunikaičiui savo dukte-
rį. O po senojo karaliaus mirties jam atiteko ir visa
karalystė. Toliau jaunikaitis gyveno linksmai ir laimin-
gai. Rasi, dar ir šiandien tebėra gyvas.

Meškos trobelė

Gyveno senelis ir senelė ir turėjo mergytę. Senutė numirė, ir senis paėmė raganą. Ta ragana baisiai nekėsdavo mergytės ir vis liepdavo seniui, kad ją kur nors išvežtų:

— Jeigu tu jos niekur neišveši, aš ją vis tiek nugabalysiu.

Vienąkart senis pasiėmė kirvį ir išėjo su dukteria į mišką. Vidury miško rado tokią trobelytę. Joje palikęs savo dukterį, senis pats išėjo, sakydamas:

— Tu čia pabūk, ligi aš malkų prikaposiu.

Mergytė atliko trobelėje, o senis pririšo prie medžio kūlę ir parėjo sau namo.

Duktė sėdi sėdi troboje ir niekaip negali sulaukti su malkomis savo tėvo. Vėjas supa kūlę, ta į medį pykši, o mergytei regis, kad tėvas malkas kapoja. Kai nusibodo laukti, išėjo mergytė laukan ir sako:

— Gana, tėveli, jau prikaposi malkų.

Sugrižo atgal į vidų ir vėl laukia. Laukia laukia, o tėvas vis neateina su malkomis. Nebesulaukdama vėl išėjo, — ir vėl girdi, kad kūlė supama pykši į medį, tarytum kas malkas kapoja. Mergytė sako:

— Gana gi, tėvel, jau pakaks malkų, kiek prikaposjai, — ir vėl įėjo į trobelę.

Laukė laukė — tėvas vis negrižta. Išėjusi trečią kartą, nuėjo ten, kur pykši, ir pamatė, kad nei tėvo, nei malkų niekur nėra, tik kūlė į medį pykši. Labai

nusigando mergytė, atlikus viena vidury didelio miško, taip toli nuo namų, ir pradėjo šaukti:

— Kas miškuose, kas laukuose, ateikit į pagalbą!

— Aš, meškelė nabagėlė, aš ateisiu į pagalbą! —
drūtai atsiliepė iš laužo meška.

Mergytė dar labiau persigando, įbėgo į trobelę, užsidarė, atsigulė ant lovos ir, visa drebėdama iš baimės, apsiklojo kailiniais. Meška priėjo prie durų ir šaukia:

— Merga, merga, atidaryk duris!

Mergytė atidarė.

— Merga, merga, įkelk mane trobon!

Mergytė įkėlė.

— Merga, merga, pataisyk man patalą!

Mergytė pataisė.

— Merga, merga, užkelk mane ant lovos!

Mergytė užkėlė.

— Merga, merga, pakrapštyk man ausį!

Mergytė pakrapštė, ir ėmė byrėti iš meškos ausies miltai. Tiek daug pribyrėjo — gal bent pusė maišo.

— Merga, merga, išvirk man parpelių!

Mergytė sukūrė ugnį, užkaitė katilą su vandeniu ir dirba parpelius. Atbėgo pelytė ir prašo:

— Duok man bent vieną parpeliuką, aš tau ateisiu į pagalbą.

Mergytė papenėjo pelytę, ir ta nubėgo. Meška, privalgius parpelių, prikrovė ant krosnies dvi eiles pliauskų ir plytų, užgesino žiburį, padavė mergytei raktelius ir liepė bėgioti po trobą palei pasienius, skambinant su rakteliais, o pati užlipo ant krosnies ir ėmė svaidyti plytomis ir pliauskomis į visas puses. Tuo laiku pribėgo prie mergytės pelytė, paėmė iš jos raktelius, liepė mergytei pasislėpti pakrosnyje, o pati, skambindama rakteliais, ėmė bėgioti pasieniais ir pasuoliais. Meška išsvaidė nuo krosnies visus pagalius ir plytas, bet pelytei nė karto nesukliudė. Pelytė greitai nubėgo pas mergytę ir, atidavus raktelius, liepė lįsti iš pakrosnio. Meška nuo krosnies klausia:

— Merga, merga, ar tu gyva?

— Gyva, — atsakė mergytė.

Tada meška nulipo nuo krosnies ir liepė vėl pakrapštyti jai vieną ausį. Mergytė pakrapštė, ir pradėjo iš ausies byrėti miltai. Paskui liepė meška pakrapštyti kitą ausį, ir iš tos ausies išėjo pora didelių gražių arklių, užkinkytų paauksintoje karietoje. Senelio duktė prisikepė daug gardžių pyragų, susidėjo į ratus ir išvažiavo namo. Pamatė senelio kalytė ir loja prie vartų:

*Kiau, kiau, atvažiuoja senio duktė,
Kiau, kiau, atsiveža daug pyragų!
Duos man kur didesnę, kur gardesnę!*

Išėjo ragana, nuvijo kalytę ir vėl sugrižo į trobą. O kalytė atbėgo prie vartų ir vėl loja:

*Kiau, kiau, atvažiuoja senio duktė,
Kiau, kiau, atsiveža daug pyragų!
Duos man kur didesnę, kur gardesnę!*

Ragana išėjus vėl nuvijo nuo vartų kalytę, o ta atsisusto prie vartų ir kiauksi:

*Kiau, kiau, atvažiuoja senio duktė,
Kiau, kiau, atsiveža daug pyragų!
Duos man kur didesnę, kur gardesnę!*

Ragana, visa perpykus, išėjo laukan su žarstekliu užmušti kalytės, bet pamatė, kad senio duktė jau važiuoja į kiemą su vežimu pyragų. Patį didįjį ir gražųjį pyragą ji atidavė kalytei, o visus kitus — seniui, raganai ir jos dukteriai. Pamatę, kad mergytė gyva ir sveika, visi labai stebėjosi ir klausinėjo, kaip ji atvažiavo ir kur gavo tokį gražų vežimą, pilną pyragų. Mergytė visa nusakė, kaip jai buvo atsitikę. Ragana dar labiau užpyko ant senio dukters ir dar labiau pradėjo jos neapkęsti.

Vieną dieną ragana sako seniui:

— Vežk ir mano dukterį tenai, kur buvai nuvedęs savąją.

Senis nuvežė raganos dukterį į tą pačią trobele, pririšo prie medžio kūlę ir sugrižo namo. Raganos duktė sėdi troboje ir vis juokias. Truputį pabuvusi, išėjo laukan ir sako juokdamasi:

— Tėveli, pakaks jau malkų! — Ir vėl sugrižo į vidų.

Taip pat ir antrą kartą buvo išėjusi. O trečią kartą nuėjo prie to medžio, kur buvo pririšta kūlė, ir kaip senio duktė sušuko:

— Kas laukuose, kas miškuose, ateikit į pagalbą! Meška iš laužo atsiliepė:

— Aš, meškelė nabagėlė, aš ateisiu į pagalbą!

Paskui raganos duktė nubėgo ir atsigulė ant lovos. Meška priėjo prie durų ir sako:

— Merga, merga, atidaryk duris!

— Ar negali pati atsidaryti! — atsakė raganos duktė. Meška atsidarė duris.

— Merga, merga, įkelk mane trobon!

— Ar negali pati įlipti! — atsakė raganos duktė.

Ir ką tik meška liepia, raganos duktė vis neklauso. Nei ji lovos taisė, nei ausies meškai krapštė. O kai, verdant parpelius, atbėgo pelytė ir paprašė, kad duotų jai bent vieną parpeliuką, toji suriko:

— Ar neisi šalin! Ko tau čia reikia?

Meška, gulėdama ant lovos, paklausė:

— Su kuo tu čia kalbiesi?

Sužinojusi, kad kalbasi su pele, liepė sutrepsėti ir ją nuvaikyti.

Pelytė nubėgo.

Išvirė parpeliai, ir pavalgius meška užgesino žiburį, padavė raganos dukteriai raktelius, liepė lakstyti po trobą ir skambinti, o pati užlipo ant krosnies, kur buvo prikrauta daug pliauskų ir plytų, ir pradėjo svaidyti į visas puses. Šiuokart pelytė neatbėgo užvaduoti raganos dukters, ir ją meška tuoj užmušė; paskui, nulipus nuo krosnies, suėdė ir kaulelius nučiulpė. Tada meška pasikrapštė ausį, ir iš jos išlindo kiaulė, užkin-kyta geldoje. Meška sudėjo kaulelius geldon, ir kiaulė

parvežė juos namo. Kalytė, stovėdama prie vartų, vėl kiauksi:

*Kiau, kiau, atvažiuoja bobos duktė,
Kiau, kiau, su geldele, su kauleliais.
Duos man kur didesnę, kur gardesnę!*

Ragana, sėdėdama palangėje, laukė atvažiuojant dukters su pyragais. Užgirdus kalytę taip lojant, tuoj ją nuvaikė. Bet kalytė ir vėl loja. Ragana užpykus išbėgo kalytės užmušti, bet pamatė įvažiuojant kiauę su kaulais geldoje ir persigandus vietoj nusibaigė.

Tada senis su savo dukteria labai ilgai gyveno, nieko netrūkdami.

Vandenu, rankšluosčių ir įnagių dvaras

Gyveno tėvas ir duktė Elenytė. Motina buvo jau seniai mirus. Po kiek laiko numirė ir tėvas. Mirdamas liepė Elenytei tris naktis budėti prie jo kapo.

Pirmą naktį nuėjo Elenytė ant tėvo kapo ir graužiai verkė. Iš kapo išėjo tėvas ir davė jai rūko maišelį, žvaigždės rūbus, apsiavimus, karietą, arklius ir vežlį. Antrą naktį Elenytė vėl nuėjo ant tėvo kapo, ir tėvas davė jai mėnesio rūbus, karietą, arklius ir vežlį. Trečią naktį tėvas jai davė saulės rūbus, karietą, arklius ir vežlį ir pasakė, kur viską sudėti.

— Prie vieškelio yra didelis ažuolas, — sako tėvas. — Reikia nueiti pas tą ažuolą ir sugiedoti: „Oi ažuole, ažuolėli, atsidaryk, atsiverk!“ Tada ažuolas atsidarys, ir sudėk į jį visus tuos daiktus. O jeigu kas vysis, norės pamatyti, kur dedi, tau reikia paleisti rūko maišelį.

Elenytė taip ir padarė: sudėjo į ažuolą karietas, arklius ir rūbus ir išėjo darbo ieškoti. Nuėjo pas karalių, ir karalius ją priėmė kiaulių liuobti.

Atėjo sekmadienis, ir karaliūnas ruošias bažnyčion. Norėtų nusiprausti, bet niekur neranda vandens. Jis pradėjo rėkti:

— Vandens, vandens!

Elenytė greit pašoko ir padavė jam praustuvę su vandeniu.

— Tu pečialanda! Dar čia maišysies man po kojų! — suriko karaliūnas ir išpylė ant Elenytės vandenį. Toji pasiprašė karaliaus, kad ir ją leistų bažnyčion. Karalius leido. Ji nuėjo miškan prie ažuolo ir sugiedojo:

*Oi ažuole, ažuolėli,
Atsidaryk atsiverk!*

Ažuolas atsidarė. Elenytė išsiėmė žvaigždės rūbus, apsitašė, atsisėdo žvaigždės karieton ir liepė vežliui bažnyčion važiuoti. Nuvažiavo ir apšvietė visą bažnyčią. Žmonės žiūrėjo ir stebėjos, iš kur tokia panelė atsirado. Karaliūnui ji labai patiko, tai jis nusiuntė savo tarną paklausti, iš kur ji esanti. Elenytė atsakė, kad iš Vandenu dvaro.

Po pamaldų Elenytė greit išėjo iš bažnyčios, įsėdo karieton ir liepė vežliui važiuoti. Karaliūnas norėjo paskui vytis ir pažiūrėti, kur ji nuvažiuos. Tada Elenytė atrišo maišelį ir paleido rūką: pasidarė tamsu, ir niekas nematė, kur ji nuvažiavo. O ji greit nuvažiavo miškan prie ažuolo ir sugiedojo:

*Oi ažuole, ažuclėli,
Atsidaryk atsiverk!*

Ažuolas atsidarė, Elenytė sudėjo rūbus, karieta, vežlį ir arklius. Paskui užsivilko savo skarmalus, apsiavė vyžomis ir parėjo namo karaliaus kiaulių liuobti.

Antrą sekmadienį karaliūnas vėl ruošėsi bažnyčion: jam prireikė rankšluosčio. Nesulaukdamas paduodant, suriko:

— Rankšluosčio, rankšluosčio!

Tarnas negirdėjo, o Elenytė greit pašoko ir padavė karaliūnui rankšluostį.

— Tu, pečialanda, nesimaišyk man po kojų!

Elenytė vėl pasiprašė karaliaus bažnyčion. Karalius pasakė:

— Kai apsiruoši, galėsi eiti.

Elenytė greit apsiruošė, nuėjo miškan ir sugiedojo:

*Oi ažuole, ažuolėli,
Atsidaryk atsiverk!*

Ažuolas atsidarė, ji išsiėmė mėnesio rūbus, apsiavimus, įsėdo mėnesio karieton ir nuvažiavo bažnyčion. Karaliūnas negali atsistebėti, iš kur tokia graži panelė atsirado. Siunčia tarną paklausti. Elenytė liepė vežliui atsakyti, kad esanti iš Rankšluosčių dvaro.

Kai Elenytė drauge su kitais išėjo iš bažnyčios ir įsėdo savo karieton, karaliūnas žiūrėjo, kur ji nuvažiuos. Bet Elenytė paleido rūko maišelį, ir niekas nematė, kur ji nuvažiavo. O ji nuvažiavo miškan, paprašė ažuolo, kad atsidarytų, sudėjo rūbus, karietą, arklius ir parėjo namo karaliaus kiaulių liuobti.

Trečią sekmadienį karaliūnas nusiprausė, apsitaisė ir ruošias bažnyčion. Jau užsėdo ant arklio, bet niekur neranda įnagio. Suriko:

— Įnagio, įnagio!

Elenytė greit pašoko, padavė jam įnagį.

— Tu, pečialanda, vis maišysies man po kojų! — suriko karaliūnas ir sušėrė Elenytei įnagiu.

Ji pasiprašė karaliaus bažnyčion, nuėjo miškan ir sugiedojo taip, kaip pirma. Ažuolas atsidarė. Ji išsiėmė saulės rūbus, saulės karietą ir arklius, nuvažiavo bažnyčion. Kai įėjo, visa bažnyčia nušvito: niekas į ją negalėjo tiesiai pažiūrėti, kaip į saulę. Karaliūnas vėl siunčia tarnus paklausti, iš kur tokia panelė atsirado. Vežlys atsakė, kad iš Įnagių dvaro. Tada karaliūnas ėmė ir papylė po bažnyčios slenksčiu smalos. Kai Elenytė ėjo laukan, prilipo jos saulės kurpelė. Bet ji to nepabojė, išoko karieton be kurpelės ir nuvažiavo.

Karaliūnas išsiuntinėjo visus tarnus ieškoti Vandėnų, Rankšluosčių ir Įnagių dvaro. Bet jie niekur nerado, niekas tokio dvaro nei matęs buvo, nei girdėjęs.

Tada karaliūnas pradėjo matuoti visos karalystės mergelėms tą saulės kurpelę, norėdamas būtinai jos savininę atrasti. Išmatavo visoms kunigaikštytėms, paskui didelių ponų dukterims, paskui paprastoms mergaitėms, bet nė vienai netiko toji kurpelė. Pagaliau sušaukė visas savo tarnaites, bet ir joms netiko. Tada atsiminė dar karaliūnas, kad pas jo tėvą yra kiaulių liuobėja, ir liepė ją pašaukti.

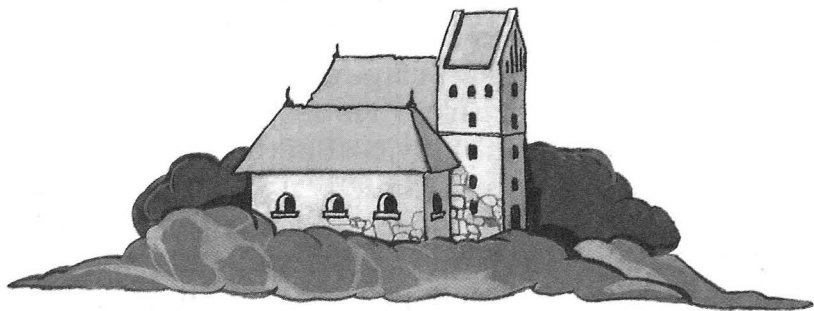
— Eikš tu, pečialanda! — sako karaliūnas. — Rasi, tau tiks ta kurpelė.

Elenytė užsimovė kurpelę — kaip tik jai pasiūta! Tada ji nusiavė antrąją kurpelę nuo kitos kojos, ir karaliūnas pamatė ją turint antrą tokią kurpelę.

— Mano pečialanda, mano! — suriko karaliūnas nustebęs.

Elenytė jam viską papsakojo. Karaliūnas puolė jai po kojų ir atsiprašinėjo, kad pirma taip negražiai su ja elgėsi.

Dar praėjo kiek laiko, ir karaliūnas vedė Elenytę. Puikios buvo jų vestuvės!

Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių

Vieno pono numirė pati ir paliko dvylika sūnų ir mažą dukrelę. Netrukus tėvas sumanė vesti kitą, bet toji buvo ragana. Ji sako:

— Duktė tegul bus, bet savo sūnus visus sudegink ir supylęs jų pelenus į popierius, atsiųsk man, tada už tavęs eisiu.

Tėvas mąstė šiaip, mąstė taip — nebežino, ką daryti. Ėmė ir pasisakė viską vienam savo tarnui.

Tas jam sako:

— Ko čia, pone, taip rūpinies? Juk tamstos dvare yra didelių šunų. Dvylika jų sudeginsi, pelenus supilstysi į popierius, padėsi antspaudus ir nusiūsi jai, — bene ji permanys? O po vestuvių — kad ir ras, nebe ką jiems darys.

Ponas taip ir padarė: sudegino dvyliką šunų, pelenus supylė į popierius, prispaudė antspaudus ir nusiuntė raganai. Ta apžiūrėjo visus popierėlius, apuostė ir pasakė, kad sutinka už jo tekėti.

Po vestuvių, kai parvažiavo į dvarą, ragana tik šniukšt šniukšt — visur apšniukštinėjo; pagaliau sako:

— Kas čia smirdi? Kad tie visi, kas čia nereikalingi, juodvarniais išlėktų!

O jos posūnių būta tuokart rūsyje po vyro rūmais. Tuoj visi vienas po kito strikt strikt ant lango ir išlėkė sau.

Toliau gyveno rūmuose tik ponas su savo ragana. Prie jų augo dukrelė, kuriai niekas nesakė apie brolius: mat ponas buvo užgynęs dvariškiamis pasakoti, kad ji turėjo brolių ir kad pamotė ragana taip juos išvaikė.

Vieną kartą — mergaitė jau buvo dvylikos metų — dvariškiai ėmė šnekėtis:

— Argi mirusios ponios tebuvo viena dukrelė?

Vienas jų atsakė:

— Ką čia bešnekėti! Buvo sūnų dvylika, bet kai ponas vedė raganą, tai ji visus juos užkeikė, ir išlėkė visi juodvarniais!

Mergelė, išgirdusi dvariškių kalbą, ėmė rengtis į kelionę savo brolių ieškoti. Pasisiūdino dvylika marškinų, dvylika kelnų, dvylika paklodžių, dvylika užvalkčių ir išėjo, susirišusi visus tuos daiktus ryšelyje.

Ėjo ėjo per laukus, per miškus. Ką tik sutinka, vis klausia apie savo brolius, juodvarniais lakstančius, bet niekas nieko jai nepasako. Beeidama per didelę girią, užėjo atsiskyrėlį. Pas tą įėjusi klausia, ar nėra kur matęs jos brolių, juodvarniais lakstančių.

Atsiskyrėlis jai sako:

— Nemačiau, bet aš turiu valią ant visų debesų. Pergulėk čia pas mane, rytoj susišauksiu debesis, gal tie bus matę.

Ryto metą atsiskyrėlis sušaukė debesis. Kai sugulė debesis apie jo trobelę, taip tamsu pasidarė, lyg juoda naktis. Išėjo atsiskyrėlis laukan ir klausia debesų:

— Ar nematėt kur dvylikos brolių, juodvarniais lakstančių?

Debesys atsakė, kad niekur nė vienas nesąs matęs, ir išsiskirstė į visus kraštus.

Atsiskyrėlis sako mergaitei:

— Gal tavo brolių nebėra nė gyvų... Bet gal dar kur atrasi. Kai eisi šiandien per girią, vakarop užeisi mano brolių, taip pat atsiskyrėlį. Jis turi valią ant visų vėjų, tai vėjus paklaus, gal tie bus kur užpūtę tavo brolius.

Ir išėjo mergaitė. Eina eina per girią ir priėjo vakarop kitą atsiskyrėlį. Įėjo ir to pasiklausti, ar nematė,

negirdėjo jos brolių, juodvarniais lakstančių. Tas sako:

— Aš nieko nežinau, bet pernakovk čia pas mane. Rytoj rytą sušauksiu visus vėjus, jei tie bus kur užpūtę, tai ir tau pasakys.

Ryto metą susišaukė atsiskyrėlis visus vėjus. Tie supūtė, suūžė, sušniokštė. Visus išklausinėjo, ir visi atsakė, kad nė vienas nežinaš, nė vienas niekur neužėjęs, nė vienas niekur nematęs. Tada atsiskyrėlis jai sako:

— Gal jų nebėra nė gyvų, kad nė vienas vėjas niekur nėra užpūtęs. Bet nenustok vilties. Kai eisi šiandien per girią, atrasi vakare mūsų trečiąjį brolių, kuris turi valią ant visų paukščių. Jei yra kur tavo broliai, tai gal koks paukštis bus juos užėjęs.

Mergaitė vėl išėjo. Per visą dienąėjo ir apie vakarą rado trečiąjį atsiskyrėlį. Tas jai taip pasakė:

— Pernakovk pas mane, aš rytoj sušauksiu visus paukščius, tai jie, jei bus kur užėję, tau pasakys.

Ryto metą atsiskyrėlis sušaukė visus paukščius. Kad sulėkė, kad priskrido paukščių — ir didelių, ir mažų, visokių!

Išėjo atsiskyrėlis ir klausinėja visus. Tie atsakė, kad nė vienas niekur nematęs, nė vienas nieko nežinaš. Atsiskyrėlis pulkų pulkus atleido, ir visi išsiskirstė.

Pagaliau, kur buvęs, kur nebuvęs, atleikia šlubas erelis. Ant jo sušuko:

— Kodėl tu nesiskubinai, ko gaišai?

Erelis atsakė:

— Man koją šaulys peršovė, labai skauda, negalėjau greitai atlekti.

Atsiskyrėlis vėl klausia erelį:

— Ar nesi matęs kur dvylikos brolių, juodvarniais lakstančių?

Erelis atsakė:

— Mačiau ir žinau, jie per dienas juodvarniais lakioja, o naktį žmonėmis kalne gyvena.

Tada atsiskyrėlis davė mergelei dvylika smaigtelių ir liepė, kai lips į kalną, juos vis smaigstyti ir ant jų stotis, paskui vėl iš apačios traukti ir į viršų smeigti.

— Tiktai, — sako jis, — saugokis, kad nė vienas smaitgelis tau iš rankų neiškristų. Jei nors vienas iškris, tai ir nebegalėsi ant kalno užlipti.

O ereliui prisakė:

— Tu žiūrėk, kad ji nenukristų ir neužsimuštų!

Ir išėjo mergelė su ereliu, paplasta lekiančiu. Nuėjo prie kalno. Tas kalnas buvo toks aukštas, net už debesis aukštesnis. Ėmė mergelė savo smaitgelius į kalną smaigstyti ir lipti aukštyn. Smaigstė smaigstė, kaišiojo kaišiojo, gal kokį pusvarstį nusmaigstė, ir būtų jau užlipus, tik vienas smaitgelis iškrito. Bežiūrėdama į krintantį smaitgelį, ėmė ir pati kristi. Erelis, tupėdamas pakalnėje, pamatė ją bekrintančią, tuoj pakilo nuo žemės, pakapt su sveikąja koja jai už ryšelio, vis aukštyn, aukštyn — užnešė labai aukštai, už debesų. Prinešė prie didelio urvo, paleido ir sako:

— Štai tas urvas, kur jie vakare parlėkę sulenda. Tu čia įėjus rasi dvylika lovų: jas apdankstyk paklodėmis, visus priegalvius apvalkstyk užvalkčiais, kiekvienam ant lovos padėk marškinius ir kelnes. Prie kiekvienos lovos rasi po staliuką, o ant staliukų padėta po kepalėlių duonos — nuo tų kepalėlių galėsi po riekele atsiriecti ir suvalgyti. Prie durų rasi mažiausiojo brolio lovelę, — po jaja palindus, galėsi pernaktvoti.

Erelis, viską jai pasakęs, nulėkė sau, o ji įlindo į urvą. Tenai rado viską taip, kaip buvo išpasakojęs erelis. Aptaisė lovas, apdangstė paklodėmis, priegalvius pavalkstė užvalkčiais, kiekvienam ant lovos padėjo kelnes ir marškinius, pavalgė, nuo kiekvieno kepalėlio atsiriecti po riekele, ir, palindusi po mažojo brolio lova, atsigulė. Atėjus vakarui, tuoj ir išgirdo: juodvarniai sukranksėjo, nusileidę atvirto žmonėmis ir suėjo į vidų. Visi džiaugėsi, kad pataisytos lovos ir padėti marškiniai su kelnėmis. Greit apsitaisė, eina valgyti — žiūri, kad jų duona nuraikyta. Vyresnysis sako:

— Lovas ir mus pačius aptaisė — gerai, bet kad duonos trūksta, tai negerai. Na, bet ką padarysi!

Pernakvojo, rytą atsikėlė, išėjo laukan, sukranksėjo ir nulėkė sau. Atsikėlė sesuo iš palovio, vaikščioja

po vidų, laukia. Vakarop vėl įsinorėjo valgyti. Eina prie staliukų — taip pat besą kepalėliai duonos. Po riekelę atsiraikydama, vėl pavalgė, palindo po mažojo brolio lovele ir atsigulė. Vakare ir vėl ėmė juodvarniai krankseti, ir suėjo į vidų visi broliai. Vyresnysis sako:

— Matai, ir vėl duona nuvalgyta. Jau kas nors negeras pas mus yra įsimetęs. Dabar dar nieko nedarysiu, bet jei trečią dieną taip bus, tai nors visą kalną sugriausiu, bet turėsiu atrasti, kas čia mums taip daro.

Mergaitė gulėdama nusigando, rūpinasi, kas čia bus. Nebeiškentusi ėmė savo jaunesnįjį brolių budinti ir truktelėjo jį už kojos. Tas klausia:

— Kas čia?

Mergaitė tylomis atsakė:

— Aš, broleli, jūsų sesuo. Atėjau, susiieškojau jus, bet kad anas brolis barasi, ką aš dabar darysiu?!

Brolis sako:

— Na, ką dabar darysi? Būk kaip buvusi, rytoj pamatysime.

Rytą sukilo visi broliai, jau taisos eiti sau laukan, — mažasis ir ėmė sakyti:

— Na, brolau, vakar žadėjai ardyti, versti kalną. O kad rastum kokį giminaitį ar seserį, ką gi tada darytum?

Vyresnysis brolis sako:

— Matau, kad tu jau žinai, kas čia yra! Na, tai pasakyk, kas?

Šis, atidengęs paklodę, sako:

— Lįsk, sesele, laukan, kaip jau bus taip.

Tada vyresnysis brolis sako:

— Kad tu būtum iškentus namie dar metus, tai būtum mūsų sulaukus, o dabar, sesele, reikės mums ir tau vargti vėl dvylika metų. Jei iškentėsi, niekur nieko nešnekėjus per tiek metų, tai dar pasimatysime.

Taip pasakęs, liepė sėstis sau ant nugaros, ir visi, pavirtę juodvarniais, nulėkė.

Juodvarnis nunešė seserį į didelę girią, pasodino eglės viršūnėje, atsisveikino ir paliko.

Mergaitė ilgai ten sėdėjo, net jos drabužiai visai suplyšo.

Vieną kartą į tą girią atėjo medžioti karalaitis su savo dvariškiais. Tuoj ėmė loti šunys, žiūrėdami į tą medį, kur ji sėdėjo. Apstojo šauliai ir varovai, mato — sėdi medyje žmogus. Ir šiaip kalbina, ir taip kalbina — nieko nesako. Atėjo ir pats karalaitis, šnekina ir tas, bet mergaitė kaip nieko, taip nieko neatsako. Šaukia — lipk žemėn, gąsdina — nušausim, bet ji vis tyli ir tyli. Tada karalius savo tarnui sako:

— Lipk ir iškelk iš medžio, pamatysime, kas gi ten yra.

Tas įlipo. Mergaitė rodo, tartum norėdama pasakyti esanti be drabužių. Tarnas, nulipęs žemėn, pasakė karalaičiui: medyje esanti jauna, graži moteriškė, tik-tai be drabužių. Užnešė jai drabužius, ir ji išlipo iš medžio. Karalaičiui mergelė taip patiko, kad kitos jis niekadoms nebenorėjo nė matyti. Parsivedęs namo, pasisakė savo tėvams noris imti ją sau už pačią. Tėvai nenorėjo jam leisti, kad ji nieko nekalba, bet, ilgai prašomi, sutiko. Ir karalaitis vedė dvylikos brolių seselę.

Po kokių metų juodu susilaukė sūnaus. Karalaičio tuokart nebuvo namie, o prie karalienės buvo parvežta jos pamotė, ta pati ragana, kuri jos taip nekentė. Toji ragana vaikelį išmetė laukan ir, sugriebus kur šuniuką, rodo visiems:

— Žiūrėkit, koks jos vaikas!

Tada karalaičio tėvai sako:

— Jau kad ji būtų geras žmogus, tai ir kalbėtų. Kažin, kas ji tokia yra. Gerai mes jam sakėme, kad neimtų jos.

Parašė jos vyrui raštą, kad taip ir taip, gimęs toks ir toks, — ką reikia karalienei daryti? O karalaitis atrašė, kad nieko jai nedarytų, kol jis namo grįš: jis pats žinosias, ką padaryti. Parkeliavęs namo, karalaitis nieko nebežino: jam taip graži, taip graži, taip patinka, kad nė galvon nebeateina ją nužudyti.

Ir vėl jis gyvena su ja. Pagyvenus kokius metus, gimė jiems kitas sūnus. Karalaičio taip pat nebuvo namie, ir vėl jos pamotė ragana vaikelį išmetė laukan, pagriebė kačiuką ir rodo visiems:

— Žiūrėkit, kas dabar!

Visi stebėjosi, ir tėvai nurašė sūnui laišką. Sūnus vėl atrašė, kad niekas jai nieko nedarytų be jo paties. Sugrižęs namo, karalaitis ir vėl nieko jai nedaro: pati labai graži, patinka jam, sakosi dar toliau žiūrėsiąs.

Po kiek laiko, karalaičiui nesant namie, gimsta trečias sūnus. Ta pati ragana pamotė vėl išmeta sūnų laukan ir rodo visiems šuniuką. Tėvai rašo karalaičiui, kad skubėtų greičiausiai namo ir darytų šioki ar toki galą. Karalaitis parkeliavo namo, bet jam baisiai gaila žudyti savo pačią. Nebežinodamas, ką čia reikia daryti, jis sako:

— Žinokitės, darykite, kaip jūs norite. Aš nė pats nežinau, kuo ji kalta, kas ji tokia yra.

Teisėjai apkaltino ją ir nuteisė kaip raganą sudeginti. Sukrovė didelį laužą ir uždegė, bet užėjo smarklus lietus ir užliejo ugnį. Ir vėl liepė privežti sausų medžių. O jau visai baigiasi dvyliktieji metai — tiktai vienos valandos bereikia, tuoj atskris jos broliai. Kai tik ėmė iš naujo kurti ugnį, žiūri — atlekia dvylika juodvarnių, atlekia ir leidžiasi. Tuoj nusileido pirmasis, virto žmogum ir vedasi už rankos trejų metų sūnelį; nusileido antrasis ir nešasi sūnelį antrų metų; trečiasis nusileidęs nešasi mažutį, dar vystykluose, ką tik gimusį vaikelį.

Tuoj visi broliai sušuko:

— Ką jūs čia dirbate? Kam nekaltą mūsų seserį norite nužudyti? Geriau meskite į ugnį pamotę raganą! Štai mūsų sesers sūneliai!

Beregint pamotę raganą užrito ant ugnies. O broliai pasisveikino su savo seseria ir su karalaičiu. Ir visiems jie pasakė, kad ragana ką tik gimusius vaikučius išmetusi laukan, o jie tuoj pasiėmę pas save ir auginę.

Karalius iškėlė didelį pokylį. Ir aš ten buvau ir daug mačiau. Ir aš ten valgiau ir gėriau, per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau.

Du broliai ir nelaimė

Buvo seniau du broliai, vienas labai turtingas, o kitas vargšas.

Vieną kartą važiavo juodu į Rygą. Turtingasis pasikinkė grutę gerai nušertų arklių ir prisidėjo pilną vežimą visokių prekių. O vargšas įsimetė į vežimėlį kelias grįžčias nusibrukęs linų, pasikinkė prastą kumelėlę ir išvažiavo.

Nuvažiavęs į Rygą, turtingasis tuojau pardavė prekes ir pripylė pilną piniginę auksinių. O vargšas tik sustojo prekyvietėje, tik išlipo iš vežimo, nusigręžė į šalį kelis žodžius su pažįstamu sumesti, atsisukęs žiūri — nebėra jau nė arklio, nė vežimo. Šen puola, ten puola, bet arklio su vežimu kaip nebūta! Kur trumpa, ten trūksta!

Priėjo prie turtingojo brolio, pasisakė, kas atsitikę, ir paprašė paskolinti nors trisdešimt skatikų vyžoms nusipirkti. Tačiau brolis nė girdėti nenorėjo. Dar labiau nuliūdo vargšas ir parėjo namo dūsaudamas, paskutines vyžas plėšdamas.

Per mišką kiūtinant pradėjo temti. Bet kas jam tamsa! Tiktai žiūri — priešais ateina baltas, didelis žmogus. Krūptelėjo vargšas, bet pasidrašinęs vėl eina, o priėjęs artyn paklausė:

— Kas tu toks?

Baltasis atsakė:

— Aš tavo nelaimė.

— Mano nelaimė! — stebėjosi vargšas. — Kokia didelė! Ar negalėtumei nors kiek mažesnė pasidaryti?

— Gerai, jeigu nori, galiu.

Ir nelaimė sumažėjo bent per pusę. Vargšas dar prašo, kad sumažėtų. Nelaimė sumažėjo sulig mažu vaikeliu.

— Dar sumažėk, — prašo vargšas. — Visai mažytė man pasidaryk.

Nelaimė pasidarė sulig riešutu didumo. Dabar vargšas išsitraukė iš kišenės tabakinį ragelį, prisitaikęs knapt ir uždarė į jį savo nelaimę. Įsidėjo į kišenę ir eina.

Priėjęs vandeninį malūną, išsitraukė ragelį ir įmetė į tvenkinį. Pats įėjo į malūną, pasiprašė naktigulto ir apsinakvojo. O kol gulėsi, įsikalbėjo su malūninku, papasakojo jam nelaimingą atsitikimą Rygoje ir apsakė kitus savo vargus.

Rytą išeinant malūnininkas davė jam dešimt raudonųjų ir dovanavo gerą arkli. Žmogelis labai apsidžiaugė. O parėjęs namo, įsitaisė reikalingų daiktų ir pradėjo gerai gyventi.

Per kelerius metus jau vargšas ir savo turtingąjį broli prisivijo. Tasai tik žiūri, kaip jam taip greit pasisekė. O vieną kartą turtingasis ir paklausė jo, kaip jis toks turtingas pasidaręs. Vargšas pasipasakojo, kaip jis tada iš Rygos keliaudamas savo nelaimę į ragelį įkišęs ir į tvenkinį įmetęs, kaip malūnininkas jį apdovanojęs ir kaip nuo to karto jam vis geriau ir geriau pradėję sektis.

Turtingasis brolis tuojau sumanė jį pražudyti. Nuvažiavo pas tą vandeninį malūnininką ir pasisakė, kad jam į tvenkinį įkritęs ragelis su pinigais, paprašė išleisti vandenį ir pažadėjo gerai atsilyginti. Malūnininkas sutiko, išleido su vyrais vandenį ir rado ragelį.

Pradžiugo turtingasis, pasiėmė ragelį ir važiuoja namo, važiuodamas galvoja: „Palauk, broli, nebeilgai

tu būsi su manim lygus: paleisiu tavo nelaimę, ir vėl būk su ja”.

Privažiavo mišką ir atkimšo ragelį. Vargšo nelaimė šmurkšt išlindo ir pasidarė labai didelė, paskui pasipurtė ir tarė į didžturtį:

— Ai, koks netikęs tas tavo brolis! Uždarė mane į ragelį — kone uždusau. Labai dėkui, kad paleidai. Dabar aš būsiu tavo bičiulė ir niekur nuo tavęs nesitrauksiu.

Išgirdęs tuos žodžius, turtingasis išsigando ir nubalo, o nelaimė liko nematoma.

Važiuojant namo arklys pasibaidė, apvertė vežimą ir nulaužė jam koją. Netoli namų pamatė, kad jo dvaras dega. Sudegė turtai ir pinigai, ir liko jisai vargšas.

Burtininkė

Viename kaime netoli girios gyveno neturtinga moterėlė. Neturėjo ji iš ko gyventi, elgetauti nenorėjo, tai prasimanė burti.

Nuvedė ji vieną kartą kaimyno ožką ir įkišo į anglių duobę. Pasigedo kaimynas ožkos, pradėjo ieškoti, bet negalėjo rasti. Pasisuko jam po akių ta moteris.

— Ar nematei mano ožkos? — paklausė žmogus.

— Nemačiau, — sako. — Bet jeigu nori, pabursiu, paieškosiu.

— Paieškok, — sako žmogus.

— Gerai, eiva.

Moteris įėjo į savo trobelę, pabuvo valandėlę ir vėl išėjo. Išėjusi sako žmogui:

— Tavo ožka anglių duobėje. Eik ir rasi.

Žmogus nuėjo ir rado. Parsivesdamas ožką, padėkojo moteriai ir dar apdovanojo. O kitiems paskelbė, kad ji mokanti burti — savą trobelėje būdama pasakanti, kur pradingęs daiktas.

Kitą kartą ji nuvedė kito kaimyno jaučius ir pririšo girioje prie medžio, o pati toliau pasislėpė. Po valandėlės žiūri — eina pažįstamas karvių pirklys iš miestelio. Pamatęs jaučius, apsidairė, paskui priėjęs atsirišo juos ir nusivedė. Moteris parėjo namo.

Po kurio laiko, pasigedęs jaučių, atbėgo kaimynas.

— Ai, moterėle, prapuolė mano jaučiai, — dejuoja žmogus. — Išburk, meldžiamoji, kur jie galėtų būti?

— Gerai, — sako moteris. — O ką tu man duosi? Aš negaliu veltui gaišuoti. Man reikia duoną užsidirbti.

Žmogus pažadėjo jai visą pūrą rugių ir dar sūrį. Moteris paliko žmogų kambarėje, o pati išėjo į kamarėlę burti. Po valandėlės sugrįžusi sako:

— Bėk greitai į miestelį — pas Joselį rasi savo jaučius. Skubinkis, kad nepapjautų.

Ūkininkas sėdo ant arklio ir raitas nujojo į miestelį, o ten jau rado Joselį besitaisantį pjauti jo jaučius.

— Ką darai, Joseli! Tai mano jaučiai.

— Nu ką aš žinau! — sako Joselis. — Radau girioje pririštus ir parsivedžiau, kad vilkai nepapjautų.

— Tai vagis, tave pamatęs, turbūt pabėgo! — tarė ūkininkas, pasiėmė savo gyvulius ir linksmas sugrįžo namo.

Trečią kartą moteris nuvedė vieno ūkininko arklių ir pririšo girioje prie ažuolo. Atbėgo ūkininkas pas moterį ir prašo:

— Išburk, meldžiamoji, kur mano arklys.

— O ką duosi?

— Gausi pūrą rugių ir kviečių, tik burk.

— Ne, ne: pažadėk geldutę kvietinių miltų ir puspalbę lašinių.

— Gerai, — sako žmogus, — gausi, tik burk.

Moteris išėjo į kamarėlę, o po valandėlės sugrįžusi sako:

— Eik į girią, į tą kraštą, kur ažuolai auga, ir rasi savo arklių pririštą.

— Ten turėtų būti ir vagis, — sako ūkininkas. — Ar negalėčiau pasaugoti ir jį sugauti?

— Ne, ne, — sako moteris. — Vagis iš baimės arklių paliko. Jis pajuto mano burtus ir pabėgo, kad drauge su arkliu ir jo nepagautum.

Dabar plačiai pasklido gandas, kad tokia ir tokia moteris esanti gera burtininkė, visiems teisybę pasakanti, viską išburianti.

Netrukus po to vienam ponui liokajus su vežėju pavogė dėžę aukso. Ponas ieškojo, ieškojo, bet negalėjo

rasti. Kažin kas pasakė jam apie tą burtininkę. Ponas tuojuo išsiuntė liokajų su vežėju, kad parvežtų tą moterį. Moteris sužinojusi, kur ją nori vežti, kratyte ėmė kratytis, niekaip nenorėjo važiuoti.

— Su ponais aš nepratusi. Nedrįstu, nenoriu! — gynėsi ji.

Bet tuojuo ją per prievartą paėmė, įsodino į puikią karietą ir veža.

Sėdi boba karietoje, iš baimės ir rūpesčio krapštinėjas pakaušį ir vapalioja sau viena po nosia:

— Dabar jau kad bus, tai bus!.. kad bus, tai bus!..

Liokajus su vežėju pasiklausė, pasiklausė ir persigando. Žvilgt, žvilgt į vienas kitą ir puolė bobai po kojų, gražiais žodeliais meldžia, kad gelbėtų. Moteris tuojuo suprato, kad juodu kaltininkai.

— Gerai, — sako, — galėsiu gelbėti, bet kas man teks?

Tuodu jai žada ir šiek, ir tiek, o jai vis negana. Pagaliau susiderėjo už tris šimtus dolerių juodu gelbėti.

— Bet žiūrėkita, kad tie trys šimtai dolerių man dar šįvakar būtų pristatyti! — prigrasino juodviem. — Ir turite dar pasakyti, kur padėjote dėžę su auksu. Ne savo name man ilgai trunka, kol išburiu.

— Gerai, — sako liokajus su vežėju, — tuojuo pati pamatysi tą tvenkinį, kur dėžė su auksu.

Privažiavo dvarą, ir liokajus pašnabždėjo moteriai: „Tai šitas tvenkinys“.

Nuveda liokajus tą moterį pas poną ir sako:

— Štai, pon, burtininkė.

Ponas pasižiūrėjo į ją ir sako:

— Ar galėsi išburti, kur mano pinigai?

Boba dabar jau visai drąsi ir nė nemirktelėdama sako ponui:

— O kodėl negalėsiu! Didelis čia daiktas!

— Tai burk, — sako ponas.

— Ne taip greit, pon, — sako burtininkė. — Pirmiau pažadėk, kad trečdalis aukso man teks, o paskui duok pailsėti ir gerai išsimiegoti.

Ponui gailėjo tiek daug aukso atiduoti, bet kai ta nenusileido, tai turėjo sutikti. O paskui įsakė tarnams pataisyti jai patogią nakvynę, niekam nesibarškinti ir netriukšmauti, kad burtininkė gerai pailsėtų. O ta jau ir tuos tris šimtus dolerių buvo gavusi, ramiai atsigulė ir užmigo.

Rytą, išsimiegojus ir gerai pusryčius pavalgiusi, sako ponui:

— Dabar, pon, paimk savo liokajų, ir eime.

O tam liokajui jau pakinkiai dreba iš baimės. Ką jisai žino? O jeigu boba ims ir išduos juodu su vežėju?

Bet gerai. Nuėjo jie visi trys prie tvenkinio, o moteris ir sako:

— Šitame tvenkinyje tavo auksas, pon.

O atsisukus į liokajų sako:

— Imk graibštą ir trauk.

Liokajus paėmė graibštą, pagraibė, pagraibė ir ištraukė dėžę su auksu. Ponas apsidžiaugė. Bet jam pasirodė, kad liokajus lyg žinodamas labai greitai išgriebė dėžę.

— Ar čia ne jo darbas? — klausia ponas burtininkės.

— Ne, ne, — sako boba. — Jau vagis toli už kalnų ir girių ir daugiau nebegrįš, nes pajuto, kad aš čia. O auksą paskandino iš baimės, nes vagį buvo užjutę tavo dvaro šunes.

Ponas atidavė burtininkei trečdalį aukso ir liepė jai dar pabūti. O pats sukvietė visus aplinkinius ponus ir kunigus kitą dieną pietų. Jis dar vieną kartą norėjo išbandyti, ar ta moteris iš tikro jau tokia gera burtininkė.

Ponas liepė virėjui pataisyti visiems svečiams po jerubę, o burtininkei — varną.

Kai atėjo pietų laikas, susėdo visi ponai ir kunigai už stalo, ir burtininkė drauge. Padėjo tarnai visiems ponams ir kunigams po jerubę, o burtininkei — var-

na. Pasižiūrėjo moterėlė į ponus ir kunigus, pasižiūrėjo į puikų stalą ir susigėdo.

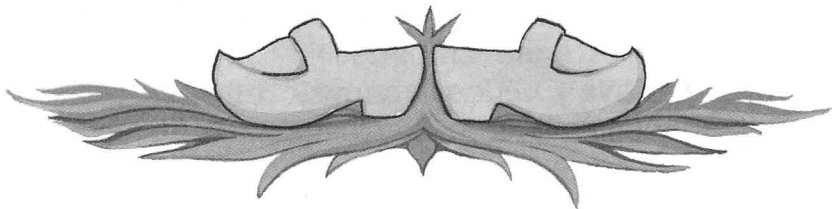
— Varna tu, varna! — tarė ji pati sau linguodama galva. — Ar verta tu šiandien būti tarp tokių ponų ir kunigų!

Ponas nugirdo ir liepė tarnams paimti varną, o paduoti moteriai jerubę, kaip ir visiems kitiems. Dabar jis visai patikėjo, kad moteris tikra burtininkė ir viską žino. Gerai ją privaišino, dar vieną naktį pernaktvydino, o kitą dieną gerais arkliais ir geroje karietoje liepė parvežti namo.

Sugrįžusi namo turtinga, moteriškė pasigalvojo ir pabūgo, kad vėl kas nepasišauktų jos burti. Pasiėmusi pinigų, padegė iš vidaus savo trobelę, o kai ugnis jau gerai viduje užsiėmė, išbėgo lauk ir pradėjo raudodama šaukti:

— Mano padarynelės sudegė, mano padarynelės!.. Vargė mano, vargė! Kaip aš dabar bursiu? Kuo duonele pelnysiuos?

Subėgo žmonės, bet jau — po visko. O moteris paskui už gautus pinigus pasistatė sau naujus namelius ir ramiai visą amžėlį gyveno.

Velnias ir lietuvis

Kadaise buvo trys broliai. Tėvui mirus, jie išsidalino tarp savęs tėvo ūkį. Vyriausias paėmė sau trobelę, antrasis — karvę, o trečiajam ir visų jauniausiam teko siūlų kamuolys. Bet nieko jis ir nesidarė dėl to: kas teko — teko. Pasiėmė savo kamuolį ir išėjo į svietaį.

Bekeliaudamas priėjo didelę girią. Pasinašino tiesiai ir eina. Bet nežinodamas per girią kelio ir bijodamas paklysti, sumanė pasinaudot kamuoliu: paėmė siūlo galą, prisirišo prie vienos pušies ir eidamas vis nuo kamuolio matuoja siūlą ir kabinėja ant medžių.

O ta giria buvo piktosios dvasios valdžioje; velnias čia turėjo savo būstą. Pajutęs, kad kas girioje yra, pasivertė ponaičiu, išėjo tam žmogui priešais ir sako: „Žmogau, ką tu čia darai?“ O žmogus, nors ir pavojuje būdamas, neduoda gero žodžio. „Ė, — sako, — aš čia noriu daugybę medžių apsiaust ir pusę girios išraut“. Velnias nustebo. „Argi tu valiosi?“ — sako. — „O tu manai, ne?“ — atsako žmogus.

Velniui padavė į pėdas: senovėje mat ir velniai buvo kvailesni. „Žmogeli, nedaryk to, nerauk girios, — prašė jis žmogaus, — verčiau eiva mudu lenktyn bėgti“. — „Ką čia man su tavim lenktyniauti, — tarė žmogus, — kad man ir trejų metų vaikas su tavim pabėgs“. — „O kur jis yra, tas tavo vaikas?“ — klausia velnias. „Ogi antai krūme miega. Suplok rankomis, pasibus, ir bėkita“. Velnias priėjo prie krūmo, pliaukš-

telėjo, ir pakilo iš krūmo kiškis, pakilęs kad pasileido bėgt — velnias nesuspėjo nė pamanyt apie bėgimą, jau kiškis kažin kur atsidūrė.

Piktasis nelaimėjęs atėjo vėl pas žmogų ir sako: „Bandysiva dar sykį: lipkiva lenktyn į pušį“. Žmogus atsiliepia: „Ar verta man su tavim laiptot, kad mano ir trijų dienų sūnus su tavim palips?“ — „Norėčiau matyt, kur jisai yra?“ — „Ogi ve prie pušies žaidžia. Trinktelėk su lazda į pušį — pamatysi, katras pirma būsite viršūnėje“. Velnias taip ir padarė. Bet jisai nė pamanyt negavo, kai voverė nuo trenksmo pašoko ir, akį nesumerkus, įstraksėjo į pušies viršūnę.

Velnias, nieko nepešęs, vėl sako: „Dabar, žmogau, eiva imtis“, — „Imtis? Mano senasis tėvas kaip nieką permes“. — „O kur jis yra?“ — „Eisiva susiieškot — jis, man rodos, bus atsigulęs“.

Pavaikščiojo, paieškojo ir rado lauže lokį begulint. „Štai mano senasis tėvas“, — parodė žmogus ir pasitraukė į šalį.

Velnias prisiartino prie lokio ir sako: „Tėvai, eik šen, persiimsiva“. Lokys galvą pakėlęs sumurmėjo, ir daugiau nieko.

Velnias, atėjęs pas žmogų, sako: „Aš vadinau jį imtis, bet neina. Turėsiva kibtis su tavim“. — „Na kur gi, — sako tas, — nebūk mažas: juk žinai, senas žmogus neprigirdi — reikėjo sušukti smarkiau“.

Velnias, nuėjęs prie laužo, sušuko, kiek tik nasrai leido, bet lokiui nė motais. Ir vėl jisai atėjęs skundžiasi žmogui: „Vis dar, — sako, — neina imtis“. — „Taigi žinai, senas žmogus kol prisirengia... Paimk kuolą, pakriaušyk į paslėpsnis, tuojau eis imtis“.

Velnias paklausęs paėmė kuolą ir krikštelėjo lokiui į pašonę. O tas tiktai drykt iš laužo, čiupt velnią į glėbį ir glamžo! Dabar kur dingsi? Ir šaukia, ir kaukia velnias, bet senasis tėvas nepaleidžia. Tiktai gerai aplaužytais šonais vargšas kažin kaip išspruko ir dvilinkas atsirito pas žmogų. „O kad jis prapultų, tas tavo tė-

vas!" — skundžias nusitvėręs už šonų. — „Aha, tai tau norėt imtis, — sako žmogus, — dabar turi”.

Velnius padejavo valandėlę ir nusivilko į pragarą pietų. „Popiet, — tarė jisai nueidamas žmogui, — aš noriu su tavim lenktyn bėgti. Jeigu tu pirmas apibėgsi antai apie aną balą, tai gausi iš manęs pūrą pinigų, o jeigu aš — tai tau čia ne gyvenimas”. — „Gerai, — sako žmogus, — galėsi va bėgti, man vis tiek”.

Kai piktasis parėjo į pragarą, kiti velniai klausė: „Kas tau atsitiko? Kodėl tu toks negalingas?” Tasai sako, šonus čiupinėdamasis: „Tai tik ir smarkų žmogų šiandien sutikau, kad žinotumėt! Virvę užsinėręs, jisai visą girią norėjo nuraut, o kad aš jo būčiau neišmeldęs, kažin kas ten būtų buvę! Paskui, norėdamas kaip nors jį pražudyti, aš vadinau jį lenktyn bėgti. Bet tasai žmogus tarė: „Nėra ko man su tavim lakstyti: bėk su mano trejų metų vaiku”. O kad jūs būtumėte tą bėgimą matę. Aš nė akį nesumerkiaiu — jis jau kažin kur nudūmė. Paskui vadinau lenktyn lipti į medį, tai jis mane nusiuntė pas savo trijų dienų vaiką. Ogi aš nė rankų pasispjaudyti nepaspėjau, jau jis kaip žaibas įlėkė į pušies viršūnę. Pagaliau vadinau žmogų imtis. Jis nuvedė mane pas savo seną tėvą, o tas kad ėmė man šonkaulius skaityti... kone visai mane suglamžė. Matote, koks aš dabar sugniužintas. Bet velnius tuojau vėl bus sveikas, ir popiet sutartas lenktynes aš tikiuos laimėti. Bėgsiva su tuo žmogum apie balą.”

Velniai vieni pasijuokė, kiti padrašino savo draugą ir išsiskirstė, o tas vėl nudūmė į girią pas žmogų. „Na, dabar, — sako, — eiva bėgti apie balą”. — „Palauk, — tarė žmogus, — aš paimsiu ką nors neštis, nes taip man tik juokai su tavim bėgti”. Žmogus išėjo į pagirį, rado besiganantį arklį. „Štai, — sako, — kad ir šitą galėsiu paimti.” Ir, nutvėręs arklį už karčių, nusivedė į pabalį. Velnius jau nenustovi: trypia tik, trypia, nori greičiau pabėgti. Žmogus jam ir sako: „Manęs gali nelaukti, bėk sau: aš tave juk vis tiek aplenkisiu”. Velnius ir pasileido bėgti. O paskui ir žmogus, užsėdęs ant arklio.

Rodos, greit spyriavo velniūkštis, bet žmogus vis tiek, arkli į tarpkoji įsispraudęs, jį privijo ir aplenkė, paskui dar sykį privijo ir vėl aplenkė... ir taip tris kartus apie balą apjojo, kol velnias vieną sykį apibėgo. Apibėgęs apie balą, uždusęs, liežuvį išleidęs, sako žmogui: „Daugiau jau su tavim lenktynių nebeeisiu. Te pinigų“. Drumstelėjo į balą ir prapuolė.

Pragare kipšai klausia pasitikę: „Na, o ką, kaip lenktynės?“ — „Ė jau gana, — sako tasai, — tokio pašėlusio žmogaus dar nebuvo matęs. Aš tikrai visai vienas, tuščiomis rankomis, vos vieną kartą valiojau apibėgti, o jisai dar arkli į tarpkoji įsispraudęs mane tris kartus pralenkė“.

Kipšai vieni stebėjos, kiti juokės iš nelaimingo velniūkščio, o žmogus, pūrą pinigų gavęs, tapo turtingas, nusipirko lauką ir ko tik jam reikėjo, ir gyveno sau, velnią ant juoko palikęs.

Apie vieną žmogų, kuris gyvulių ir paukščių kalbą mokėjo

Vienas tėvas mirdamas pasakė savo sūnui: „Jei barstysi, duonos visada turėsi“. Sūnus, nesupratęs tų tėvo žodžių, prisikeps, būdavo, duonos, nuneš ir sumes į jūrą.

Kasdien barstydamas, sūnus taip pavargo, jog pagaliau tik po kelis trupinėlius teįmesdavo į jūrą. Užpyko už tai didžuvė, vieną sykį prarijo jį ir nunešė žuvų karaliui.

— Už ką tu jį prarijai? — klausė žuvų karalius. — Jis tau gera darė, o tu jam piktai atsimokėjai. Taip negalima daryti. Išmokyk dabar tą žmogų ir paleisk.

Karaliaus reikia klausyti: paėmė didžuvė tą žmogų pas save, išmokė paukščių ir gyvulių kalbas, o paskui išnešė ir išspjovė ant kranto. Bet išspjovus pasakė:

— Jeigu tik pasisakysi kam nors, kad supranti gyvulių ir paukščių kalbą, tuojau numirsi.

Guli žmogus ant pievos ir mato — lekia varnas su varniuku. Sako varniukas varnui:

— Aš tam žmogui pilvą prakirsiu.

— Neužkabink, — draudžia varnas, — žinai žmogų.

— Prakirsiu: jis nebegyvas.

Ir nusileidęs varniukas kaptelėjo žmogui į koją. Žmogus tyli. Varniukas jam kirto į kelį. Tas tyli. Tada varniukas kirto žmogui į pilvą, o žmogus čiupti jį ir nutvėrė.

— Ar aš tau nesakiau: neužkabink žmogaus, — tarė varnas lakiodamas. — Bet kad tas žmogus paleistų mano vaiką, aš jam pinigus parodyčiau.

Žmogus, suprasdamas paukščių kalbą, paleido varniuką, o varnas ir nutūpė ant akmens. Pakelia žmogus tą akmenį, žiūri — nuo pusanthro pūro duobė aukso pripilta. Pasiėmė jis tą auksą, parėjo namo, pirsirko daugiau žemės ir gyvena.

Vieną sykį nuėjo jis į tvartą ir girdi — ožys su jaučiu šnekasi.

— Ko taip pūkšti? — klausia ožys jaučio.

— Kaip nepūkši, taip sunkiai dirbęs per visą dieną.

— O kas tau kaltas? — sako ožys. — Apsirgtum, ir nereiktų dirbti.

Rytą jautis taip ir padarė. Praneša bernai, kad jautis apsirgęs.

— Išgis, — tarė šeimininkas, — o tuo tarpu pasikinkykit ožį ir ardami nesigailėkit jam botago.

Pūkščia ožys žagrėje, net putos jam drimba, ir vis galvą aukštyn kilnoja — žiūri, ar toli vakaras. Vakare atsiduso tiktai žilabarzdis, o jautis klausia:

— Na, kas girdėt, kaimyne?

— O kas girdėt! Šeimininkas galanda dalgį ir sako: „Jeigu jautis iki rytojaus nepasveiks, reikės pjauti“.

Šeimininkas, girdėdamas jų šneką, negalėjo susilaikyti nesijuokęs, o pati prikibo: pasakyk ir pasakyk, ko juokies?

— Nė už kokius pinigus negaliu pasakyti, nes jei pasakyčiau, tai tuojau reiktų mirti.

— Tai kas, kad numirsi, tik pasakyk, — prašo pati.

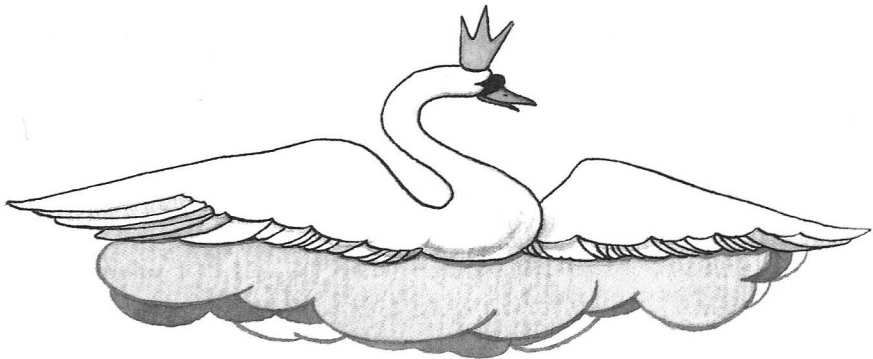
— Na, gerai, — tarė pagaliau, negalėdamas atsi-kratyti pačios, — pasakysiu.

Ir pradėjo rengtis į numirusius: pasidarė alaus, liepė prikepti pyragų, nusiprausė, apsitaisė, padalino šunims duonos ir atsigulė ant lentos, laukia jau kol mirs. Šunes numanydami, kad šeimininkas netrukus mirs, nė duonos neėdė. Tiktai kur buvęs, kur nebuvęs atbėgo gaidys, kapt duoną ir pradėjo lest. Šunes ėmė išmėtinėt:

— Kaip tau negėda? — sako. — Šeimininkas miršta, o tau nėra nerūpi, negaila, dar lesi duoną, ne tau paskirtą.

— Kad šeimininkas mulkis, dėl to ir miršta, — atsakė gaidys. — Aš turiu dvidešimt keturias pačias, ir tai susivaldau, o jis tą vieną teturi, ir tos negali suvaldyt: ką jos nosis užveda, tą jis ir daro.

„Teisybę gaidys sako“, — tarė sau žmogus ir tuo jau strakt nuo lentos, atsistojo ir išėjo savo darbų dirbti. Nesakė pačiai, ko juokėsi, kad ir kaip galėjo ta vis klausti.

Dailidė, Perkūnas ir velnias

Sykį vienas jaunas vyrukas, gerai išsimokęs dailidės amato, užsigeidė keliauti po pasaulį. Kelias dienas ėjęs, sutiko vieną žmogų, einantį tuo pačiu keliu, ir dabar juodu ėjo drauge, kad abiem laikas ne taip prailgtų. Pakeliui tas žmogus dailidei prisipažino, kad jis Perkūnas esąs. Taip eidami, antrą dieną sutiko dar vieną keliauninką, o tas sakėsi esąs velnias. Dabar jie ėjo visi trys ir atkako į didelę girią, kurioje daug visokių žvėrių buvo. Jie nieko neturėjo valgyti, tai velnias sako:

— Aš esu stiprus ir greitas, tuojau parnešiu mėsos ir duonos, ir šiaip ko dar reikės.

Perkūnas sako:

— O aš pradėsiu skaudžiai žaibuoti ir griausti, kad visur viena ugnis bus, tai visi žvėrys nuo mūsų bėgs.

O dailidė sako:

— Aš gražiai išvirsiu ir iškepsiu, kas bus parnešta. Kaip susitarė, kiekvienas taip ir darė, ir visi apie porą savaičių po plynu dangum gyveno.

Bet paskui sako dailidė:

— Žinot ką, draugužiai? Mes pasistatysim gražų namelį, tai galėsim jame gyventi kaip žmonės. Kam čia turime vargti kaip kokie laukiniai?

Aniem dviems toks sumanymas labai patiko, ir dabar dailidė tik turėjo tinkamus medžius parodyti, o

anuodu nutvėrę tuoj iš šaknų rovė ir į paskirtą vietą vilko. Kai jau pakankamai medžių buvo parūpinta, jie pradėjo statyti. Dailidei tereikėjo visa numatuoti bei nužymėti, o anie su nagais medžius draskė ir viską padarė, kas tik buvo reikalinga. Netrukus visai dailus namelis stovėjo, ir jie čia labai gražiai įsitaisė.

Paskui iš tuščio girios sklypo jie parengė dirvą. Dailidė padarė smarkią žagrę, ir, anuodu į ją įsikinkę, išėjo arti; kad arė, tai arė —ėjo tiesiog per kelmus, per šaknis, per akmenis! Po to dailidė padarė baisiai dideles akėčias, ir, vėl anuodu įsikinkę, taip akėjo, kad per porą dienų visą sklypą kuo smulkiausiai išpureno. Kai jau žemė buvo gerai išdirbta, velnias turėjo visokių daržovių sėklų parūpinti, ir jie tas išėjo, bet daugiausia pasodino ropių.

Kai jau daržovės, o ypač ropės, gerai paaugo, jie kas rytą rasdavo nemaža jų išvogta ir negalėjo suprasti, kas tą žalą būtų padaręs. Tad susitarė panakčiui saugoti.

Pirmą naktį išėjo velnias. Jam besaugant, atvažiavo vagis, pradėjo ropes rauti ir į vežimėlį krauti. Velnias, greitai prišokęs, norėjo tą vagį nutverti ir namo pargabenti, bet vagis jam taip skaudžiai sukirto, kad jis vos gyvas išliko, o pats su ropėmis nuvažiavo.

Rytą išėjo dailidė su Perkūnu pažiūrėti, rado vėl daug ropių išvogta ir velnią labai subarė. Bet šis sakė, kad jam iš vakaro buvę negera, o kai blogumas praėjęs, tai jis mažumą prisnūdęs; turbūt tuo tarpu ropes kas išvogęs.

Antrą naktį turėjo Perkūnas saugoti. Bet ir jam taip nutiko: kai norėjo vagį nutverti, tas jį nežmoniškai suplakė ir, vežimėlį ropių prisikrovęs, nuvažiavo.

Rytmetį vėl rado žalą padarytą. Dailidė Perkūną dėl to pabarė, o tas sakė, kad jam iš vakaro labai dantį skaudėję, o kai skausmas kiek praėjęs, tai jis prisnūdęs, ir vagis tuo tarpu ropes išvogęs.

Trečią naktį dailidė turėjo eiti ropių saugoti. Mokėdamas šiek tiek griežti, jis pasiėmė savo smuiką ir, po viena egle atsisėdęs, kada jau miegas pradėjo imti, sau

bet ką smuikavo: jis norėjo žinoti, kas per vagis, todėl buvo pasiryžęs per naktį išverti nemiegojęs.

Apie vidurnaktį išgirdo — atvažiuoja tieiog į ropes, vis su botagu pyškina ir be pertraukos šūkaloja:

— Pykšt pokšt, geležinis vežimaitis, vielų botagaitis!

Dailidė pagavo dabar juo labiau smuikuoti, manydamas vagį tuo pabaidysiąs. O vagis, muziką išgirdęs, sustojo pas ropes, nutilo ir ėmė klausytis. Ta muzika vagiui patiko, tai atėjo pas dailidę.

O čia būta smarkios ir nelabos laumės, kuri toje pačioje girioje gyveno ir kurios niekas įveikti negalėjo. Ši laumė buvo ropes rovusi ir velnią bei Perkūną supliekusi. Dabar dailidė jau gerai žinojo, kaip aniedviem sargams ėjosi ir kad su laume reikia labai švelniai elgtis.

Pas dailidę atėjusi, laumė jam labai vakarą pasakė ir dėjosi labai meili. Valandėlę muzikos paklausiusi, tarė ji dailidei:

— Eigi, būk toks geras, duok ir man pabandyti.

Dailidė, jos rankas nusitvėręs, parodė, kaip ji turi daryti. Laumė ir šiaip, ir taip bandė, bet nieko jai neišėjo. Tada prisižadėjo dailidei atsigerinti, kad ir jis ją taip gražiai smuikuoti išmokytų. Dailidė sako:

— Tai man tik menkas daiktas tave išmokyti: aš žinau, ko tau reikia. Jei apsiimsi taip daryti, tai tuojau mokėsi.

Laumė sakė su džiaugsmu visa padarysianti, kaip jis liepsiąs.

Tada dailidė sako:

— Veizėk, kokie stori tavo pirštai, o va kokie manieji; tu turi duoti savo pirštus paploninti, tai paskui mokėsi.

Laumė sutiko. Tada dailidė nuėjęs atsinešė savo kirvį ir pleištą, suieškojo didžiausią kelmą, jį įskėlė ir taip giliai pleištą įmušė, jog plyšys toks didelis pasidarė, kad laumė pirštus įkišti galėjo. Kai ji abiejų rankų pirštus įkišo, jis pleištą ištraukė, kelmo plyšys susičiaupė ir taip skaudžiai jos pirštus suspaudė, jog visi kraujai išėjo. Laumė iš didžiausios kančios pagavo bai-

siai rėkti ir melsti, kad tik dailidė ją paleistų: ji daugiau nebeisianti ropių vogti. Bet dailidė dar atsinešė jos vielų botagaitį ir pradėjo jai išilgai sveikatos rėžti. Kai ją skaudžiai išplakė, tai vėl paėmė pleišta ir įmušė į kelmo plyšį, kad ji pirštus galėtų ištraukti. Laumė nudūmė kaip vėjas, palikusi savo geležinį vežimaitį bei vielų botagaitį.

Rytmetį visi atėjo ropių pažiūrėti — nė viena nebuvo pavogta. Tai dailidė šiuodu išjuokė:

— Šaunūs judu vyrai, dedatės tokie stipruoliai, o leidžiatės bobos priveikiami ir dar plakami. Bet dabar aš jai taip atmokėjau, kad ji, kol gyva, daugiau nebeis ropių vogti.

Anie dabar pradėjo dailidės bijoti ir didžiai jį gerbė, kad jis toks stiprus, o iki šiol buvo manę, kad jis tik menkas daiktas prieš juos.

Taip jiems čia kelerius metus pragyvenus, pradėjo nepatikti visiems krūvoj būti; geriau vienam gyventi. Bet jie negalėjo sutarti, kam tas namelis turėtų tekti, nes kiekvienas gyrėsi, kad daug prie jo dirbęs. Ilgai ginčijosi, kol pagaliau susitarė taip daryti: jie ims panakčiui baugintis, ir namelis turės tam pasilikti, kuris ištvers nepabėgęs ir pats kitus įbaugins.

Pirmą naktį išėjo velnias bauginti. Apie vidurnaktį pasikėlė didelis vėjas ir toks siautimas, kad namelis pradėjo drebėti ir braškėti, net lubos kilnojosi ir visos sienos siūbavo. Perkūnas, tai girdėdamas bei matydamas, tuojau pro langą išbėgo, o dailidė, savo knygas pasiėmęs, vienas sau skaitė ir troboj pasiliko: velnias jo įbauginti negalėjo, nors didžiausią bildėjimą ir vėtrą pakėlė, nors tą namelį visaip draskė ir purtė. Taigi Perkūnas lažybas buvo pralošęs, o dailidė laimėjęs.

Antrą naktį išėjo Perkūnas bauginti, o dailidė su velniu troboj pasiliko. Kai jau gera naktis buvo, užkilo juodi debesys, jog tamsu kaip maiše pasidarė, ir pradėjo balsingai griaudėti; juo arčiau perkūnijaėjo, juo

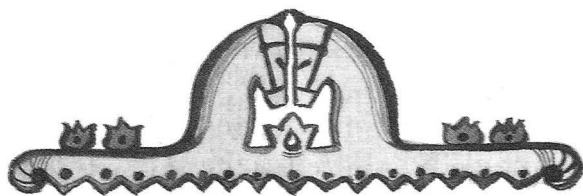
smarkiau trankėsi, tarsi visa giria ir namelis bus su-triuškinti, o žaibai taip šaudė ir pyškino, rodės, viskas tuoj užsidegs. Velnias, tai matydamas, staigiai kaip vė-jas pro langą išdūmė ir pabėgo: jis Perkūnu nelabai pasitikėjo, kad tas jo su žaibu nenušautų. Dailidė, vie-nas pasilikęs, knygas sau skaitė ir nieko nepaisė. Taip jis vėl lažybas laimėjo, o velnias pralošė.

Dabar trečią naktį ėjo dailidė bauginti, o Perkūnas su velniu troboj pasiliko. Juodu manė: kaipgi tas mu-du baugins? O dailidė, apie vidurnaktį nuėjęs, pasiė-mė aną laumės geležinį vežimaitį bei vielų botagaitį, kuriuos jis, aniedviem nieko nesakęs, girios tankumy-ne buvo pasislėpęs. Kai tik jis į tą vežimaitį įsisėdo ir su botagaičiu pradėjo pyškinti, vežimaitis ėmė važiuoti vis artyn prie namelio. Dailidė, taip su botagu pyškin-damas, pagavo šaukti:

— Pykšt pokšt, geležinis vežimaitis, vielų botagai-tis!

Anuodu, troboje bebūdami, tai išgirdo ir manė: čia niekas kitas, kaip ana laumė, kuri andai taip skau-džiai buvo juos išplakusi. Ir tokia baimė juos apėmė, kad ilgiau trėboje išbūti nebegalėjo. Perkūnas, ugnimi aplink save spjaudydamas, pro langą išbildėjo, o vel-nias iš baimės tiesiai pro lubas ir per stogą išlėkė.

Nuo to laiko juodu niekad daugiau prie to namelio nepasirodė, ir taip jis atliko dailidei.

Kaktoj saulē, pakaušy mēnuo, iš šalių žvaigždēs

Buvo vienas karaliūnas, netoli jo dvaro stovėjo grytelė, o toj grytelėj gyveno trys mergos raganos. Karaliūnas vis, būdavo, eina pro tą jų grytelę pasivaikštinėti, o eidamas pasiklauso po langū.

Sykį viena iš tų mergų vėlė skrybėlę ir veldama taip sako:

— Kad mane karaliūnas imtų, aš jam duočiau šią skrybėlę; kai jis tą skrybėlę užsidėtų, tai jo niekas nematytų, o kare nē kulkos neimtų.

O antra sako, ausdama šilkų staltiesę:

— Kad jis mane imtų, aš jam duočiau šitą staltiesę; kai tą staltiesę patiestų ant stalo, būtų jam valgyti ir gerti.

O trečia tų mergų sako:

— Kad mane karaliūnas imtų, aš jam pagimdyčiau tris sūnus — būtų kaktoj saulē, pakaušy mēnuo, iš šalių žvaigždēs.

Karaliūnas vis klauso, ką tos mergos šneka. Pirmųjų dviejų pažadai niekais nuėjo, o ši trečioji, kur žadėjo tuos tris vaikus pagimdyti, jam patiko. Tuojuo liepė pašaukti ją į savo dvarą ir, ilgai trumpai nelaukdamas, ją vedė.

Netrukus karalius turėjo išjoti į karą. Išjodamas sako savo pačiai:

— Reikia pašaukti bent vieną tavo seserį — su ja tau bus smagiau.

Karalienė nenorėjo, nes žinojo, kad seserys jai gyvenimo karališko pavydi, bet kad karalius liepė, tai turėjo pašaukti.

Karaliui bekariaujant, gimė sūnus — kaktøj buvo saulė, pakaušy mėnuo, iš šalių žvaigždės. Kai tik kūdikis gimė, karalienės sesuo jį nugriebė ir išmetė pro langą. Vaiką nunešė vėtra, o į jo vietą toji ragana paguldė ožiuką ir tuoj nurašė karaliui: „Tavo pati sakė, kad pagimdys sūnų — saulė kaktøj, mėnuo pakaušy, iš šalių žvaigždės, o dabar gimė sūnus su ragais”.

Karalius, gavęs tokį laišką, liepė gimusį sūnų nužudyti.

Parjojęs iš karo, pagyveno kelis mėnesius, ir vėl kitas karalius pašaukė jį kariauti. Išjodamas karaliennei taip sako:

— Bus tau smagiau su seseria— reikia ją vėl pašaukti.

Karalienė žinodama, kad anoji vėl taip padarys, jos nenorėjo, bet karalius nieko nežinojo ir liepė ją pavadinti. Kai išjojo į karą, tuosyk vėl gimė sūnus — kaktøj saulė, pakaušy mėnuo, iš šalių žvaigždės. Sesuo ragana tą kūdikį vėl išmetė pro langą, ir jį nunešė vėtra, o pas karalienę paguldė ožiuką ir tuojau parašė karaliui, kad gimęs ožys. Karalius liepė ir tą nužudyti.

Sugrižo namo iš karo — vaikų nėra, bet ką daryti? Reiks, sako, dar pažiūrėti, kas bus toliau. Pagyveno su pačia vėl kelis mėnesius, kaip prieš nelaimę pašaukė jį kitas karalius į karą. Pas karalienę ir dabar paliko jos seserį, o kai gimė sūnus, toks pat gražus, kaip ir pirma, toji ragana išmetė kūdikį pro langą ir, sugriebus kažin kokį laumiuką, paguldė jo vieton. Paskui parašė karaliui, kad gimė trečias sūnus, tarytum žmogysta, bet ir tas nei šioks, nei toks.

Karalius, gavęs tokią žinią, atrašė atgal: „Tegul būna gyvas iki man sugrižtant”.

Sugrižo karalius namo, sako savo pačiai:

— Sakei man, kad pagimdysi tris sūnus: kaktose bus saulė, pakaušy mėnuo, iš šalių žvaigždės. O dabar kas? Du pagimdei gyvulius, o trečias neva žmogysta, bet ir tas nei šioks, nei toks. Eik sau su tuo vaiku! — ir ją išvarė, o pats vedė tą kitą raganą. Eina karalienė su tuo vaiku, nuėjo į girią ir ten gyvena. Ilgai trumpai jį paaugino — jau tas bėgioja po girią. Vieną sykį išbėgo šaknelių pasirinkti, rado tokį senuką kertant malkas su vario kirveliu. Paėmęs tą kirvuką, vaikas klausia:

— Ką tu, senuk, su šituo kirvuku veiki?

Sako senukas:

— Ką paliepiu tam kirvukui, tą jis viską padaro.

Vaikas pradėjo prašyti, kad jam duotų tą kirvuką. Ilgai trumpai prašomas, atidavė jam senukas vario kirvelį. Parsinešė jį vaikas pas motiną, sako:

— Kirvuk, kirvuk, nešk mus pas marias!

Kirvukas tuojau nunešė juos prie marių. Sako vėl vaikas:

— Kirvuk, kirvuk, kad čionai būtų mums labai gražus dvaras!

Tuojau stojo pamary toks gražus dvaras, kad kito tokio dvaro visoje žemėje nebuvo! Gyvena jie dabar sau linksmi, džiaugiasi.

Vieną sykį atvažiavo per marias pirkliai vaizbūnai iš kitos žemės. Žiūri — kiek sykių tais keliais važiavo, niekad nebuvo čionai tokio gražaus dvaro. Užėjo į dvarą, pernakvojo, rytą sako:

— Mes važiuojam pas karalių.

O tas vaikas atsiliepė:

— Aš pasiversiu diržu, apsijuoskit mane ant pilvo, tai ir aš girdėsiu, ką šneka tame karaliaus dvare.

— Gerai, galėsi važiuoti.

Pasivertė vaikas diržu, apsijuosė jį vienas vaizbūnas ant pilvo, nuvažiavo pas karalių. Pasakoja tie vaizbūnai karaliui:

— Tiek sykių važiavom šitais keliais pas jus, ir niekad nebuvo pamary tokio gražaus dvaro, koks dabar stovi.

Karalius sako:

— Kai jūs grįšit atgalios, ir aš važiuosiu su jumis pažiūrėti.

O jo pati, kaip ragana, viską žino, tai sako:

— Ko tu tenai važiuosi? Ana, mes važiuosim pažiūrėti ten ir ten už marių, kur yra vyno šulinys ir sidabro obelis su aukso obuoliais.

Karalius paklausė pačios, nevažiavo su vaizbūnais. O vaikas, kai tik išgirdo, kur tas šulinys su obelim, tuojau nusileido nuo pilvo ir sako kirvukui:

— Kirvuk, kirvuk, nešk mane pas tą šulinį!

Kirvukas tuojau nunešė jį pas šulinį. Pamatė vaikas, kad tokia graži obelis ir vyno šulinys, sako:

— Kirvuk, kirvuk, nešk tą šulinį ir tą obelį į mano dvarą, pas mano motiną!

Kirvukas viską nunešė į dvarą.

Važiuoja antrusyk tie vaizbūnai pas karalių, užėjo vėl į dvarą nakvynės. Žiūri — stovi sidabro obelis su aukso obuoliais, o iš šulinio vynas kvepėte kvepia. Pernakvojo vaizbūnai, o rytą vaikas jiems sako:

— Aš pasiversiu šaliku — užsinerkit mane ant kaklo, tai ir aš girdėsiu, ką šnekės karaliaus dvare.

— Gerai, gali važiuoti.

Pasivertė vaikas šaliku, užsinėrė vaizbūnas jį ant kaklo — nuvažiavo pas karalių. Pasakoja vaizbūnai tam karaliui:

— Kad jau gražus dvaras prie marių, tai gražus, bet tame dvare dar stovi sidabro obelis su aukso obuoliais ir vyno šulinys, o tas vynas kvepėte kvepia.

Karalius sako:

— Kai jūs grįšit, važiuosiu ir aš pažiūrėti.

O karalienė išgirdus atsiliepė:

— Ana, važiuos jis ten! Geriau važiuosim mudu ten už marių, kur yra toks stulpas, o ant to stulpo katinas — kai į viršų lipa, dainas dainuoja, kai į apačią lipa, pasakas seka.

Karalius jos paklausė, nevažiavo su vaizbūnais. O vaikas nusinėrė nuo kaklo, sako:

— Kirvuk, kirvuk, nešk mane pas tą stulpą!

Kirvukas jį nunešė.

— Kirvuk, kirvuk, dabar nešk tą stulpą, katiną ir mane į mano dvarą!

Kirvukas tuojau juos nunešė į dvarą.

Ar ilgai, ar trumpai trukus važiavo vėl tie vaizbūnai pas karalių. Vaikas jiems sako:

— Imkit ir mane kartu, — girdėsiu ir aš, ką ten šnekės.

— Gali važiuoti.

Vaikas pasivertė skepetaite, vaizbūnas ją įsidėjo į kišenę, nuvažiavo pas karalių ir pasakoja:

— Koks dailus dvaras prie marių, jame yra vyno šulinys ir sidabro obelis su aukso obuoliais. Bet dar kad matėm — stovi stulpas, o ant to stulpo katinas; kai į viršų lipa, dainas dainuoja, o kai žemyn lipa, pasakas seka.

Karalius sako:

— Važiuosiu pažiūrėti.

— Ana, važiuos jis ten! — atsiliepė išgirdus karalienė. — Geriau mes važiuosim į tą sodą, kur trys vaikai labai gražūs: saulė kaktose, mėnuo plaukuose, o iš šalių žvaigždės.

Karalius, išgirdęs apie tokius gražius vaikus, jau nevažiuoja pas katiną, jau važiuos pas tuos vaikus. O vaikinukas sako kirvukui:

— Kirvuk, kirvuk, nešk mane namo!

Sugrįžęs namo sako motinai:

— Paimk nors kiek savo pieno, užmaišyk ir iškepkitis tris pyragaičius.

Toji užmaišė pyragaičius su savo pienu ir iškepė. Vaikas, tuos pyragaičius pasiėmęs, sako:

— Kirvuk, kirvuk, nešk mane pas tuos vaikus!

Kirvukas jį nunešė. Vaikinas sode pametė vienam daikte vieną pyragaitį, kitam daikte — kitą, trečiam — trečią. Rado tie vaikai vieną pyragaitį, susilaužė visi trys, valgo ir giria.

— Mūsų motinos pienu kvėpia tas pyragas.

Taip pat sakė, radę antrą ir trečią pyragaitį.

Dabar pasirodė jiems tas vaikinys, sako:

— Aš jus nugabensiu pas jūsų motiną. Kirvuk, kirvuk, nešk mus visus į mano dvarą!

Kirvukas tuojau juos nunešė pas jų tikrą motiną.

Netrukus važiuoja vėl tie vaizbūnai. Vaikinys jiems sako:

— Važiuosiu ir aš pas karalių paklaudyti, ką šneka.

Aš pasiversiu žiedu — galėsit užsimauti ant piršto.

— Gali važiuoti, — sako vaizbūnai.

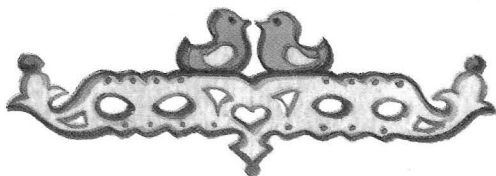
Nuvažiavo pas karalių ir pasakoja:

— Prie marių koks dvaras gražus, vyno šulinys taip ir kvėpia, o sidabro obelis aukso obuolius veda. Ir dar tame dvare yra trys vaikai: saulė kaktose, mėnuo pakaušiuos, iš šalių žvaigždės.

Taip bepasakodamas, vaizbūnas pasidėjo ant kelio ranką su žiedu. Iš kur buvus, kur nebuvus, ateina per rūmus karaliaus višta: „Ko ko ko ko!“ O ta višta buvo pasivertus karalienė ragana. Priėjus prie vaizbūno, tik džiupt į žiedą — ėmė akį ir išlupo. Dabar jau tas žiedas nebegali žmogum atvirsti.

Tuo tarpu karalius, pačios nebesudraustas, ėmė ir nuvažiavo su vaizbūnais į tą dvarą pažiūrėti. Pažino jis čionai savo pirmutinę pačią, pamatė savo gražiuosius vaikelius ir visas kitas grožybes. Bet vaizbūnai pasakėjo, kad višta prarijo žiedo akį, o tame žiede buvo vaikinys, kuris viską padarė. Tada sugrįžo visi atgal, vištą pusiau perplėšė, akį išėmę pridėjo prie žiedo — prilipo, ir vaikinys stoji gyvas. Paskui vėl nuvažiavo į dvarą prie marių, iškėlė didelę, linksmą puotą — ir pasiliko tame dvare karaliauti.

O tas katinas ir po šiai dienai, kai lipa į viršų, dainas dainuoja, o kai lipa žemyn, vis pasakas seka.

Liūtas ir žmogus

Augino liūtas sūnų. Užaugino didelį ir išmokė. Ir pagaliau pasakė:

— Dabar, vaikeliai, jau tu užaugintas ir išmokytas, o esi toks stiprus, kad jokio žvėries nebijosi. Bet saugokis žmogaus.

Pasakė ir nuėjo. O liūtukas galvoja: „Kas jis per vienas tas žmogus, kad tėvas liepė jo saugotis? Eisiu paieškoti...“

Išėjo iš girios ir eina pagiriu. Ogi štai kažin kas atvažiuoja su vežimu malkų. O kai tik tas važiuotojas pamatė liūtą, paliko vežimą ir arklius, nudūmė į girią ir įsilipo į medį. Liūtukas priėjo prie išsigandusių arklių, apžiūrėjo juos iš visų pusių ir paklausė:

- Kas jus taip apipainiojo?
- Žmogus, — atsakė arkliai.
- O kur tas žmogus?
- Nubėgo ir įsilipo į medį.

Liūtukas dar pasižiūrėjo į pakinkytus arklius ir nuėjo galvodamas: „Kas jis būtų, tas žmogus, kad gali taip apipainioti arklius?“

Netoli kitas žmogus, pasijungęs jaučius, arė dirvą. Liūtukas eina prie to artojo. O artojas, pamatęs liūtą, nubėgo į girią. Liūtukas apžiūrėjo jaučius ir paklausė:

- Kas jus taip apkalė pagaliais?

— Žmogus, — atsakė jaučiai.

— O kur tas žmogus?

— Nubėgo.

Liūtukas dar nepažino žmogaus ir sugrįžo į girią. Eina, eina — ogi viename kirtime kažin kas poškina, net giria skamba. Liūtukas eina artyn. O čia žmogus ažuolus skaldė ir nė nepajuto, kaip liūtas prisiartino.

— Padėk Dieve! — prašneko liūtas.

— Dėkui... — vos ištarė išsigandęs žmogus.

— Kas tu per vienas? — paklausė liūtukas.

— Žmogus, — atsakė tas.

— Aha, tai tu žmogus! — stebėjosi liūtukas. — Štai koks tu besas! Nei didelis, nei baisus. O mano tėvas sakė...

Liūtukas ilgai žiūrėjo į žmogų ir stebėjos, paskui sako:

— Žmogau, eiva mudu imtis.

Žmogus išvertė akis... Su liūtu imtis! Bet susigriebęs sako:

— Atsiprašau, aš dabar labai neturiu laiko: štai man reikia perskelti ažuolą. Jeigu nenori ilgai laukti, tai pagelbėk man, paskui galėsiva rintis.

— Gerai, — sako liūtukas, — skelkiva, padėsiu.

O žmogus jau buvo ažuolą įskėlęs ir padaręs didelį plyšį.

— Tu dabar tverk ir plėšk, — sako jis liūtui, — o aš pamušiu, kad geriau skiltų.

Liūtukas sukišo savo letenas į plyšį ir plėšia, o žmogus tuo tarpu pokšt, pokšt išmušė kylius, plyšys susičiaupė ir suspaudė liūtukui letenas. Liūtukas pradėjo šaukti:

— Oi, oi skauda!

— Plėšk, nesivaipyk! — suriko žmogus.

— Negaliu, negaliu! Skauda! — dejuoja liūtukas.

— Žiopoly! — tarė žmogus. — Kaip tu eisi su manim imtis, kad savo letenų negali iš plyšio ištraukti.

Pasikirto šmaikštų ažuoliuką ir ėmė skalbti liūtui per šonus.

— Še tau! — sako. — Nesipainiok man po akių, kad toks menkas! Še tau, še tau!..

Išpylęs liūtui kailį, žmogus sako:

— Dabar aš turiu tave išvaduoti.

Sukalė gilyn kylisus — liūtukas ištraukė letenas, saldžiai atsiduso ir nubėgo.

Baltas vilkas

Buvo karalius ir turėjo tris dukteris: viena graži, kita gražesnė, o jauniausia — gražiausia. Tėvas norėjo į Vilnių važiuoti tarnaitės — apsižiūrėti, kiaulėms apšerti, apsišluoti.

Jauniausioji duktė sako:

— Tėvai, nereikia man tų tarnaičių: aš pati apsižiūrėsiu. Kai važiuosi į Vilnių, parvežk man gyvų gėlių puokštę.

Išvažiavo karalius į Vilnių. Vienai nupirko šilko suknią, antrai nupirko skepetą brangią, o jauniausiajai dukteriai gyvų gėlių visame mieste niekur nerado.

Važiuoja namo per girią. Tik žiūri — šalia kelio tupi baltas vilkas, ant jo galvos — gyvų gėlių puokštė. Karalius sako vežėjui:

— Lipk iš kariatos, paimk tas gėles ir atnešk.

Bet vilkas prašneko:

— Galingas karaliau, ne taip pigu gauti gyvų gėlių puokštę.

Karalius klausia:

— Ko tu nori? Aš tave pinigais apipilsiu.

— Nereikia man tavo pinigų, tik prižadėk atiduoti, ką pirmiausia sutiksi.

Emė ir prižadėjo vilkui atiduoti, ką pirmiausia sutiks, o už tai gavo gyvų gėlių puokštę.

Bet nieko daugiau kelionėje karalius nesutiko. O kai parvažiavo į savo dvarą, pirmoji išbėgo jo pasitikti jauniausioji duktė ir pamatė, kad tėvas labai nusiminęs.

— Ko tu toks liūdnas, tėveli? — paklausė karalaitė.

— Kaip aš nebūsiu liūdnas, — atsakė karalius, — kad pažadėjau tave baltam vilkui: ateis trečią dieną į dvarą, tau reikės su juo eiti.

Trečią dieną atėjo vilkas į dvarą, sušvilpė:

— Atiduokit man, ką žadėjot!

Karalius sumanė gudrumu vilką apgauti. Aptaisė kambarinę kaip karalaitę ir nuvedė vilkui. Tas sako:

— Sėsk ant manęs, nunešiu į savo dvarą.

Mergaitė atsisėdo jam ant nugaros, ir vilkas nulėkė į girią. Pribėgo tą vietą, kur tupėjo su gėlių puokšte ant galvos, ir sako:

— Sėskim pailsėti.

Susėdo pailsėti. Vilkas klausia:

— Ką tavo tėvas veiktų, jei šitą girią valdytų?

— Mano tėvas neturtingas, — atsakė mergaitė, — jis medžius kirstų ir statines darytų, jas parduotų ir vis duonos kąsnį turėtų.

Vilkas sako:

— Tai ne toji. Sėsk ant manęs, nešiu į tą dvarą, iš kur tave paėmiau.

Parnešė ją, vėl sušvilpė:

— Atiduokit man tikrąją, o kad neduosit, išgriau-siu visą dvarą.

Verkia tėvas motina:

— Eik, vaikeli, kad jau esi pažadėta baltam vilkui.

Užsisodino vilkas karalaitę ant nugaros ir nunešė į tą pačią vietą, kur su ana sėdėjo. Ir vėl klausia:

— Ką tavo tėvas veiktų, jei šitą girią valdytų?

— Mano tėvas medžius kirstų ir naujus dvarus statytų, tai kad dabar turtingas, paskui dar turtingesnis būtų.

Vilkas sako:

— Tai toji pati. Sėsk ant manęs, nešiu į savo dvarą.

Nunešė per girias, per raistus į savo dvarą: rūmai dailiai išstatyti, kiemai akmenimis išgrįsti. Karalaitė sako:

— Gražus dvaras, tik man bus ilgu be tėvo ir motulės.

— Pagyvenk čia metus, — sako vilkas, — tada eisim tavo tėvų aplankyti.

Karalaitė viena gyvena tame dvare. Po metų pareina baltas vilkas ir sako:

— Šiandien tavo vyriausioji sesuo išteka. Renkis į vestuves, aš tave nunešiu. Bet kai ateisiu tavęs paimti, tu nieko neklausk, nei tėvo, nei motinos. Vos tik sušvilpsiu, viską mesk ir eik pas mane, kitaip nerasi kelio pareiti per girias.

Nunešė ją į vestuves ir paliko. Tėvai labai apsidžiaugė ir niekur nebenorėjo jos leisti. Bet kai atėjo vakaras ir už langų vilkas sušvilpė, karalaitė viską metė ir išbėgo iš puotos. Vilkas užsisodino ją ant nugaros ir parnešė į savo dvarą.

Prabėgo dar metai. Atėjo vėl vilkas ir sako:

— Renkis į vestuves: šiandien tavo vidurinė sesuo išteka. Dabar abudu eisim pas tavo tėvus ir tenai nakvosime.

Kai baigėsi vestuvių puota, senoji karalienė nuvedė savo dukterį ir baltąjį vilką į kambarėlį ir liepė gulti. Vos tik karalienė išėjo, vilkas nusimetė savo kailį ir pavirto dailiu jaunikaičiu.

Bet senoji karalienė, už durų patykojusi, irgi matė, kaip vilkas pavirto jaunikaičiu. Tuoj ji sušaukė mergas, liepė užkurti virtuvėje krosnį ir įmesti į ugnį vilko kailį. Vos tik kailis ėmė spirgėti, jaunikaitis pašoko iš lovos, vėl pavirto baltu vilku ir kaip vėjas išūžė pro duris.

Apsiverkė nuliūdusi karalaitė ir išėjo ieškoti savo jaunikaičio. Ėjo per girias, per tankumynus — niekur neatsekė nei kelio, nei takelio. Taip vaikščiojo pusę mėnesio, kol priėjo trobelę vidury girios. Įeina į vidų, žiūri — vėjas sėdi ir skaito. Klausia jį:

— Vėjeli pūtėjeli, ar nematei balto vilko?

— Pūčiau dieną, pūčiau naktį, bet niekur balto vilko nemačiau, — atsakė vėjas ir davė jai tokią kurpaitę. — Su šita kurpaite galėsi žengti po šimtų mylių. Nužengė karalaitė pas žvaigždę ir klausia:

— Žvaigždele spinduolėle, ar nematei balto vilko?

— Spindėjau visą naktį, bet nemačiau.

Davė jai žvaigždė tokią kurpaitę, kad galėjo žengti po du šimtus mylių. Nužengė pas mėnulį ir klausia:

— Mėnesėli žiburėli, ar nematei balto vilko?

— Žibėjau visą naktį, bet nemačiau.

Ir mėnulis davė jai tokią kurpaitę, kad galėjo žengti po keturis šimtus mylių. Nužengė pas saulę ir klausia:

— Saulele šviesele, ar nematei balto vilko?

— Mačiau, bet tavo baltas vilkas kitą rengiasi vesti, — atsakė saulė. — Jis gyvena stiklo kalne, dieną baltu vilku laksto, o naktį jaunikaičiu atvirsta. Kai tu nužengsi palei tą kalną, rasi kalvę. Įėjus paprašyk apkaustyti rankas ir kojas ir nukalti keturių sieksnių grandinę. Tik tada užlipsi ant to kalno ir rasi vilko dvarą.

Davė jai saulė tokią kurpaitę: kad ji žengė — penkis šimtus mylių nužengė. Davė tokį ratelį: kad ji samanas verpė — šilko siūlai vijosi. Davė tokį peilį: kad ji medį drožė — aukso skiedrelės krito.

Ir išėjo karalaitė balto vilko ieškoti. Nužengė už devynių girių, už devynių upių, rado stiklo kalną, o prie to kalno stovi kalvė. Apkaustė kalvis jai rankas ir kojas, nukalė keturių sieksnių grandinę, ir užlipo karalaitė ant stiklo kalno. Tenai rado puikius rūmus ir įsiprašė, kad ją priimtų lovų kloti ir ruošti.

Viską apsiruošus, atsisėda karalaitė ir verpia saulės dovanotu rateliu. Bet savo veido nerodo, apsigobus galvą skara, kad jos nepažintų.

Pamatė balto vilko antroji mergelė, kad ji šilko siūlus verpia, ir prašo:

— Bobut, atiduok man šitą ratelį.

— Jei leisi po jaunikio lova šianakt pergulėti, tai atiduosiu.

— Leisiu.

Bet vakare ji davė jaunikiui gerti stiprių gėrimų, ir tas atsigulęs tuoj užmigò. Tada nuvedė bobutę į jo kambarį ir leido po lova pergulėti.

O toji, vos atsigulus, pradėjo viską pasakoti: kaip jos buvusios trys seserys, ji jauniausia ir gražiausia; kaip tėvas ją pažadėjęs baltam vilkui; kaip jiėjusi

į seserų vestuves — vienose buvusi viena, antrose buvę abudu; kaip motina liepusi merginoms jo kailį sudeginti, o jis su vėju išūžęs pro duris; kaip dabar ji verkdamą ėjusi ieškoti, klausinėjusi vėją, žvaigždę, mėnulį ir saulę; kaip saulė jai pasakiusi, kad matė baltą vilką, bet tas jau kitą rengiasi vesti; kaip kalvis sukaustęs jai rankas ir kojas, nukalęs keturių sieksnių grandinę, ir ji užlipusi ant stiklo kalno; kaip atidavusi antrajai mergelei saulės dovanotą ratelį, o ji leidusi vieną naktį pergulėti po jaunikio lova.

Bet jaunikaitis kietai miegojo ir nieko negirdėjo. Tik sargybiniai, budėję prie durų kiaurą naktį, girdėjo bobutę kalbant ir rytą pasakė savo ponui:

— Ką ten toji bobutė šianakt po jūsų lova tiek daug šnekėjo...

Parūpo ir jaunikaičiui tai sužinoti, jis žadėjo kitą naktį nemigti ir pasiklaudyti.

O karalaitė apsiruošė, paklojo lovas ir atsisėdusi drožinėja pagalėlius saulės dovanotu peiliu. Ji drožia — aukso skiedrelės krinta.

Pamatė attroji mergelė ir prašo:

— Bobut, atiduok man šitą peilį.

— Jei leisi dar vieną naktį po jaunikio lova pergulėti, tai atiduosiu.

— Leisiu.

Vakare ji vėl davė jaunikiui stiprių gėrimų, bet tas juos išpylė ir atsigulė negėręs.

Naktį karalaitė, po lova gulėdama, vėl ėmė pasakoti, kaip ji baltam vilkui buvo pažadėta ir kaip per didelį vargą jį surado, bet tas kitą rengiasi vesti.

Jaunikaitis viską girdėjo ir suprato, kad pirmutinė jo mergelė atsirado. Rytojaus dieną jis sukvietė daug svečių ir pasakė:

— Pikta ragana buvo mane užkeikusi. Aš tol turėjau baltu vilku lakstyti, kol mergelė mane taip pamils, jog dėl manęs jokio vargo nepabijos. Vai, ačiū tau, karalaitė, kad mane iš piktų burtų išvadavai.

Tuoj buvo iškeltos šaunios vestuvės. Svečiai devynias dienas užė ir šoko, net stiklo kalnas dundėjo.

Šalnos dovanos

Gyveno toks senis ir senė. Jie turėjo tik menką trobelę ir buvo labai neturtingi. Viena syki, anksti pavasarį, užsimanė toji senė agurkų pasisodinti ir iš to pelną gauti. Bet lauke buvo dar šalta, tai ji prinešė durpių, pripylė ant krosnies ir pasodino agurkų. Agurkai jau sudygo, pradėjo lapoti, tik vieną rytą atėjo šalna ir juos nušaldė. Įpykus ant šalnos, kad ėmė duoti į kailį savo seniui ir išvarė jį iš namų.

— Eik, — sako, — pagauk tu man šalną ir parnešk, aš jai už tai parodysiu!

Eina senis verkdamas — kur jis gali šalną pagauti? Nuėjo į krūmus, gi žiūri — po krūmu, žiemų pusėj, guli šalna susirietusi. Senis ėmė duoti jai su lazda:

— Užmokėk man, kam nušaldei agurkus, arba aš tave užmušiu!

— Tu manęs nemušk, — sako šalna, — aš tau duosiu tokią staltiesę. Tą staltiesę pasitiesi ir sakysi: „Iš staltiesės!“ — tai visko bus gerti ir valgyti. Tik grįždamas niekur neužsuk ir nenakvok.

Gavęs tokią staltiesę, eina senis namo. Buvo jau vakaras, tai pakeliui jis užėjo į pirkelę pas savo kūmą ir ėmė prašytis nakvynės. Kūma nenori jo priimti, sako:

— Nei valgyti nėra kas, nei nieko.

— Dėl valgymo nesirūpink, — sako senis, — dar aš ir tave pavaišinsiu.

— Jeigu taip, tai gali nakvoti.

Senis tuoj pasitiesė ant stalelio tą staltiesę ir sako:
— Iš staltiesės!

Ir bematant atsirado ant staltiesės visokių valgy-
mų ir gėrimų. Kai visi pavalgė, senis atsigulė ir užmigo.
Tada kūma suieškojo kitą tokią pat staltiesę, padėjo
tam seniui, o aną paėmė.

Rytą senis atsikėlė, pasiėmė staltiesę ir išėjo namo.
Pamatė senė jį pareinant, išbėgo pasitikti; žiūri — ta-
sai staltiesę po pažastim pasikišęs parsineša.

— Argi staltiesė verta tų agurkų? — ėmė bartis
senė. — Reikėjo man šalną parnešti!

— Tylėk, bobule, bus gerai! Žiūrėk, kas čia rasis iš
staltiesės.

Tuoj patiesė ją ant stalo ir sako:

— Iš staltiesės!

Bet staltiesė stovi tuščia kaip stovėjusi. Senis ir
vieną sykį prašė, ir kitą sykį — nieko nėra. Tada senė
kad ėmė vanoti jam šonus, kad ėmė vanoti:

— Dar tu čia kokius juokus kreti! Eik ir parnešk
man šalną!

Eina senis vėl į krūmus. Toje pusėje, kur saulės
nenušildyta, rado šalną dar tebegulint. Ėmė ją vėl su
lazda mušti už agurkus. Šalna prašosi:

— Nemušk tu manęs, aš tau duosiu tokį avinuką.
Kai pasakysi: „Avinėli, pasipurtyk!“ — tas avinėlis ims
purtytis, o iš jo vilnų byrės raudonieji.

Jau tas senis mąsto, kad dabar bus turtingas. Ei-
na namo ir tą avinuką vedasi. Pakeliui vėl užėjo pas
savo kūmą ir apsinakvojo. Kūma jį vaišina, duoda ger-
ti ir valgyti — visko turi iš tos staltiesės. Senis pavalgęs
nuėjo gulti ir sako:

— Kai aš užmigsiu, tik nesakykit: „Avinėli, pasipur-
tyk!“

Bet kai tik senis užmigo, kūma neiškentusi ėmė ir
pasakė:

— Avinėli, pasipurtyk!

Avinėlis pasipurtė — byra raudonieji. Tai pamačiu-
si, kūma tuoj suieškojo kitą tokį avinuką, pririšo į
kampą, o aną paslėpė.

Ryta senis atsikėlė, paėmė avinuką ir išėjo sau. Senė, pamačiusi jį pareinant ir parsivedant avinuką, išlėkė pasitikti.

— Argi tas avinas vertas agurkų? O kodėl šalnos neparnešei?

— Tylėk, bobule, bus gerai!

Parsivedė senis avinuką į trobelę ir sako:

— Avinėli, pasipurtyk!

Bet nei tas avinas purtosi, nei raudonieji byra. Senis jau nebežino, kas čia yra, o senė vėl ėmė karšti jam kailį.

— Tai tu vis juokus krėsi! Eik, nevidone, parnešk man šalna!

Eina senis vėl ieškoti. Ieškojo ieškojo — jau šilčiau, nutirpus šalna, niekaip jos neranda. Apėjo visus krūmus, žiūri — pačioje tankmėje, kur saulė neužgina, guli šalna vos begyva. Kad ims duoti jai su lazda! Šalna sako:

— Kam tu mane muši? Aš tau sakiau, kad niekur neužeitum ir nenakvotum, — būtum buvęs jau turtin-gas.

Senis nieko neklauso, vis muša. Vėl ėmė šalna prašytis:

— Nemušk tu mane, aš tau duosiu tokią statinaitę. Kai pasakysi: „Iš statinaitės!“ — tuoj išeis daug ginkluotų kareivių.

Paėmęs statinaitę, eina senis namo. Pakeliui vėl užėjo į pirkelę pas savo kūmą. Toji gražiai jį priėmė, užstalo pasodino ir girdo, valgydina, nes jau turi iš ko. Pavalgęs senis atsigulė ir prieš užmigdamas taip kalba:

— Tik nesakykit: „Iš statinaitės!“ — bus bėda.

Bet kur tau kūma iškęs! Kai tik senis užmigo, ji tuoj sako:

— Iš statinaitės!

Sulig tuo žodžiu kad pradėjo eiti kareiviai, tik kardai skamba! Jau priėjo pilna pirkelė, kūma jau persigando, žadina senį:

— Kelkis, kas čia pasidarė!

Senis pabudo, greit viską suprato ir ėmė bartis ant kūmos:

— A, tai tu man vis taip darai! O kur mano staltiesė, kur mano avinėlis?

Kūmai gaila, nenorėtų atiduoti, bet kai senis užleido tais kareiviais, tai bematant viską atnešė ir jam atidavė. Tada senis suvarė kareivius atgal į statinaitę, pasiėmė savo staltiesę ir avinėlį ir eina namo.

Senė, pamačiusi jį pareinant, išėjo pasitikti.

— Ar tu šalnos vėl neparnešei? — ėmė ji bartis. — Na, palauk, duosiu tau į kailį...

O senis supykęs kad sušuks:

— Iš statinaitės!

Tuoju išėjo daugybė kareivių ir, seniui paliepus, sudavė senei gerai per šonus. Tada senis suvarė kareivius atgal į statinaitę, patiesė ant stalo staltiesę ir sako:

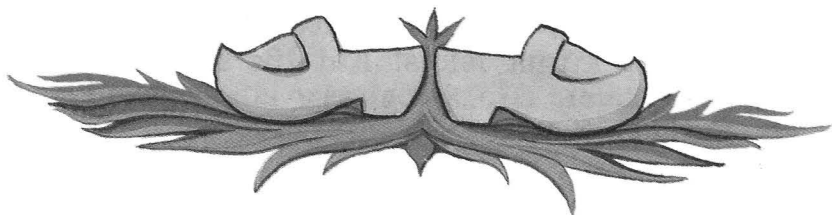
— Iš staltiesės!

Bematant atsirado visko gerti ir valgyti. Kai abu pavalgė, senis atsiveda avinuką ir sako:

— Avinėli, pasipurtyk!

Avinėlis ėmė purtytis, ir iš jo vilnų pabiro raudonieji.

Dabar jau abu senukai turtingai gyvena iki savo amžiaus galo, ir tai senei nebereikėjo ant krosnies agurkų sodinti.

Sielininko sūnus

Vienas sielininkas plukdė sielius didele upe. Velnias, pasivertęs viesulu, susuko suardė sielius, ir sielininkas pasijuto vos ant vieno rąsto besąs. Jis šaukėsi žmonių, bet nė vienas nepasirodė jam padėti. Nelaimingasis sielininkas, visai nusiminęs, ėmė keikti dieną, kurią buvo gimęs, pagaliau sušuko: „Nė velnias nepadeda!“ Sulig tais žodžiais šmėkšt prieš sielininką velnias žmogaus pavidalu ir sako:

— Galiu tau padėti, jeigu nori. Tik prižadėk man atiduoti, ko namie nepalikai. Ne dabar, tik po dvidešimties metų.

— Tik padėk! — tarė sielininkas.

— Pasirašyk sutartį, — pakišo nelabasis odos gabalėlį.

Sielininkas pasirašė.

Velnias sušvilpė — susisuko vėl keli verpetai, rąstus suvarė į krūvą, sutvarkė ir surišo kaip buvo.

— Dabar lik sveikas, — tarė velnias ir išnyko.

Sielininkas laimingai nuplukdė savo sielius ir grįžo namo.

Namie jis rado gimusį sūnų. Nuliūdo žmogus, bet nieko niekam nesakė.

Kai sūnui jau ėjo aštuonioliktieji metai, tėvas ėmė ir papasakojo, kad jį velniui pardavęs. Bet sūnus nenusiminė. Jis tarė tėvui:

— Aš bandysiu tą raštą išgauti iš velnio. Eisiu pragarą ieškoti.

Ir tėvo parduotas sūnus išėjo. Šešias dienas ėjęs mišku, jis rado mažą trobelę, kur gyveno senas atsiskyrėlis.

— Jau trys dešimtys metų, kai aš čia gyvenu, ir tik pirmą žmogų dabar matau, — nustebo atsiskyrėlis. — Sakyk, jaunuoli, kas esi ir kur eini?

Jaunuolis atsakė:

— Esu sielininko sūnus, tėvo parduotas velniui. Einu į pragarą rašto atsiimti. Gal žinotum, seneli, kur yra tas pragaras, kaip jį rasti ir kaip tėvo raštą atgauti?

— Ne, jaunuoli, aš negaliu pasakyti, — atsakė atsiskyrėlis. — Toli į vakarus nuo čia gyvena kitas atsiskyrėlis. Jis valdo visus paukščius, gal ką tau ir patars.

Devynias dienas keliavo jaunuolis ligi rado antrą atsiskyrėlį, kurs dar labiau nustebo, pamatęs žmogų.

— Sakyk, jaunuoli, kas esi ir kur eini? — paklausė atsiskyrėlis.

— Esu sielininko sūnus, tėvo parduotas velniui. Einu į pragarą rašto atsiimti. Gal žinotum, seneli, kur yra tas pragaras, kaip jį rasti ir kaip tėvo raštą atgauti?

— Ne, aš nežinau, — atsakė atsiskyrėlis. — Bet pas mane kas vakaras sulekia paukščiai. Aš jų paklausiu.

Pavakariu suūžė sušlamėjo visas oras ir sulėkė daugybė paukščių. Atsiskyrėlis užsiminė jiems apie sielininko sūnų. Vienas paukštis ir tarė atsiskyrėliui:

— Reikia padėti jaunuoliui. Įduok jam gyvybės vandens, ir tegul jis eina tolyn į vakarus, ligi užeis plėšiko gyvenimą. Plėšiko sūnus labai serga. Tegul jaunuolis tuo vandeniui nuplauna vaiką, ir ligonis pasveiks. Tėvas, atsilygindamas už išgydymą, išgaus raštą. Mat tas plėšikas yra kūmas Liucipieriui.

Rytojaus rytą sielininko sūnus išėjo. Ėjo dvylika dienų, ligi rado plėšiko namus. Radęs šeiminką, jaunuolis tarė:

— Girdėjau, tamstos sūnus sunkiai sergąs. Prašom parodyti, gal galėčiau išgydyti.

— Nieko nepadarysi, — atsakė plėšikas. — Aš jį vežiojau pas geriausius gydytojus, sakė, liga nepagydoma.

— Bet prašom parodyti, juk nieko nekainuos, — prašė jaunuolis.

Plėšikas nuvedė svečią į kambarį, kur gulėjo ligonis. Berniukas buvo visas žaizdomis nusėtas. Svečias apvilgė ligoniui veidą ir krūtinę gyvybės vandeniui, ir berniukas pasveiko. Tėvas paėmė jaunuolį už rankos, nuvedė į kitą kambarį ir, rodydamas savo lobius, tarė:

— Rinkis, ką nori ir kiek nori už išgydymą.

Jaunuolis atsakė:

— Aš esu tėvo parduotas velniui. Padėk man išgauti tą raštą iš pragaro. Tai bus man atlyginimas.

— Gerai, — atsakė plėšikas ir išėjo su jaunuoliu į pragarą. Ilgai ėjo per miškus, per raistus ir viename liūne rado pragarą. Nuėjo plėšikas pas viršininką ir prigrasino liūną užrauksiąs ir tada visiems velniams striuka būsia. Viršininkas išsigando, sušvilpė tris kartus — ir prigarmėjo daug daug velnių: jaunų, šmaikščių vokietukų ir senų, šleivų, nukaršusių.

— Kas turite sielininko raštą, tuojau duokite jį man! — pareikalavo velnių viršininkas. — Kitaip mūsų pragarui — galas!

— Neturime! — atsakė visi velniai vienu balsu.

— Ir tu, šlubi?

— Neturiu! — gynėsi šlubis.

— Jis turi, turi! — ėmė šaukti kiti.

— Tuojau man atnešk, — riktelėjo viršininkas.

Šlubis, nukoręs nosį, nudyrino ir netrukus atnešė sielininko raštą.

Sielininko sūnus su tuo raštu laimingai parkeliavo namo ir kartu su tėvu be jokių baimių sielius plukdė.

Aukso senelis

Vienas karalius medžiodamas girioje rado aukso senelį ir parsigabeno jį į savo dvarą.

Karalius uždarė senelį svirne, o raktą įdavė savo pačiai saugoti.

— Saugok, — tarė, — šitą raktą ir niekam jo neduok, tiktai man.

Po kelių dienų karalius išvažiavo iš dvaro.

Vieną vakarą po kiemą žaidė nedidelis karaliaus sūnelis. Jis pastebėjo pro svirno plyšimą blizgant, priėjo arčiau ir pamatė aukso senelį.

— Berneli, — tarė senelis. — Būk geras ir išleisk mane.

— Kaip aš tave išleisiu, kad durys užrakintos? — atsakė berniukas.

Senelis pamokė:

— Nueik, — sako, — pas mamą, nemačiomis paimk iš jos raktą ir išleisi mane.

Berniukas nubėgo pas motiną, besiglaustydamas ištraukė iš jos raktą ir išleido senelį. Senelis apsidžiaugė ir skubiai nuėjo į girią.

Karalius, grįžęs ir neberadęs senelio, pasišaukė budelį ir sako:

— Karalienė išleido aukso senelį. Išvesk jį į girią ir nužudyk.

Sūnus išgirdęs atsiliepė:

— Tėveli, neliepk mamytės žudyti. Senelį aš išleisdau.

Karalius dar labiau užsirūstino ir sako budeliui:
— Ne karaliene, bet sūnų išvesk į girią ir nužudyk. O kad žinočiau, jog įsakymą įvykdei, atnešk man jo širdį.

Ir budelis išvedė berniuką į girią. Paskui berniuką išsekė ir jo šuniukas. Jiems nuėjus į mišką, vaikas sako budeliui:

— Klausyk, gerasis žmogau! Aš noriu gyventi ir didelis užaugti. Nežudyk manęs.

— Negaliu, kad ir labai norėčiau, — atsakė budelis. — Ar girdėjai, kad karalius įsakė parnešti jam tavo širdį?

— Didelis čia daiktas! Išimk šuniukui širdį ir parnešk karaliui.

Budeliui pagailo karalaičio, ir jis paleido jį gyvą. Tik įgrasė nesirodyti žmonėms, o karaliui parnešė šuniuko širdį.

Karalaitis likęs gyvas, nubėgo per girią linksmi šokinėdamas.

Ligi saulė švietė, berniukui niekas nerūpėjo. Bet kai pradėjo temti, jis pabūgo ir nebesumanė, ką daryti. Eina vargšas miško takeliu ir dairosi. Tik žiūri — priešais ateina anas aukso senelis, kurį jis išleido iš tėvo nelaisvės. Berniukas apsidžiaugė ir sako jam:

— Matai, seneli, aš tave išleidau, ir mane užtat norėjo nužudyti.

— Nebijok, berniuk, — atsakė senelis. — Eikš su manim.

Ir senelis nusivedė berniuką per girią. Netrukus abudu priėjo prie didelio akmens. Senelis lazdele stuktelėjo į akmenį, tardamas „atsidaryk“, ir akmuo atsidarė. Tada jis įvedė berniuką į vidų. Tenai buvo gražus gyvenimas su sodu, kur čiulbėjo paukščiai, žydėjo gėlės. Visur buvo švaru, tvarkinga. Senelis pavalgydino berniuką ir tarė:

— Dabar tu čia vienas gyvensi, bet nieko nebijok. Ko tik norėsi, stuktelėsi štai šita lazdele, pasakysi, ko nori, ir turėsi. Jeigu norėsi, galėsi išeiti ir į girią. Tik

žiūrėk, kad nepamestum lazdelės. Ir apie akmenį niekam nieko nepasakok.

Tai pasakęs senelis nuėjo, ir berniukas liko vienas. Jis ėmė vaikščioti po rūmus, po sodą, ėmė žiūrinėti daiktus, augalus. Visur buvo neapsakoma gražybė. Tik nebuvo saulės, nebuvo vėjo, nebuvo žvėrių, paukščių ir vabzdžių. Iš pradžių berniukui buvo linksma, bet paskui, kai jau visa buvo apžiūrėjęs, pasidarė kiek nyku. Vieną dieną jis priėjo prie durų, stuktelėjo lazdele, ir durys atsidarė. Buvo graži diena, saulė švietė, medžių lapai judėjo, ir karalaitis išėjo į girią. Jis vaikščiojo visą dieną, paukščių čiulbėjimo besiklausydamas, net valgyti užmiršo. Pavakariu vėl sugrįžo prie akmens.

Taip mažasis karalaitis pradėjo gyventi girioje. Ko tik jam reikėjo, visko turėjo akmenyje.

Praėjo keliolika metų, karalaitis užaugo gražus, lieknas bernelis. Kartą jis bevaikčiodamas po girią užėjo tėvo piemenį su gyvuliais. Jis susipažino su tuo piemeniu, ėmė su juo šnekėti, padėjo jam ganyti, paskui net į karaliaus dvarą atsilankė. Dvare jo niekas nepažino, piemeniu laikė, virtuvėje valgydino.

Vieną dieną karalaitis buvo labai linksmas ir uždainavo, pamėgdžiodamas paukščių balsus.

— Šiandien nedainuok, — sudraudė piemuo.

— Kodėl?

— Todėl, kad šiandien yra didelio liūdesio diena visai mūsų šaliai, — atsakė piemuo.

— Kas gi atsitiko?

Piemuo papasakojo:

— Pietuose už mūsų karalystės yra jūra. Toje jūroje gyvena slibinas. Tam slibinui kas metai reikia pristatyti po gražią mergelę iš valdovų giminės. Šiemet eilė mūsų karaliui — šiandien turi būti atiduota slibinui vyriausioji mūsų karalaitė.

Susigraudino karalaitis ir pasiryžo gelbėti savo seserį. Greitai jis nuėjo pas akmenį, stuktelėjo lazdele ir tarė: „Noriu, kad man tuojau būtų pabalnotas žirgas su kario šarvais ir kalaviju.“ Sulig tais žodžiais atsira-

do ir žirgas, ir šarvai, ir kalavijas. Karalaitis vėju nujojo prie jūros. Sesuo jau buvo nuvežta. Ji sėdėjo ant akmens ir verkė. Tik staiga subangavo jūra, ir pasirodė slibinas trim galvom. Karalaitis puolė slibiną, nukapojo galvas, išsipjaustė liežuvius ir pargrįžo į girią. Karaliaus tarnas, kurs nuvežė ten karalaitę, iš tolo matė, kaip buvo nužudytas slibinas, pasiėmė jo galvas ir įgrasė mergeleį pasakyti tėvui, kad jis ją išgelbėjęs. Karalius patikėjo ir dukterį atidavė išgelbėtojui už pačią.

Bet netrukus nužudytojo slibino broliai — šešialgalvis ir devyngalvis — keršydami pareikalavo iš karaliaus dviejų jaunesniųjų dukterų. Susikrimto karalius, verkė visas dvaras, bet ką darysi — ėmė ir nuvežė abi dukteris prie jūros slibinams atiduoti. Karalaitis vėl gavo drabužius, žirgą ir kalaviją ir nukapojo jiems galvas. Bekapodamas devyngalvį slibiną, jis susižeidė sau koją. Jauniausioji karalaitė atplėšė gabalą skaros ir aprišo. Karalaitis išsipjaustė slibinų liežuvius ir parjojo į girią. Abudu karaliaus tarnai, nuvežę karalaites slibinams, primelavo karaliui, ir šis iškėlė dar dvejas šaunias vestuves.

Po tų atsitikimų praėjo kiek laiko.

Vieną vakarą karalaitis su piemeniu nuginė gyvulius į karaliaus dvarą. Jie abudu buvo pristatyti vandenį nešti į pirtį. Jauniausioji karalaitė prie šulinio pažino išgelbėtoją iš jo kojos raiščio ir tuojau pasakė tėvui. Karalius pasikvietė piemens draugą, ir tas viską papasakojo. Bet karaliaus žentai įžūliai tvirtino, kad jie išgelbėjo karalaites, ir net slibinų galvas atnešė parodyti.

— O pažiūrėkite, ar yra liežuviai tose galvose? — paklausė piemens draugas iš girios.

Visi pasižiūrėjo ir liežuvių slibinų galvose nerado. Tada piemens draugas atnešė visus aštuoniolika liežuvių. Tai matydamas, karalius paklausė dukterų:

— Ar teisybė, ką šitas jaunikaitis mums sako?

— Teisybė, — patvirtino visos trys karalaitės.

— Tai kodėl sakėte, kad tarnai jus išgelbėjo?

— Jie mums grasino nužudysią, jeigu mes teisybę sakysime.

Karalius baisiai supyko ir rūsčiai tarė žentams:

— Mirtis jums, apgavikai!

Tą valandą prašneko piemens draugas iš girios:

— Karaliau! Nebausk svo tarnų mirtimi. Jeigu jie gailėsis savo darbų, tai ir bus didžiausia jiems bausmė.

Tai išgirdęs, karalius vėl tarė:

— Tik dėl šito narsaus jaunuolio užtarimo palieku jus gyvus. Bet tuojau pasitraukite iš mano akių ir iš-eikite iš mano žemės. Tesvilina jums akis gėda ir te-graužia jums sąžinę melas ir apgavystė, ligi žeme gyvi šliaužiosite.

Ir visi trys niekšai išėjo nuleidę galvas.

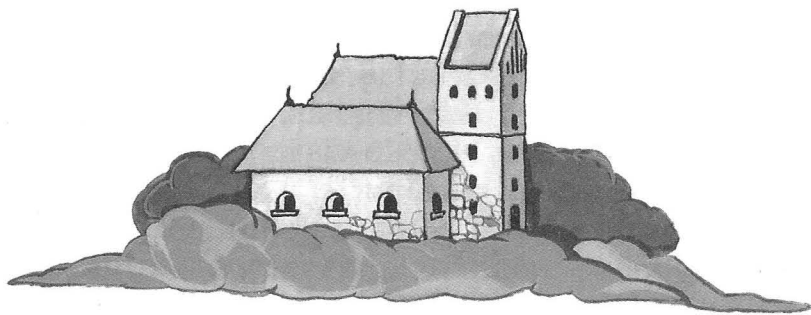
Dabar karalius kreipėsi į piemens draugą iš girios:

— Garbingasis jaunuoli! Štai visos trys karalaitės, kurias esi išgelbėjęs iš pražūties. Pasirink vieną, kuri tau labiausiai patinka, ir imki ją su puse mano karalystės.

Piemens draugas iš girios tarė:

— Karaliau, dėkoju už didelę garbę, bet karalaitės yra mano seserys, ir aš jų vesti negaliu.

Karalius, karalaitės ir visas dvaras begal nudžiugo, sulaukę gyvą ir sveiką karalaitį. O apgavikai dvariškiai dar ir šiandien turbūt po girią tebeklaidžioja, jeigu žvėrys jų nesudraskė.

Burtininko mokinys

Vienas turtingas tėvas nuvežė savo sūnų į tolimą kraštą pas didelį burtininką burtų mokslo eiti.

Burtininkas tarė tėvui:

— Gerai, priimu tavo sūnų. Mokysiu trejus metus. Kol mokysiu, tu jo nematysi ir jis tavęs nematys. Kai atvažiuosi sūnaus atsiimti, turėsi jį atpažinti: jeigu neatpažinsi, jis liks man.

Praėjus trejiems metams, tėvas išvažiavo sūnaus. Privažiavo burtininko laukus. Pakelėje senas skerdžius ganė jo galvijus. Tėvas maloniai prašnekino skerdžių, dar sūriu pavaišino, o tas ir sako:

— Ar tik ne sūnaus važiuoji?

Tėvas nežinojo, ar sakyti skerdžiui teisybę.

Skerdžius vėl tarė:

— Nebijok manęs. Aš sakau, ar tik ne sūnaus atsiimti važiuoji? Bet jo nerasi, kaip ir kiti tėvai nerado savo vaikų.

Tėvas išsigando ir ėmė skerdžių prašyti patarimo, kas jam daryti.

Skerdžius tarė:

— Tavo sūnus yra čia tarp galvijų. Burtininkas lieps tau atpažinti jį. Atves į aikštę jaučius, ir jie pradės badytis. Tada vienas išsiskirs iš būrio — tai ir bus tavo sūnus. Paskui tas burtininkas parodys kubilą žuvų. Vienas lydys iššoks ant krašto — tai ir bus tavo sūnus. Paskui parodys tau daug karvelių. Tas, kur nutūps ant krosnelės, ir bus tavo sūnus.

— Dėkui už gerą žodį, — atsakė tėvas ir nuvažiavo į burtininko dvarą.

— Gerai, kad laiku atvažiavai, — pasisveikinęs tarė burtininkas. — Dabar sumokėsi už mokslą ir eisi atpažinti sūnaus. Atsimink: jeigu neatpažinsi, sūnus liks man.

Burtininkas išsivedė tėvą į lauką. Skerdžius atvarė būrį jaučių. Jaučiai baubdami ėmė badytis, ir vienas truputį išsiskyrė į šalį.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur truputį išsiskyrė, — atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Tada burtininkas įvedė tėvą į vieną rūmų kambarį, kur stovėjo didelis kubilas su gyvomis žuvimis. Žuvys vikriai teliūškavo po vandenį. Vienas lydys truputį iššoko ant krašto.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur truputį iššoko ant krašto, — atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Burtininkas įvedė tėvą į kitą kambarį, kur skraidė daug karvelių. Vienas karvelis nutūpė ant krosnelės.

— Kuris tavo sūnus? — klausia burtininkas.

— Tas, kur nutūpė ant krosnelės, — atsakė tėvas.

— Taip, tas tavo sūnus.

Tada karvelis nutūpė ant aslos ir atvirto žmogum.

— Dabar sūnus tavo, — atidavė burtininkas sūnų tėvui.

Tėvas su sūnum iš burtininko išvažiavo. Jiems bevažiuojant pajūriu, sukranksėjo juodvarnis viršum galvų.

— Ką pasakė tas juodvarnis? — klausia tėvas.

— Juodvarnis pasakė, kad tėvas sūnui puls po kojų, — aiškino sūnus.

Perpyko tėvas ir įstūmė sūnų į jūrą taręs: „Tai štai ko išmokai pas burtininką. Geriau sūnaus netekti, negu tokių žeminančių žodžių klausytis.”

Kai tik sūnus pūkštelėjo į vandenį, jį tuoju prarijo milžiniška žuvis. Viduje jis rado prarytus du žvejus su

visa valtimi. Greitai jie visi trys susipažino ir susigyveno. Po kiek laiko vyrai užsinorėjo valgyti. Susikapojo valtį, susikūrė ugnį, pasipjaustė iš vidaus žuvies mėsos ir kepa. Žuvis dėl to išgaišo ir išplaukė į paviršių. Bangos negyvą žuvį išnešė į krantą. Burtininko mokinys ir žvejai išlindo iš žuvies ir nuėjo kas sau.

Netrukus burtininko mokinį pasivijo koks puošnus jaunikaitis su ristais žirgais. Jis dėmiai pažiūrėjo į keleivį ir klausia:

— Kur eini, jaunas žmogau?

— Einu ir pats nežinau kur, — atsakė keleivis. — Gal kur kokią tarnybą rasiu...

— Eikš, pavėžėsiu, — pasiūlė ponaitis.

Keleivis įsėdo. Abudu įsišnekėjo, kas jie tokie. Jaunasis ponaitis pasirodė esąs kunigaikštis. Jis važiavo pas karalių pasipiršti jo dukteriai. Kunigaikštis ir pasiūlė keleiviui:

— Jeigu neturi jokio darbo, tai eikš pas mane tarnauti.

Burtininko mokinys sutiko, ir kunigaikštis su nauju tarnu nuvažiavo pas karalių. Po pietų karalius išsivedė jaunąjį svečią į sodą pasivaikščioti. Sode buvo gėlynas, aptvertas statiniais, o ant kiekvieno statinio styrėjo po žmogaus galvą. Tik vienas statinis dar buvo tuščias.

— Karaliau, kodėl vienas statinis dar be galvos? — paklausė kunigaikštis.

— Greitai atsiras galva ir tam statiniui, — atsakė karalius. — Aš tau užduosiu keturias mįsles. Jeigu jas įminsi, gausi mano dukterį, jeigu ne — tavo galva atsidurs ant tuščio statinio.

Kunigaikštis nusigando ir viską apsakė tarnui. Tas nuramino:

— Nenusimink, — sako. — Duok man savo drabužius, ir aš įminsiu karaliaus mįsles.

Kunigaikščio tarnas paskirtu laiku nuėjo pas karalių. Karalius jo nepažino ir tarė:

— Eime į sodą, tenai minsi mano mįsles.

Ir abudu išėjo. Tada prie jų pribėgo ožka su dviem ožkeliais.

— Tai mano pirmoji mįslė, — parodė karalius į tuos gyvulius.

Svečias pažiūrėjo pažiūrėjo į gyvulius, tik tą valandą liuokt iš kažin kur vilkas prie ožkos su ožkeliais ir sudraskė juos.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius. — Įminei mįslę.

Abudu paėjęjo toliau. Tik žiūri — bėga višta su dviem viščiukais.

— Tai mano antroji mįslė, — parodė karalius į tuos paukščius.

Svečias pažiūrėjo pažiūrėjo į paukščius, tik tą valandą siūst iš kažin kur vanagas prie vištos su viščiukais ir sudraskė juos.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius. — Įminei mįslę. Kitas dvi mįsles minsi rytoj.

Tarnas sugrįžo pas kunigaikštį ir sako:

— Dvi mįsles įminiau. Dvi liko rytojui. Bet tas ir pats įminsi. Prašom duoti pinigų, aš nupirksiu lakštingalą ir vyturį. Rytoj nueisi pas karalių ir paukšteliu paleisi kambaryje. Tai ir bus paskutinės karaliaus mįslės.

Tarnas nupirko lakštingalą ir vyturį. Kitą dieną kunigaikštis nuėjo pas karalių ir paukšteliu paleido kambaryje.

— O, geras vyras esi! — pagyrė karalius. — Visas mįsles įminei, tai ir savo dukterį atiduodu.

Kunigaikštis vedė karalaitę ir vežasi į savo tėviškę. Naktį jaunavedžiai apsinakvojo viešbutyje. Tarnas atsigulė prie arklių tvarte. Staiga atskrido kokie du paukščiai ant tvarto stogo ir ėmė šnekėtis tarp savęs, o tarnas girdi. Vienas paukštis sako:

— Susidėjo toks su tokia į gražią porą gražiam gyvenimui. Tiktai gaila, kad neilgai gyvens.

— O kodėl jie neilgai gyvens? — klausia antrasis. Pirmas paukštis papasakojo:

— Jaunavedys neturi tikros motinos, tik pamotę. O pamotė labai nenori, kad posūnis parvestų jai marčią. Ji pasiruošė nusikratyti ir posūniu, ir marčia. Kai jaunavedžiai parvažiuos, juos iškilmingai pasitiks senis kunigaikštis su kunigaikštienė ir duos gerti užnuodyto vyno. Junavedžiai, išgėrę po taurę, kris negyvi. Jei gu nuo vyno junavedžiai išliktų gyvi, tai paskui bus išleisti pasivažinėti labai baikščiais žirgais. Tie žirgai bus pabaidyti, ir važiuotojai užsimuš. Jei gu jie ir tuo atveju išliktų gyvi, tai dar trečią kartą juos bandys nužudyti. Jaunavedžiai bus paguldyti kambaryje. Po tuo kambariu rūsyje yra laikomas alkanas slibinas. Kai jie sumigs, slibinas bus paleistas, ir tas prarys juodu su visa lova. Jei gu kas mūsų šitą kalbą girdėtų ir jaunavedžius įspėtų — pavirstų druskos akmeniu.

Tarnas nutarė gelbėti savo ponus.

Jaunavedžiai netrukus parvažiavo namo. Juos sutiko senis kunigaikštis ir kunigaikštienė su vynu. Tarnas padėklą su taurėmis neva tyčia išmetė iš rankų ir vyną išliejo.

— A, koks atgrubnagis tas tarnas! — sumurmėjo dvariškiai, bet jaunasis kunigaikštis nieko jam nesakė.

Po pietų senė kunigaikštienė liepė pakinkyti porą žirgų jaunavedžiams pasivažinėti, kad jaunoji kunigaikštienė pamatytų apylinkes. Bet vos tik žirgai buvo atvesti prie rūmų, jaunojo kunigaikščio tarnas nukirto jiems galvas. Visi labai pasipiktino tokiu tarno darbu, bet jaunavedys nieko jam nesakė.

Vakare jaunavedžiai buvo nuvesti gulti į kambarį, po kuriuo rūsyje buvo laikomas slibinas. Tarnas burtininkas nuėjo jų saugoti su kalaviju. Ir senė kunigaikštienė slaptai juos saugojo. Kai slibinas buvo paleistas, tarnas jį sukapojo ir gabalus sumetė atgal į rūšį. Ir būtų viskas kaip nebuvę, kad ne vienas kraujo lašas, užtiškęs jaunajai kunigaikštienėi ant veido. Tarnas greitai priėjo prie jos ir norėjo tą lašą nosine nušluostyti. Tą valandą senė kunigaikštienė ėmė rėkti iš kito kambario:

— Ei, žmonės, niekšas tarnas kėsinaisi nužudyti mano marčią!

Tarnas buvo tuojau suimtas ir nuteistas mirti. Bausmės vietoje jis paprašė paskutinio žodžio ir viską papasakojo. Sulig tais žodžiais jis pavirto druskos akmeniu. Jaunasis kunigaikštis labai gailėjo savo tarno, pasiėmė druskos akmenį ir pastatė garbingiausioj vietoj.

Po metų jaunesiems kunigaikščiams gimė sūnus. Tėvams prisisapnavo, kad jeigu druskos akmuo būtų pateptas naujagimio krauju, jų gerasis tarnas atvirėtų žmogum. Kunigaikštis truputį įpjovė vaikelui pirštuką ir krauju patepė druskos akmenį — akmuo bematant atvirto žmogum. Atsidėkodamas kunigaikštis padovanojo jam gražų dvarą. Burtininkas tapo turtingu žmogum.

Vieną pavakarį į burtininko dvarą elgetaudami užėjo du senučiai — vyras ir moteris — pernaktoti. Tai buvo burtininko tėvai. Burtininkas juos pažino, gražiai priėmė, savo kambariuose paguldė. Negana to — pakvietė visam laikui į savo rūmus gyventi. Susigraudinęs senukas puolė ir apkabino burtininko kojas, o senutė verkdamą tarė:

— Visai nusigyvenome. Nebeturime nei sveikatos dirbti, nei iš ko gyventi. Turėjome vieną sūnų, bet ir tą mano vyras įmetė į jūrą. Sūnui žuvus, ėmė mus lankyti nelaimė po nelaimės, ir pasidarė taip, kad likome tik elgetos.

— Aš esu jūsų sūnus, — prisipažino šeimininkas. Senučiai nustebo. Jie sužiuro į jį ir nenorėjo tikėti savo akimis.

— Taip, aš jūsų sūnus, — pakartojo šeimininkas. — Matai, tėve, ar ne tiesą anuomet pajūryje sukranksėjo juodvarnis?

Tik po šitų žodžių senučiai pažino savo sūnų ir puolė jam į glėbį.

Trys broliai

Du broliai išėjo į laukus pasivaikščioti ir nebe-grižo. Tada jauniausias brolis, kvaileliu visų vadina-mas, išėjo jų ieškoti. Kryžkelėje jis rado brolius besi-ilsinčius ir paragino grįžti namo.

— Ne, negrišime, — tie atsakė. — Mes norime pa-matyti pasaulį, norime laimės paieškoti.

— Tai gerai, ir aš su jumis eisiu kartu, — prisidėjo ir kvailelis.

Eina visi trys broliai mišku. Žiūri — didelis skruz-dėlynas. Skruzdėlės kad verda, kad dirba. Vyresnieji broliai ir sako:

— Suardykime skruzdėlyną. Pamatysime, kaip jos išsigąs, kaip savo vaikus nešios slėpti. Tai bus sumaiš-tis!

— Broliai, būkite protingi ir skruzdėlynui nieko ne-darykite, — tarė kvailelis. — Palikime vabalėlius ra-mybėje. Bus geriau.

Broliai paklausė ir nieko nedarė skruzdėlynui.

Eina eina ir prieina visi ežerą. Žiūri — ežere plau-kioja daug ančių su ančiukais. Vyresnieji broliai ir sa-ko:

— Nusišaukime porą ančių ir išsikepkime.

— Ne, broliai, taip nedarykime, — tarė kvailelis. — Palikime jas ramybėje. Bus geriau.

Broliai nieko nedarė antims ir nuėjo toliau. Beeida-mi priėjo mišką. Mato — bičių spiečius drevėje. Vyres-nieji broliai ir sako:

— Sukurkime po medžiu ugnį, išrūkykime bites ir išsiimkime medų.

— Ne, broliai, taip nedarykime, — tarė kvailelis. — Palikime biteles ramybėje. Bus geriau.

Broliai paklausė ir nuėjo tolyn. Ėjo devynias dienas ir naktis ir priėjo gražią pilį. Toji pilis buvo užkeikta. Sargai, netardami žodžio, suleido juos į vidų, pavalgindino prie stalo, nukrauto visokiais valgiais, ir paguldė minkštuose pataluose kiekvieną atskirame kambaryje.

Rytą atėjo sargas pas vyriausiąjį brolių, pamojo pirštu ir privedė prie akmeninės lentos. Lentoje buvo įrašyti trys darbai. Pirmas darbas — surinkti trijų pilies karalaičių perlus, išbarstytus po samanas dideliame raiste, o tų perlų — visas tūkstantis; antras — surasti ežere raktą nuo karalaičių miegamojo; trečias — iš trijų miegančių karalaičių pažinti jauniausiąją seserį. Kiekvienas darbas turi būti padarytas per dieną. Padarius visus darbus, pilis būsianti išgelbėta iš užkeikimo, o kas pradėjęs nepadarys — pavirs akmeniu.

Vyriausias brolis turėjo pirmas eiti perlų rinkti. Nuėjo jis į raistą, visą dieną ieškojo ir surado tiktai šimtą perlų. Grįžęs į pilį, tuojau pavirto akmeniu.

Kitą dieną perlų ieškoti išėjo antrasis brolis. Ir jis perlų nesurinko. Grįžęs taip pat pavirto akmeniu.

Trečią dieną perlų ieškoti išėjo kvailelis. Jis vaikščiojo po raistą, privargo ir atsisėdo ant kupstelio pailsėti. Atsisėdo ir galvoja, kas daryti. Žiūri — ateina prie jo didelė skruzdėlė, o paskui ją atknibžda dar penki tūkstančiai. Priėjo skruzdėlė ir sako:

— Aš esu skruzdėlių karalienė. Ar atsimeni kaip andai nedavei ardyti mūsų skruzdėlyno miške? Tai dabar aš atėjau tau atsilyginti.

Skruzdėlės pasipylė po samanyną ir surinko visus perlus.

Kitą dieną kvailelis nuėjo į ežerą rakto ieškoti. Atsistojo krante ir galvoja, kaip pradėti. Tą valandą atplaukė prie kranto graži artis su šimtais draugių ir sako:

— Andai tu išgelbėjai gyvybę dviem mūsų seserim. Tai dabar mes atsilyginsim tau — surasime raktą nuo karalaičių miegamojo.

Visi šimtai ančių pasinėrė į vandenį, ir viena išnešė raktą iš ežero dugno.

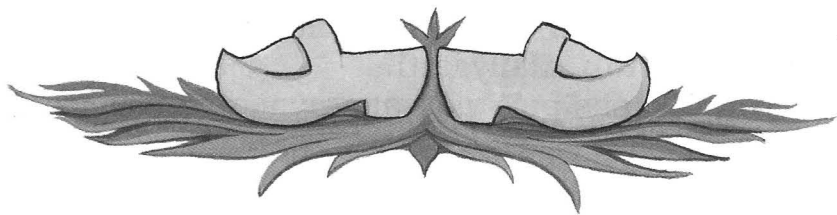
Pagaliau kvailelis turėjo parodyti jauniausiąją seserį iš visų trijų miegančių karalaičių. Prieš užmiegant vyriausioji karalaitė buvo valgiusi cukraus, antroji — gėrusi midaus, o jauniausioji — valgiusi medaus. Kvailelis atsistojo kojūgalyje ir žiūri į miegančias karalaites galvodamas, kaip pažinti jauniausiąją seserį, jei-gu visos trys kaip vandens lašelis. Tą valandą atzvimbė bitė iš ano spiečiaus, kuri išgelbėjo kvailelis, ir sako laibu balseliu:

— Aš tau dabar atsilyginsiu už tai, kad andai neleidai mūsų šeimynos sunaikinti. Parodysiu jauniausiąją karalaitę.

Bitė apuostė karalaičių burnas, suuodė medų ir nutūpė į jauniausios karalaitės plaukus.

Taip ir buvo pažinta jauniausioji sesuo.

Pilis buvo išgelbėta su visais kiemiškiais. Ir suakmenėję kvailelio broliai vėl atvirto žmonėmis. Kiekvienas brolis gavo po karalaitę. Man jų vestuvėse būti neteko. Bet pilies sargas kartą sakė, kad buvę taip linksma ir gražu, jog jis nemokaš nė papasakoti.

Artojas ir jo vargas

Vieną gražią vasaros dieną artojas išėjo lauko arti. Aria žmogelis, prakaituoja, o saulė taip kepina, taip kepina. Sustoją jis ir galvoja: „Tai kad išarčiau puodą auksinių, nereikėtų taip vargti.“ Jau buvo bepradedęs vėl arti, tik staiga prieš jį išdygo kokia nelaba dvasia ir sako:

— Gerai, aš tau duosiu tris puodus auksinių, tik tris kartus turėsi patylėti.

Artojas apsidžiaugė — patylėti esąs lengvas darbas, juk jis ne boba. Tada nelaba dvasia nusivedė jį prie miesto vartų.

— Čia, — sako, — stovėk, ligi sugrįšiu, ir tylėk. Jeigu ištylėsi — gausi auksinių.

Atsistoją artojas, stovi ir tyli. Netrukus prie vartų privažiavo žmogus su dviem ilgais rąstais skersai vežimo. Važiavo ir užkliuvo rąstai už vartų šulų. Žmogus muša, pliekia arklius — o tie nė iš vietos. Artojas žiūrėjo žiūrėjo ir neiškentė.

— Žiopoly, — sako, — atkliudyk rąstus ir pravažiuosi! Matai gi, kad užkliuvo!

Žmogus atkliudė rąstus ir pravažiavo pro vartus. Tą pačią valandą pasirodė ana dvasia ir sako:

— Kodėl neištylėjai? Šitą kartą dovanuju. Dabar eime į miestą.

Nelaboji nuvedė artoją į turgų ir įdavė jam gaidį.

— Pasisprausk, — sako, — šitą gaidį po pažastimi, vaikščiok po turgų ir nieko niekam nesakyk.

Artojas pasispraudė gaidį po pažastimi ir vaikščioja.

— Žmogau, ar parduodi gaidį? — klausinėja žmonės.

Artojas tyli, niekam nieko nesako. Žmonės gaidį čiupinėja, pešioja plunksnas, net kraujas pradėjo paukščiui tekėti. Nebeiškentė artojas ir riktelėjo piktai:

— Neparduodu gaidžio! Kó lendate?!

Netrukus vėl pasirodė dvasia ir sako:

— Kodėl neištylėjai? Iš šitą kartą dovanoju. Eime toliau.

Dabar ji nuvedė artoją prie šulinio.

— Stovėk, — sako, — čia, ligi sugrįšiu, ir tylėk.

Artojas stovi prie šulinio ir tyli. Kiek palaukus privažiavo žmogus vandens su kiauru kubilu. Pila jis vandenį į kubilą, pila — vandens nė lašelio. Pribėgo didelis klanas, o žmogus vis pila pila ir negali pripilti. Artojas kentė kentė ir prašneko:

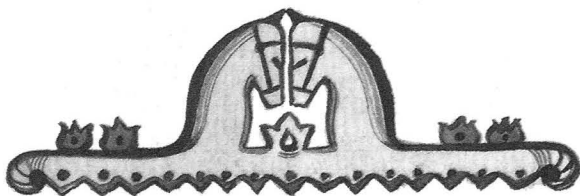
— Užkišk, — sako, — kubilą ir pripilsi! Matai, kad kiauras!

Žmogus užkišo kubilą, prisipylė vandens ir nuvažiavo.

Vėl pasirodė dvasia ir sako:

— Neturėjai kantrybės patylėti, tai ir auksinių negausi.

Tai pasakiusi, dvasia dingo. Nusispjovė artojas ir vėl grįžo lauko arti.

Variokai

Vienam tėvui užaugo trys sūnūs. Du vyresnieji buvo tinginiai ir išpuikę, tik jauniausias darbštus, kantrus ir geros širdies jaunuolis. Nelaimė, jauniausias sūnus buvo mažo ūgio, silpnesnės sveikatos ir todėl brolių buvo pajuokiamas, net tėvų ne taip mylimas.

Vieną dieną vyriausiasis sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, eisiu į žmones paieškoti laimės, turtų ir garbės.

— Niekur neisi, vaike, — sudraudė tėvas. — Išėjęs pasidarysi juokų ir sarmatos.

Bet sūnus nerimo:

— Eisiu, ir viskas.

Ir tėvas, ilgai prašomas, išleido. Gerą kelio galą paėjęs, jaunuolis prisėdo užkasti. Žiūri — priėjo elgeta, atsisėdo prie jo ir tarė:

— Sotink dieve! Gal ir man duotum kąšnelį duonutės? Šiandien dar nevalgiau.

— Visokių driskių neprišersiu, — atkirto jaunuolis. — Aš pats keliauju, kai pristigsiu duonos, niekas man neduos.

Elgeta nukiūtino sau. Tą valandą atskrido keli paukščiukai ir taikstėsi prie trupinių, nukritusių ant žemės. Jaunuolis nuvaikė paukščius ir dar akmeniu-kais pamėtė. Kiek paėjęs, jaunuolis sutiko seną žmogų. Tas užkalbino keleivį:

— Kurgi, mielasai, taip keliauji?

— Einu pasiieškoti geros tarnybos, noriu įsigyti turtų, o su turtais ir garbės, — atsakė jaunuolis.

— Tu galėtum pas mane įsigyti turtų ir garbės, jeigu norėtum gerai tarnauti, — atsakė senis. — Turė-

tum mano avis paganyti. Jeigu gerai ganysi, tai rudenį maišą pinigų parsineši.

Patiko jaunuoliui pasiūlymas, ir jis pristoję pas tą senį avių ganyti. Bet ganė negerai: rékavo ant avių, be reikalo čaižė jas botagu, akmenimis mėtė nekaltus gyvulėlius. Vasara jam prailgo iš tinginio ir nuobodulio. Kai pasibaigė ganyimo laikas, šeimininkas nusivedė jaunuolį į rūsį ir tarė:

— Žiūrėk, vyreli, štai ant suoloelio trys maišeliai: šitas su auksu, šitas su sidabru, o šitas su variu. Rinkis vieną maišelį pagal savo darbą. Tik žinok: jeigu negerai tarnavai, tai naudos neturėsi.

Jaunuolis pasiėmė maišelį aukso ir linksmas išėjo namo. Parėjęs atrišo jį, norėdamas parodyti tėvams ir broliams auksą, bet maišelis buvo pilnas gryno smėlio.

— Ar aš nesakiau, kad tu pridarysi juokų ir sarmatos, — burbtelėjo tėvas ir išbarė sūnų.

Netrukus antrasis sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, ir aš noriu eiti tarnauti ir laimę susirasti.

— Ar taip, kaip tavo brolis? — paklausė tėvas.

— Ne, aš nesiduosiu apgaunamas, — atsakė sūnus.

Bet kad ir tas sūnus nebuvo geresnis, tai elgėsi kaip brolis ir kelionėje, ir netikusiai tarnavo pas tą patį senį, avis ganydamas. Kai jaunuolis pabaigė ganyimą, šeimininkas nusivedė jį į rūsį, parodė tris maišelius pinigų ir tarė:

— Žiūrėk, šitas maišelis yra aukso, šitas sidabro, šitas vario. Rinkis vieną maišelį pagal savo darbą. Tik žinok: jeigu negerai tarnavai, tai naudos neturėsi.

Šis buvo kiek protingesnis už savo brolių, tai pasiėmė maišelį sidabro, nors gerai žinojo, kad ir to neužsitarnavęs. Parėjo vaikiną namo linksmas, bet kai namie atrišo maišelį, išvydo ne sidabrą, o smėlį.

Tėvas vėl palingavo galvą ir burbtelėjo:

— Abudu mulkia. Smėlio ir mano lauke kiek reikia, be jokio vargo, be jokios tarnybos.

Pagaliau jauniausias sūnus tarė tėvui:

— Mielas tėve, ieškojo laimės broliai, noriu ir aš pabandyti. Tai kas, kad aš menkesnis už juos.

Tėvas išleido sūnų, nieko nepasakęs.

Eina jauniausiasis tėvo sūnus keliu. Sustojo prie kalnelio, kur jo broliai buvo valgę, atsisėdo ir užkandžiauja. Priėjo prie jo elgeta ir tarė:

— Skalsink dieve! Gal ir man, jaunuoli, galėtum kąsnelį? Šiandien aš dar nevalgiau.

— Prašom čionai, sėskis šalia manęs, — atsakė jaunuolis ir davė vargšui gabalą duonos. Netrukus atskrido paukštelių, jis pabarstė jiems trupinių ir džiau-gėsi, kaip tie lesa.

Elgeta padėkojo jaunuoliui už duoną ir nuėjo.

Jaunuolis toliau eidamas sutiko tą patį senį, pas kurį tarnavo jo broliai. Senis tarė:

— Spėju, kad eini darbo ieškoti. Jei nori, eikš pas mane tarnauti. Paganytum avis ir užsitarnautum.

— Gerai, dėde, eisiu tarnauti, — apsidžiaugė vyrukas ir pristojęs pas tą senį avių ganyti. Gerai ganė: laiku ginė, laiku girdė, laiku namo varė. Jis mylėjo avis, avys jo klausė. Kai pasibaigė ganymo laikas, šeimininkas nusivedė jaunuolį į rūsį, kur laikė pinigų, parodė tris maišelius ant suolo ir tarė:

— Čia auksas, čia sidabras, čia varis. Rinkis maišelį pagal savo darbą ir neškis.

Vaikinas atsakė:

— Avys ganyti buvo lengvas darbas. O gyvenau pas tamstą geriau, negu pas tikrą tėvą. Aš norėčiau imti tik maišelį su variokais, o ir tai, man rodos, būtų lyg per daug už tokią lengvą tarnybą.

Tada šeimininkas tarė:

— Gerai tarnavai. Drąsiai imk ir ne tik variokus: aš tau pridėsiu ir kitus du maišelius — su auksu ir sidabru. Su visu šituo turtu grįžk sveikas namo, rūpinkis savo tėvais ir gyvenk laimingai.

— Dėde, kad aš nė nepanešiu.

— Nieko, pakinkysiu arklį, važiuotas parsiveši.

Vyrukas, meiliai šeimininko išleistas, parvažiavo namo su dideliu turtu. Ir tėvai, ir broliai nustebo jaunėlio laime. Broliai akių neturėjo kur dėti iš sarmatos. Jie pagaliau suprato, kad tik dorai dirbdamas žmogus pelni laimę, turtus ir garbę.

Seneliai ir pupelė

Gyveno senelis ir bobutė. Turėjo senelis žirnelį, o bobutė pupelę. Pasodino bobutė tą pupelę palovy. Pupelė augo augo, užaugo lig lovos ir pradūrė lovą; paskui užaugo lig lubų ir lubas pradūrė. Vėl augo augo, užaugo lig šelmens ir pradūrė šelmenį; paskui užaugo lig debesų ir pradūrė danguj skylę. Tada senelis ir bobutė pradėjo lipti pupelės stiebu į dangų. Bobutė pirmiau bėga, o senelis paskui skuba. Lipo lipo ir įlipo.

Nuvargę po tokios ilgos kelionės, seneliai pasiprašė Dievą priimti juos naktigulto. Dievas priėmė ir liepė gulti ant krosnies. O ant priekrosnio buvo Dievo duona įmaišyta, ir Dievas abiem seniam prigrasė, kad nelieštų jo duonos.

Sugulė abu seniai ant krosnies ir guli. Senelis tuoj užmigo, tik bobutė niekaip negali užmigti: jai vis rūpi paragauti, ar gardi Dievo rūgštelė. Pristigus kantrybės, nulipo ji nuo krosnies ir pasikabino duonos maišymo. Bet kai tik duoną palietė, kad ėmė tešla bėgti, kad ėmė bėgti! Bobutė puolė ją atgal į rėčką krėsti, bet nieko nepadarė: visa tešla kuo gražiausiai išbėgo iš rėčkos žemėn. Nusigandus bobutė prikėlė senį, bet ir tas nieko negalėjo padaryti.

Nusiminę sėdi abu seneliai ant krosnies ir rauda. Taip jie išsėdėjo lig pat gaidžių. Kai tik gaidys užgiedojo, tuoj visa tešla suėjo atgal rėčkon, ir senelis su bobute nusiramino.

Rytą Dievas juos klausia:

— Ar nelietėt mano duonos?

— Nelietėm! — atsakė seneliai.

— Gerai, kad nelietėt, — sako Dievas.

Vakare jis vėl priėmė senelius naktigulto. Tiktai šiuo kartu liepė gulti lovoje ir prigrasė, kad neliestų jo ratelių, kurie buvo pastumti į palovį.

Kai tik senelis užmigo, bobutei parūpo pasižiūrėti, kokie Dievo rateliai. Išsitraukė juos iš palovio ir įsisėdo. Rateliai tuoj dar dar dar — ėmė važinėti po visus namus. Nubudo ir senelis. Pamatęs, kad bobutė jau važinėjas, ėmė bėgti iš paskos ir šaukti:

— Palaukš, bobut! Palaukš, bobut!

Bet niekaip negalėjo ratelių pavyti, ir jie tol važinėjo, kol sutrupėjo. Ėmė abudu seneliai suirusius ratelius taisyti, bet nieko nepadarė. Tada pastūmė juos į palovį ir verkia abu atsisėdę. Jiems taip besėdint, gaidys užgiedojo, ir rateliai patys susitaisė.

Rytą Dievas klausia senelius:

— Ar nelietėt mano ratelių?

— Nelietėm! — atsakė seneliai.

— Na, tai gerai, — sako Dievas, — šiąnakt aš jus leisiu gulti į sodą, tiktai nekrėskit mano obuolių.

Vakare nuėjo abu seneliai į sodą. Senelis atsigulęs greitai užmigo, tik vis dar nemiega bobutė: jai labai norėtusi paragaut Dievo obuolių. Galų gale nebeiškentė ir nusiraškė vieną obuolį. Kai tik vieną nusiraškė, kad pradėjo obuoliai kristi, kad pradėjo kristi! Nebežinodama, kas daryti, bobutė tik peša nuo senio galvos plaukus ir vis riša obuolius, o obuoliai kaip krinta, taip krinta. Jau visus plaukus seniui nupešė, o obuolių nė dešimtos dalies nepririšo.

Taip besidarbuojant, gaidys užgiedojo, ir obuoliai patys atsidūrė kiekvienas savo vietoje.

Rytą Dievas klausia:

— Ar nelietėt mano obuolių?

— Nelietėm! — atsakė seneliai.

— Kaipgi nelietėt, — sako Dievas, — kad senio visa galva plika?!

Supykęs ėmė ir išmetė juos iš dangaus žemėn.

Pasaka apie žvejį

Kitados gyveno prie ežero žvejys su savo pačia. Jie buvo taip nuskurdę, jog nieko daugiau neturėjo, tik suklypusią trobelę, o mito iš to, ką susigaudavo ežere.

Vieną kartą žvejys gaudė žuvis kiaurą dieną iki pat sutemų, bet nė mažos žuvelės nesugavo. Vakare ištraukęs iš ežero tinklą, atsisėdo gale laivelio, pasirėmė alkūne į jo kraštą ir gailiai susimąstė apie savo nelaimę. Taip besėdėdamas nė nepajuto, kai priplaukė kitas laivelis ir dunkstelėjo į jo laivelio šoną. Tik tada žvejys, tartum iš miego pabudęs, išvydo prieš save jauną ponaitį. Tas gražiai jį pasveikino ir meilium balsu paklausė, ko jisai toks nusiminęs. Žvejys jam apsakė visus savo vargus. Tada jaunasis laivininkas ėmė įkalbinti:

— Išsižadėk to, ko nepalikai namie, ir man atiduok, tada visko per akis turėsi.

Suprato žvejys, kad čia velnias, žmogum pasiverkęs, jį gundo. Jis galvojo galvojo ir pagaliau taip sako:

— Klausyk, kipše nelabasis, ko namie nepalikau, man tikrai negaila, gali sau paiimti.

— Palauk, — tarė kipšas, — kad manęs neapgautum, imk peilį, įsipjauk pirštą ir savo krauju patvirtink tą pažadą.

Žvejys, matydamas doros nebūsiant, padarė taip, kaip tas laivininkas geidė. O kai kipšas su jo raštu pradingo, jis sumanė pažiūrėti, ar tasai teisybę šnekė-

jo, ir vėl užmetė tinklą. Netrukus ištraukė tiek žuvų — didelių ir mažų, gerų ir menkų, — jog net tinklas plyšo. Žvejys nudžiugęs skubėjo namo pasigirti pačiai savo laime. Bet kai tik perkėlė koją per slenkstį, trobelėj sukliko suvirko kūdikėlis, ir žvejys tuoj suprato, ką pikta buvo padaręs. Jis apsakė pačiai savo laimę, bet nenutylėjo ir to, kad pažadėjo kipšui savo sūnų. Pati labai nusiminė. Bet ką čia bepadės gailios aimanos: vis tiek velnio nebesurasi ir rašto nebeatgausi!

Nuo to laiko žvejui pradėjo labai sektis. Žvejybai gerai klojantis, jis praturto. O ir sūnus paūgėjo, buvo greitas, gražus ir išmintingas. Tėvai negalėjo juo atsidžiaugti. Anksti išmokė jį skaityti ir rašyti, tas baisiai pamėgo knygas ir netrukus tapo tikru galvočium.

Bet tėvą visą laiką graužė rūpestis, kad sūnus parduotas velniui. Kartą jis taip sumanė: „Parašysiu laiškelį, kad esu jį nelabajam pažadėjęs, ir įdėsiu į knygą. Kai jis radęs perskaitys, žiūrėsiu, ką pats tada pasakys”.

Kaip tarė, taip padarė. O sūnus, vienąsyk savo knygas bevartydamas, užtiko tą raštelį, greit jį perskaitė, truputį pagalvojo ir nuėjo pas tėvą pasiklausti, ar tiesa, kas ten parašyta. Tėvas apsikabino sūnų, pradėjo verkti ir atsiprašinėti, kad pardavęs jį velniui iš netyčių. Tada sūnus pasakė:

— Tėtuši, neverk ir nesirūpink: čia ne tavo kaltė; matyt, toks jau mano likimas. Dabar aš eisiu ieškoti pragaro ir gal kaip nors iš ten išsisuksiu.

Tėvas ir motina nenorėjo iš pradžių jo išleisti, bet kad matė sūnaus neperkalbėsia, apkamšė jį valgymais ir išleido į kelionę.

Mykolas — toks buvo žvejo sūnaus vardas — išėjęs ilgai klajojo po vieną girią. Pagaliau priėjo aikštę ir tarp krūmų išvydo trobelę. Įžengęs į vidų, rado seną raganą. Toji, pavalgydinusi jį, paklausė:

— Kur dabar eini?

Mykolas pasisakė esąs parduotas tėvo į pragarą ir dabar einąs ten tarnauti.

— Tai še tau kamuolį siūly, — sako ragana. — Išėjęs iš tos girios, už trijų mylių prieisi upę, labai gilia ir plačia. Per tą upę mesk šitą kamuolį, tada pasidarys lieptas, ir galėsi sausomis kojomis pereiti į kitą pusę. O čia štai antras kamuolys. Jo tau prireiks, kada prieisi antrą upę, dar gilesnę ir platesnę. Tokiu pat būdu perėjęs per antrąją upę, rasi salą, o vidury tos salos — karklynai. Į tuos karklynus įlindęs, palauk, kol vidurdienį atlėks dvylika ančių plukdytis, — tos antys bus paties Liucipieriaus dukterys. Kai jos nusileidusios pavirs mergaitėmis, tu įsižiūrėk, kuri tau labiau patiks, o joms sulipus į vandenį ir nulaukus toliau nuo krašto, pačiupk tos drabužius ir paslėpk. Ir tol drabužių jai neduok, kol prižadės tau padėti.

Mykolas pasiėmė abu kamuolius ir iškeliavo. Perėjęs per girią, netrukus užėjo plačią upę ir metė pirmą kamuolį — pasidarė lieptas. Tuo lieptu perėjęs, toliau užėjo kitą upę; metė antrą kamuolį, ir pasidarė dar geresnis lieptas. Taip sausomis kojomis abi upes perėjęs, rado salą, įlindo į krūmus ir laukia. Per patį vidurdienį atlėkė dvylika ančių, nusileido žemėn ir pavirto jaunomis, skaisčiomis mergelėmis. Jos nusirengė, pasidėjo drabužius ant krašto ir sulipo į upę plukdytis. Mykolas nužiūrėjo, kuri iš jų gražiausia, ir vos tik mergelės toliau nuplaukė, jis nemačiom prisėlino, pasičiupo gražiausios drabužius ir vėl įlindo į karklyną.

Tuo tarpu mergelės išsimaudžiusios išlipo ant krašto, apsirengė, pavirto antimis ir tuojau nulėkė. Tik viena žiūri šen, žiūri ten — neberanda savo drabužių. Vaikšto ji po salą ir šaukia:

— Kas paėmė mano drabužius, atsiliepkit.

Mykolas išėjo iš karklyno ir atsiliepė:

— Aš paėmiau.

Mergaitė priėjo ir sako:

— Atiduok man drabužius, aš tau padėsiu, jei kokia bėda ištiks, arba apdovanosiu, kuo tik norėsi.

Tada Mykolas apsakė jai visą savo vargą ir paklausė, ar ji negalėtų kuo padėti. O toji sako:

— Tai tau reikia eiti pas mano tėvą. Žinau, jis turi tavo tėvo raštelį, tik sunku bus jį atgauti. Aš tau padėsiu, bet turėsi vargo, kol pasieksi mano tėvo namus. Kada eisi į tą pusę, darysis vis šilčiau, bet tu nieko nežiūrėk, o eik tolyn. Galop pasidarys taip karšta, jog sunku bus išverti, bet jei ištersi ir pereisi per tą karštį, tai rasi didelę pilį; ten ir gyvena mano tėvas. Tą pilį apeik aplinkui, žiūrėdams aukštyn, o kai pamatysi pro langą iškištą skarelę, žinok, kad ten aš gyvenu. Kada pas mane ateisi, aš tau pasakysiu, ką reikia daryti.

Mykolas atidavė mergelei drabužius, ji apsiviko, pavirto antimi ir nulėkė.

Eina jis į tą pusę, kur mergelė jam sakė ir kur ji nulėkė. Paėjo tiktai tris mylias, jau pasidarė šilta, o juo toliau — juo šilčiau. Galiausiai toks karštis ėmė svilinti, jog Mykolas nebeištvėrė ir atsisėdo ant žemės — manė nebeprieisias pilies. O pilis jau buvo matyti iš tolo, tokia graži, tokia daili, kad net akį traukia.

Pailsėjo Mykolas, atsigavo ant vėsios žemės ir šiaip taip priėjo pilį. Eina aplink ją ir dairosi į viršų, bet niekur nuleistos skarelės nemato. Apėjo dar kartą ir visai nusiminė, jau galvojo, kad mergelė bus jį apgavusi. Vis dar savo akimis netikėdamas, eina jis trečią ir paskutinį kartą aplink pilį — gi žiūri: plevėsuoja skarelė, nuleista iš trečio gyvenimo. Jis atskaitė langus, užlipo į trečią gyvenimą ir rado savo mergelę. Ši pamąčiusi nudžiugo ir sako:

— Gerai, kad atėjai. Bet netrukus tau reikės stoti prieš mano tėvą. Jei būsi linksmas ir drąsus, tai jam patiksi. Jis tau duos sunkius darbus, ir jei tu juos padirbsi, tai išsivaduos, o jei ne, tai gyvybę čia paliksi. Bet nenuliūsk, aš tavęs neapleisiu.

Pasidrašinęs Mykolas nulipo žemėn ir nuėjo pas patį Liucipierių. Žemai nusilenkė seniui ir laukia, ką tas jam pasakys. O senis pasižiūrėjęs sako:

— Aš tavęs jau laukiau. Gerai, kad esi toks drąsus ir pats atėjai į mano karalystę.

Tuoj užrašė jį velnių karalius į juodą knygą, davė gerti ir valgyti, ko tik širdis geidė, paskui taip sako:

— Aš tau duosiu kelis darbus. Jei išpildysi, tai galėsi eiti savais keliais, o jei neišpildysi, tai galą gausi. Pirmam kartui toks tavo darbas: šią naktį iškask ant kalno gilų šulinį, privežk akmenų ir jais išmūryk šulinio kraštus, o dugną išliek marmuru. Šulinys turi būti pilnas vandens, tyro kaip krištolas. Ir dar padirbk marmurinį kaušą, kad aš atėjęs gaučiau kuo atsigerti.

Mykolą apėmė baimė, jis galvojo, kad nuo pražūties niekaip nebeišsigelbėsias. Nuėjo liūdnas pas savo mergelę ir ėmė gailiai aimanuoti. Liucipieriaus duktė klausia, ką jam tėvas liepęs. Šis apsakė jai visa: kad reikia gilų šulinį iškasti, kraštus išmūryti akmenimis, dugną išlieti marmuru, padirbti marmurinį kaušą, ir kad iki ryto šulinys būtų sklidinąs vandens. Bet ji numaldė Mykolą:

— Eik šiandien be rūpesčių gulti: aš už tave viską padirbsiu. O rytoj anksti rytą nueik prie šulinio ir ten vaikštinėk, tarytum dar besidarbuojąs. Kada tėvas ateis vandens, paimk kaušą, duok jam per kaktą ir pasakyk: „Aš per naktį darbavaus ir tai dar negėriaus nė vieno gurkšnelio, o tu išsimiegojęs nori gerti mano gėrimą“.

Išvakarėse mergaitė paėmė švilpynę ir sušaukė visus savo pagalbininkus velniūkščius. Vieniems liepė čiupti kastuvus ir kuo greičiau šulinį kasti, kitiems gabenti akmenis, dar kitiems privežti su kubilais vandens iš šaltinių. Vos tik ji spėjo tai ištartį, lyg koks viesulas aplinkui sužžė: išsibarstė velniukai į visas puses kūlversčiais — vienas šen, kitas ten, kaip buvo liepta, ir akies mirksniu išpildė Liucipieriaus dukters prisakymus: iškasė ir išmūrijo šulinį, pripylė sklidiną vandens, išnešiojo suverstas žemes, viską gražiai sutvarkė.

Pradėjus aušti, atsikėlė Mykolas ir, atėjęs prie šulinio, vaikštinėja— šen ir ten, kur ką reikiant dar belopąs. O senis Liucipierius galvoja, kad dabar galėsias

nugalabyti Mykolą, eina žiūrėti jo darbo ir randa viską taip, kaip norėjo.

— Duokš man vandens! — sako jis Mykolui.

Šis to ir telaukė. Sugriebęs kaušą, kad tvos seniui per kaktą, tas vos neparvirto.

— Aš kiaurą naktį prakaitavau ir tai nė lašelio dar nesriubtelėjau. Tu drybsojai sau kojas pastatęs, o dabar ateini vandens gerti!

— Tavo tiesa, sūnau, — atsiliepė senis ir, nieko nepešęs, nuspūdino į šalį, o Mykolas grįžo pas savo mergelę.

Liucipierius stebėjosi, kad žvejo tokio buklaus esama, ir suko galvą, kokį darbą jam duoti ir kaip jį pražudyti. Kada Mykolas atėjo pietų, velnių karalius sako:

— Šiai nakčiai duodu tau naują darbą. Turi mišką penkių valkų išrauti ir sudeginti, o tą žemę, kur stovėjo miškas, turi išarti, išakėti ir rugius pasėti, kad tie rugiai per naktį užaugtų ir priėtų, o tu, juos nupjovęs, iškultum, sumaltum ir duoną iškeptum. Kai rytoj aš ateisiu pasižiūrėti, kad būtų man ko valgyti.

Tokį sunkų darbą gavęs, Mykolas parėjo namo, atsisėdo į kertę ir verkia. Mergelės paklaustas, ko taip gailiai ašaroja, jis atsakė:

— Kaip aš neverksiu, kad man liepė mišką penkių valkų šianakt išrauti ir sudeginti, o skynimą išarti ir išakėti, ten rugius pasėti ir užauginti, paskui juos nupjauti, iškulti, sumalti ir duoną iškepti, — kad tavo tėvas rytoj rytą gautų šviežių bandelių pavalgyti.

Mergelė jam sako:

— Nei tu čia verk, nei tu rūpinkis, — aš tave pavaduosiu.

Kai atėjo vakaras, ji liepė jam gulti, o pati sušvilpė švilpyne, ir kad prilėkė velnių devynios galybės! Ji prisakė skirtą mišką išrauti ir sudeginti, skynimą išarti, rugius pasėti ir taip prižiūrėti, kad jie per naktį užaugtų; paskui tuos rugius liepė nupjauti, iškulti, grūdus sumalti ir duonaitę iškepti.

Velniukai stačiom galvom išlakstė, tartum viesulas į mišką nužė ir bematant medžius išvartė, žemę iš-

dirbo, rugius pasėjo. Rugiai tuojau sudygo ir laistomi užaugo, o paryčiui jau ir duonaitė buvo pakepta.

Pradėjus aušti, velniai išsiskirstė. O mergelė greit Mykolą pakėlė, liepė jam eiti ir laukti tėvo.

— Kai jis ateis ir norės duonaitę valgyti, tu pilk jam su bandele per kaktą ir pasakyk: „Aš kiaurą naktį dirbau ir tai dar nė vieno kąsnelio neragavau, o tu, dabar tik atsikėlęs, nori valgyti”.

Mykolas nuėjo prie ugniavietės ir laukia, kol bandelės baigs kepti. Netrukus pamatė, kad senis susilenkęs guru guru atgūrina.

— Na, ar jau iškepus duonaitė?

Mykolas atsakė:

— Jau iškepė.

Senis paėmė pagrandėlį, pralaužė ir norėjo valgyti, bet Mykolas, jam iš nagų ištraukęs, kad tvos per kaktą:

— Aš kiaurą naktį dirbau ir tai dar neragavau, o tu, dabar tik atėjęs, nori valgyti.

— Tavo valia, vaike, — atsakė Liucipierius matydamas, kad ir ši kartą jam nepavyko Mykolo apgalėti.

Tą pačią dieną, į vakarą, velnių karalius vėl jį šaukia. Mykolas nuėjo ir klausia:

— Kam mane šaukei?

Liucipierius sako:

— Antai sklypas keturių dešimtinių. Per naktį turi jį aptverti aukšta tvora ir padirbti geležines duris. Tame sklype prisodink visokių medžių, kaip gražiausiam sode, ir kad tie medžiai pernakt užaugtų. Tą sodą prileisk pilną paukščių ir žvėrių — visokių po porą.

Mykolas vėl parėjo namo ir ėmė aimanuoti. Mergelė klausia:

— Kokį darbą tau davė tėvas?

Jis viską išpasakojo, o ji liepė jam gulti ir nesirūpinti. Pati išėjus tik sušvilpė, ir kad prilėkė velnių, net juoda! Jiems liepė skirtą sklypą užtverti, duris geležines įtaisyti, medžių prisodinti, paukščių ir žvėrių visokių po porą prileisti. Velniukai paknopstomis puolė

prie darbų: vieni tvorą tvėrė, kiti medžius sodino, treči juos laistė, kad greičiau augtų, ketvirti paukščius ir žvėris gaudė. Ir sutaisė tokį sodą, kad nereikia geresnio.

Anksti rytą mergelė prikėlė Mykolą, liepė eiti prie savo geležinių sodo durų ir laukti senio. O senis, kur buvęs, kur nebuvęs, tik pašlumšt ir ateina. Priėjęs žiūri — medžiai sode žalioja, paukščiai visoki gieda, žvėrys rėkia.

— Gerai darbas padarytas, — pagyrė senis Mykolą ir liepė eiti namo.

Vakarop velnių karalius vėl jį pasišaukė ir sako:

— Šianakt aš tau kito darbo neduosiu, tik išjodinėk kumelę.

Nieko nelaukęs, Liucipierius jį nuvedė į arklidę ir parodė juodą, kaip krosnies kakta, kumelę. Juos ateinant išgirdus, kumelė ėmė kanopomis kasti, spardyti ir prunkštauti. Mykolas, tokį baisų gyvulį pamatęs, nusiminė. Grįžo jis namo, atsisėdo į kertę ir gailiai dūsauja: „Dabar jau man, vargšui, galas. Tokia kumelė tuojau mane numes ir sumindžios”.

Tuo tarpu atėjo Liucipieriaus duktė. Išgirdusi, kad reikia kumelę išjodinėti, ji nuramino Mykolą ir liepė jam gulti, o pati prižadėjo vietoj jo viską padaryti.

— Tik iš ryto nueik pas tėvą ir pasakyk, kad kumelę išjodinėjai.

Sutemus Mykolas ramiai sau gulė, o mergaitė pasišabojo arklį ir sėdo joti. Kumelė šoka piestu, mėščiojas į visas puses, kriokia ir spardosi, lekia kiek tik gali, bet tai nieko nepadeda: velnias juk moka joti ant arklio. Mergaitė gerai dar aptalžė kumelei šonus ir taip ją nualsino, jog visa pradėjo putoti ir liovėsi dūkti. Jau buvo praaušę, kada mergaitė namo parjojo ir įleido kumelę į tvartą.

Tuojau atsikėlė ir Mykolas, nuėjo pas Liucipierių ir pasakė, kad kumelę išjodinėjęs.

Dabar Liucipierius pradėjo galvoti, kas čia gali būti, kad Mykolas visoki darbą apgali. Sakė jam duosias

išjodinėti dar vieną arklį, o jei ir tą padarysias, tai galėsias keliauti, kur širdis norėsianti.

Liucipierius pats tuojau nuėjo į arklidę ir pasivertė arkliu. Senio vežėjas parodė tą arklį Mykolui. Šis pamatė erzilą, juodai juodą, tokį pasiutusį, kad storiausios grandinės vos begali pririštą išturėti. Parėjęs namo, jis sako mergelei:

— Kas čia bus, kad dabar toks baisus arklys? Viskas gali eiti niekais, jei nepasiseks jo suvaldyti.

Šį kartą ir mergelė buvo labai nelinksma. Ji atsakė:

— Žinau aš apie tą arklį. Tėvas mano, kad tau kas padeda, todėl dabar pasivertė arkliu ir nori pats tave išmėginti. Mane jis, žinai gi, tuojau pažins. O man būtų gerai su tavim išsigelbėti; aš juk tam seniui ne dukterė, aš esu tik užkeikta. Padarykim šitaip: nukirpk tu man geltonas kasas, sušukuok plaukus taip, kaip tu nešioji, duok man savo drabužius, ir aš mėginsiu senį apgauti.

Mykolas drebėdamas viską padarė, kaip ji sakė. Po to abu atsisveikino, ir ji nuėjo į arklidę, kur laukė erzilu pasivertęs Liucipierius. Erzilas spardėsi ir piestu šoko, jam iš ausų ir nasrų veržėsi ugnis, nebuvo galima nė artyn priėti. Tada mergaitė paėmė geležinį šulą, pradėjo jį mušti — ar galva, ar ne galva, — kur tiktai papuolė. Primušė, ašramdė tą erzilą, pasižabojo ir sėdo joti. Jis lėkė nebe žeme, bet oru, skriste skrido per laukus, per miškus, šokinėjo per griovius, per upes, norėjo jojiką numesti, tačiau nieko nepadarė. Mergaitė suveržė laužtiniais jam žandus, tvojo su kanciu per šonus, kad dar greičiau bėgtų. Kai erzilas pagaliau pradėjo putoti ir stabtelėjo, ji vėl drožė per galvą, per strėnas, vis smarkiau ragino. Galop erzilą taip nualsino, jog ramiausiai namo parjojo ir įleido į tvartą.

O Mykolas, mergelės sulaukęs, greitai iš jos drabužius paėmė ir nubėgo pas senį pasigirti, kad arklį išjodinėjęs. Įeina jis tenai, kur velnių karalius gyvena, bet nieko neranda; tik kiek palaukus išspūdina senis iš šalinio kambario su aprišta galva, visas vos bepajuda.

Mykolas lyg niekur nieko pasisakė jau atlikęs jam duotą darbą. Senis tik ranka mostelėjo ir liepė eiti namo.

Mykolas linksmas grįžo pas savo mergele, ir abu labai džiaugėsi, kad pasisekė apgauti senį. Viena ir antrą dieną Liucipierius nieko nebesakė, bet į trečią dieną pajuto, kad duktė jį jodinėjo. Tuojuo pasišaukė ją su Mykolu ir sako:

— Tris dienas galite linksmintis ir daryti, ką norite, o jau ketvirtą dieną aš jums parodysiu, kaip mane apgaudinėti.

Šiuodu pradėjo galvoti, kaip čia reikėtų išsigelbėti.

— Šiandien pat turime iš čia bėgti, — sako mergele. — Spjausime ant durų ir liepsime seilėms už mus atsiliepti, kada ateis mūsų žadinti, o patys tuomet jau būsime toli.

Taip juodu ir padarė. Spjovė iš vidaus pusės ant durų, paskui jas užrakino, pasivertė karveliais ir išlėkė.

Į ketvirtą dieną senis atėjo jų kelti ir bildena į duris. Seilės atsiliepė:

— O kad mums dar anksti keltis, mes dar norime pamiegoti.

Senis sako:

— Gerai, šiandien dar miegokit, bet rytoj jau nebeleisiu.

Kitą rytą seilės vėl taip atsakė.

Čia senis viską suprato. Išlaužė duris ir draskėsi iš apmaudo, kad Mykolo su mergele neberado. Tuojuo liepė savo greičiausiems velniams juos vyti ir abudu gyvus parvilkti. Velniukai kaip viesulas išūžė, net žemė nuo jų kanopų dundėjo.

O bėgliai jau toli buvo nulėkę. Mergele prigulė prie žemės pasiklaudyti, bene atsigena. Tik girdi — atšniokščia, atbilda visa velnių kirbinė. Tada ji sako:

— Aš pasiversiu beržu, o tu būk žvirbliu ir striuoksek sau nuo šakelės ant šakelės čirksėdamas.

Atūžė kipšai, lėkė sau ir pralėkė pro šalį — kas jiems rūpi žvirbliai ir beržai. Nieko neradę, grįžo pas

Liucipierių ir pasisakė, kad bėglių nebepaviję. Tada velnių karalius klausia:

— Ar nieko nematėt pakelėj?

— Nieko neužėjom, tik beržą; po to beržo šakas šokinėjo žvirbliukas.

— Ė, kokie jūs mulkiai, — sako Liucipierius, — juk tai jie buvo. Reikėjo sugriebus juos man parnešti. Vykitės vėl ir žiūrėkit, kad man juos pristatytumėt...

Velniai, dar smagiau pasisparde, vėl išdulkėjo. O mergelė, ausį prie žemės pridėjusi, išgirdo žemę dundant ir suprato, kad vėl juos atsiveja. Kuo greičiausiai ji pavertė Mykolą seneliu, o pati pavirto į pušį ir liepė tam seneliui pušį kirsti.

— O kai velniai paklaus, ar nematei lekiant berniuko su mergaite, tu atsakyk: „Kada buvau jaunas ir man ūsai dar nedygo, tai atmenu, kad ten lėkė”.

Senelis paėmė kirvį ir atsivedėdamas pradėjo pušį kirsti, velniukai pribėgę klausia:

— Ar nėjo pro šalį vaikiukas su mergaite?

Senelis atsiliepė:

— Kol jaunas buvau ir ūsai dar nedygo, matydvau einant... O dabar pasenau — man tokie dalykai neberūpi.

— Koks tu mulkis! — atrėžė velniai, supykę už tokią jo kalbą, ir vėl grįžo namo be nieko.

Liucipierius, už kvailumą velnius gerai pritalžęs, pats lyg baisiausias viesulas išūžė. Mergelė prigulė prie žemės ir išsigando, išgirdusi patį Liucipierių atlekiant. Sako Mykolui:

— Aš virsiu ežeru, o tave paversiu antimi. Tu gerk ir gerk iš ežero vandenį ir niekaip nenustok.

Bematant ir Liucipierius tarsi griaustinis atbildėjo. Pamatęs ežerą, puolė ant žemės ir ėmė vandenį mauti. Bet ir gaigalėlis be pertrūkio dažo ir dažo snapelį į vandenį, siurbia ir siurbia. Jau ežere nedaug vandens beliko, jau velnias artinosi prie anties, tiktai ši ūmai pliukšt ir išleido iš gūžio visą vandenį, tuoj ežeras vėl papildėjo. O Liucipierius nesiliauja gėręs. Galop jis pritivinko lyg baisiausias bosas ir persprogo, o visas van-

duo sutekėjo į ežerą. Po to ežeras vėl atvirto mergele, o gaigalas bernaičiu, ir abudu, pasivertę karveliais, lėkė toliau be baimės. Lėkė lėkė ir atlėkė į namus, kur Mykolo tėvai gyveno. Tada mergelė jam sako:

— Įėjęs pasisveikink ir pasibučiuok su tėvais, bet žiūrėk, kad nebučiuotum brolių, kurių namie nepalikai, o jei taip nepadarysi, tai mane visai užmirši.

Mykolas pažadėjo saugotis ir nebučiuoti nematytų brolių. Eina jis į vidų, bučiuojasi su tėvais ir iš didelio džiaugsmo nė juste nepasijuto, kaip pabučiavo neseniai gimusį brolių — ir tuoj savo mergelę visai užmiršo.

Džiaugiasi tėvai, sulaukę pražuvusio sūnaus. Susikvietė visus kaimynus ir iškėlė smagią puotą: iš tos laimės nebeįmanė, kaip linksmintis.

O mergelė vis laukė ir laukė, ar neišeis Mykolas jos įvesdinti, bet nesulaukė. Tada suprato, kad Mykolas ją užmiršo. Ji paėmė netoli mieste namelius ir viena ten liūdnai gyveno, kepdamą pyragus ir juos pardavinėdama. Ant tų pyragų ji visada pirštu išraitydavo tokius žodžius: „Sakiau, kad nebučiuok, o tu pabučiavai ir mane užmiršai“.

Taip praėjo ketveri metai. Mykolas jau žadėjo pačią vesti ir nuvažiavo į miestą ko reikiant pasipirkti. Kai jau visko į ratus prisikrovė, staiga atsiminė, kad jaunesniajam broliui reikia parvežti kiškio pyrago, ir užėjo pas kepėją. Ši tuojau Mykolą pažino ir gailiai ėmė verkėti. Kaip visiems kitiems, taip ir jam padavė pyragą, kur buvo užrašyta: „Sakiau, kad nebučiuok, o tu pabučiavai ir mane užmiršai“. Mykolas neturėjo laiko į pyragą žiūrėti, įsikišo jį į kišenę ir išėjo. Bet keliu važiuodamas, užsimanė sužinoti, kokį užrašą jis ten matė ant pyrago. Perskaitęs jį, pradėjo galvoti ir kaip per sapną atsiminė visą savo gyvenimą. Kuo greičiausiai jis nulėkė atgal į miestą, atsiprašė savo mergelę, parveždino ją namo, parodė tėvams ir papasakojo, kaip ta mergelė jį išgelbėjo.

Tada vėl prasidėjo linksmybės Mykolo namuose: svečių buvo pilna, visi šoko ir užė, kelias dienas puotavo. Ir aš buvau pakviestas į vestuves, kartu su kitais gėriau, kartu valgiau ir visko per akis turėjau.

Visi į krepšį

Vienas bernas tarnavo pas žmogų visus metus už dvylekį. Pasibaigus metams, atsiėmė dvylekį, nunešęs įmetė į šulinį: tas dvylekis nuskendo. Atsidūsėjęs bernas sako:

— Dar negerai tarnavau — nuskendo.

Kitus metus vėl tarnavo už dvylekį, o kai pasibaigė metai, jis tą dvylekį vėl įmetė į tą patį šulinį, ir tas nuskendo. Bernas vėl atsidūsėjęs sako:

— Šiemet, rodos, geriau tarnavau, o dvylekio dar neuždirbau.

Liko trečius metus pas tą žmogų, suderėjo vėl dvylekį. Dar geriau tarnavo, o kai pasibaigė metai, atsiėmė algos dvylekį, nunešęs vėl įmetė į šulinį. Tas dvylekis nuskendo, bet netrukus išplaukė trys. Bernas sako:

— Jau uždirbau per trejus metus tris dvylekius.

Pasiėmė tuos dvylekius ir eina. Sutiko tokį senuką, tas prašo jo pašalpos. Matydamas seną elegetą, bernas davė jam dvylekį. Paėjo toliau, rado vėl tokį senuką, anas irgi prašo jo pašalpos — tam davė kitą dvylekį. Paėjo dar toliau, sutiko dar senesnį senuką, visą apiplyšusį — anas vėl prašo jo pašalpos. Bernas sako:

— Nors vieną dvylekį beturiu, bet kad senukas toks senas, atiduosiu jam, — ir atidavė paskutinį dvylekį.

Senukas klausia:

— Ko tu už tai nori?

— Norėčiau žemiškų linksmybių.

— Gerai, še tau kortas, krepšį ir lazda.

Eina bernas su tuo senuku. Priėjo tokį dvarą, prašosi poną nakvynės, o ponas sako:

— Mes patys negalim čia nakvoti, tai kaip judu nakvosite?

— Mes mėginsim.

— Kaip norit.

Ponai išsikraustė, o jie apsinakvojo. Senukas sako bernui:

— Dabar tuoj ateis velnias, atsineš maišą pinigų, tai tu šitom kertom eik su juo lošti — laimėsi visus pinigus.

Atėjo velnias, sėdo jie kortuoti — bernas tom kortom laimėjo visą maišą pinigų. Kai gaidys užgiedojo, velnias pradingo, o bernas pinigus padėjo po lova, ir abu su senuku sumigo.

Ponas iš ryto parvažiuoja, žiūri — abu guli sau, sveiki ir linksmi. Prašo ponas, kad dar vieną naktį nakvotų. Jie apsinakvojo. Ponas vėl išvažiavo, o tas senukas sako:

— Ateis šiandien kitas velnias, vėl atsineš maišą pinigų — tom kortom vėl juos laimėsi.

Kai tik gerai sutemo, atėjo velnias, atsinešė maišą pinigų. Susėdo abu kortuoti, vėl lošė iki gaidžių, ir bernas laimėjo visus pinigus. Gaidžiai užgiedojo, velnias pradingo, o bernas su senuku atsigulę guli.

Išmiegojo sau gerai, rytą parvažiavęs ponas rado vėl abu gyvus. Prašo ponas, kad liktų dar nors vieną naktį, ir jie sutiko pernaktvoti. Kai ponas išvažiavo, senukas sako:

— Šiandien jau sulėks visas pragaras, norės tave apgalėti, bet aš stosiu prie durų, o tu duok jiems su lazda, paskui visus suvaryk į krepšį. Tik pasakyk: „Visi į krepšį!“ — tuoj velniai atsidurs krepšy.

Gerai sutemus, prigarmėjo daugybė velnių ir tuoj šoko prie berno. Tas senukas atsistoją prie durų,

o bernas su lazda kad ėmė velniams duoti, kad ėmė duoti! Paskui atidarė krepšį, sako:

— Visi į krepšį!

Tuoj visi velniai sulindo į krepšį. Bernas jį nunešė į kalvę, užpylė gerai anglių ir tuos velnius — degint! Degino degino, paskui ant priekalo — mušt. Kai ėmė kūjais duoti, tas krepšys trūko, o velniai išsprukę kalvės stogą nukėlė ir nubildėjo į pragarą.

Parvažiuoja rytą ponas.

— Viską gerai išsergėjot, — sako, — bet kam kalvę sugriovėt? Turėsit už tai užmokėti.

Bernas sako:

— Pone, prašau į krepšį!

Tuoj ponas su visa karieta, su ketvertu arklių jau krepšy! Mato ponas, kad bernas tokią galybę turi, ėmė jo prašytis:

— Leisk iš krepšio, aš turiu vienturtę dukterį, tai galėsi būti žentu.

Senukas liepė poną paleisti. Bernas liko to pono žentu ir šeiminkavo dvare, o velniai daugiau ten nebesirodė.

Vilkas ir siuvėjas

Šjo siuvėjas per mišką ir sutiko alkaną vilką. Vilkas jam sako:

— Dabar gulk, aš tave suėsiu!

Siuvėjas pradėjo prašyti ir įkalbinėti, kad į vilko pilvą nepareisiąs. Vilkas liepė paimti matą ir pamatuoti. Bematuodamas siuvėjas kapt ir nutvėrė vilką už uodegos. Nutvėręs apsvyniojo apie ranką, išsitraukė iš užančio laidynę ir ėmė duoti vilkui per nugarą, per šonus, kur tik pakliuvo. Vilkas kaukė, staugė, šokinėjo, bet niekaip ištrūkti negalėjo. Matydamas, kad šitaip gali jį pribaugti, pradėjo vilkas prašytis siuvėją:

— Palauk, žmogau, nebemušk. Jeigu tau mano uodega reikalinga, tai pasiimk ją sau, o mane paleisk gyvą; aš tau nieko nebedarysiu!

Siuvėjas pasiėmė žirkles, čekšt nukirpo vilkui uodegą, o jį patį paleido.

Vilkas nubėgo į girią, baisiai sustaugė ir sušaukė vilkų pasitarimą. Subėgo vilkų didelė daugybė. Beuodegis apsakė, kaip jį siuvėjas išjuokė, primušė ir uodegą nupjovė. Visi vilkai sutarė pavyti siuvėją ir sudraskyti.

Išvydo siuvėjas, kad atūžia pulkas vilkų kaip debes. Nebėr jam kas daugiau daryti — greitai įlipo į eglę. Subėgo vilkai prie eglės ir tariasi, kaip siuvėją pasiekti. Vienas vilkas sako:

— Palauk! Mes jį nusitrauksim. Stok tu, beuodegi, apačion, o mes sulipsim vienas ant kito ir pasieksim jį.

Siuvėjas išgirdęs labai persigando. O vilkai jau lipa vienas ant kito, jau visiškai nebetoli — tuoj pagriebs jį už kojų. Tada siuvėjas kad suriks:

— Na, lipkit, lipkit! Kam teks, kam neteks, o tam vilku! beuodegiui tikrai teks!

Beuodegis, tai išgirdęs, tuoj šoko iš apačios, ir visi vilkai nuburbėjo žemėn. Daug vilkų užsimušė, o kiti į girią išbėgiojo.

Siuvėjas išlipo iš eglės ir laimingai nuėjo savo keliu.

Senelis ir ožka

Buvo senelis ir senutė, turėjo vaiką ir mergaitę. Senelis išleido tą vaiką ožkos ganyti. Vaikas ją visur ganė — po laukus, po pievas. Parginė namo — senelis klausia ožką:

— Ką tu šiandien ėdei, ką tu šiandien gėrei?

— Klevo lapą ėdžiau, rūdynėlių gėriau.

Senelis perpyko ant vaiko, kad negerai ganė, ir išvarė jį iš namų.

Rytą siunčia mergaitę ožkos ganyti. Toji visur ją priganė, vakare parginė namo. Klausia senelis ožką:

— Ką tu šiandien ėdei, ką gėrei?

Ožka vėl meluoja:

— Klevo lapą ėdžiau, rūdynėlių gėriau.

Išvarė senelis ir tą mergaitę.

Kitą rytą liepia savo senei ožką ganyti.

— Tik jau tu, — sako, — gerai ją priganyk, pagirdyk tyru vandenėliu.

Senė priganė, pagirdė. Vakare parginė ožką namo — klausia senelis:

— Ką šiandien ėdei, ką gėrei?

Ožka vėl tą patį:

— Klevo lapą ėdžiau, rūdynėlių gėriau.

Supyko senelis ant senės, kad negerai ganė, išvarė ir ją iš namų.

Rytą išsiginė pats senelis ožką ganyti. Priganė po laukus, po pievas, pagirdė tyru vandeniu, o vakare

parginė namo ir įleido į tvartą. Po kiek laiko atėjęs į tvartą klausia:

- Na, o šiandien ką ėdei, ką gėrei?
- Klevo lapą ėdžiau, rūdynėlių gėriau.

Senelis supykęs sako:

— Tai tu vis taip melavai! Per tave aš išvariau vaikus ir senutę...

Pasigavo tą ožką, pasikabino ir ėmė gyvai odą lupti. Nulupo pusę — virvutė nutrūko, ožka pabėgo. Iš skausmo neturi ji kur dėtis: nulėkė į girią, rado lapės olą ir įlindo. Pareina lapė, klausia:

- Kas čia mano nameliuose?

*Aš, senio ožka,
Pusiau skusta,
Pusiau lupta,
Su aukso rageliais,
Sidabro rageliais.
Su kojele trept,
Su rageliu barkšt,
Purkšt — perplėšiu!*

Persigando laputė tokio baisaus gyvulio, eina verk-dama. Sutiko vilką, tas klausia:

- Ko verki, kūmute?
- Kaip aš neverksiu! Kažin kas mano nameliuos yra!

Vilkas sako:

- Eiva, aš išvysiu.

Atėjo abu pas olą. Klausia vilkas:

- Kas čia laputės nameliuose?

*Aš, senio ožka,
Pusiau skusta,
Pusiau lupta,
Su aukso rageliais,
Su sidabro rageliais.*

*Su kojele trept,
Su rageliu barkšt,
Purkšt — perplėšiu!*

Persigando ir vilkas. Eina abu rėkdami, sutiko mešką. Ta klausia:

— Ko jūs verkiate?

— Kaip neverksim! Kažin kas kūmutės nameliuos yra!

— Eime, aš išvysiu, — sako meška.

Nuėjo pas olą:

— Kas čia laputės nameliuose?

*Aš, senio ožka,
Pusiau skusta,
Pusiau lupta,
Su aukso rageliais,
Sidabro nageliais.
Su kojele trept,
Su rageliu barkšt,
Purkšt — perplėšiu!*

Išgirdo meška tokią kalbą, persigando. Eina visi trys, sutiko ežį. Ežys klausia:

— Ko jūs verkiate?

— Kaip mes neverksim! Kažin kas laputės nameliuos yra!

O ežys sako lapei:

— Jei priimsi mane į savo namelius gyventi, tai aš išvysiu.

— Priimsiu, tik išvaryk.

Atėjo ežys, susirietė į kamuolį, įsiritė į olą — kaip ėmė su savo yломis nuluptą šoną ožkai badyti! Ožka, negalėdama iškęsti, šoko iš olos. Kai tik iššoko, vilkas capt sudraskė ir suėdė, o lapė liko su ežiu gyventi savo nameliuose.

Lapė, strazdelis ir varna

Vidury miško, eglelėj, susikrovė strazdelis sau gūžtelę ir sudėjo penkis kiaušinėlius. O iš jų išperėjo penkis strazdziukus.

Atbėgo lapė ir sako:

— Strazdel, strazdel, veskis savo vaikelius, kirsiu eglelę.

— Lape, lapute, nekirsk, — prašo strazdelis.

— Mesk man vieną vaikelį, tai nekirsiu.

Strazdelis išmetė vieną vaikelį, o lapė sugriebė ir nusinešė. Paskui atbėgo ir vėl pradėjo gąsdinti strazdelį, ir tas išmetė jai kitą vaikelį. Taip strazdelis išmetė visus vaikelius, iš penkių tik vienas beliko.

Nusinešus lapei ketvirtą vaikelį, strazdelis labai gailiai verkė. Atskrido varnelė ir klausia:

— Strazdel, strazdel, ko tu taip verki?

— Kaip neverksiu, — sako strazdelis, — kad lapė baigia mano vaikelius nešioti.

— O kam tu jai duodi? — klausia varnelė.

— Jei neduosiu, žada kirsti eglelę.

— Tu jai taip pasakyk: kirsk sau, tik su kuo tu kirsi?

Šitaip pamokiusi, varnelė nuskrido.

Atbėgo lapė ir sako:

— Strazdel, strazdel, veskis vaikelius, kirsiu eglelę.

— Kirsk sau, — sako strazdelis, — pažiūrėsiu, kuo gi tu nukirsi.

Lapė pliaukšt pliaukšt keletą kartų su uodega per medį, bet mato, kad strazdelis nebijo, tai paklausė, kas jį taip pamokė.

— Varnelė, gera žmonelė, — atsakė iš gūžtos strazdelis.

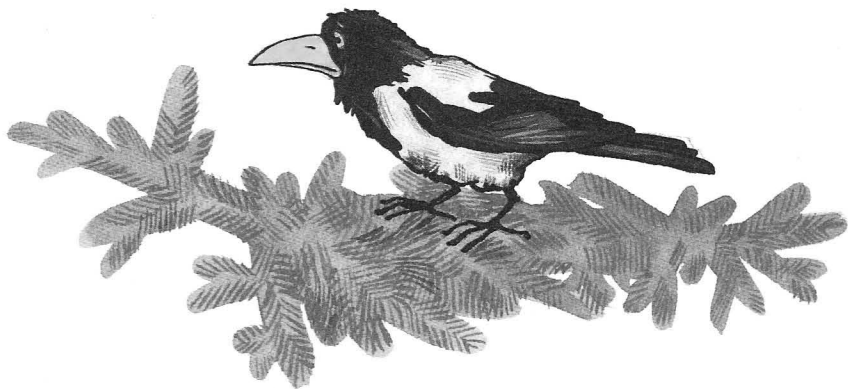
Užvirė lapei širdis ant varnos, nusprendė jai nedovanoti. Nubėgo į pamiškę, kur varnos skraidydavo, atsigulė aukštiekninka ir apsimetė negyva. Pamačiusi negyvą žvėrį, varna tuoj atskrido ir pradėjo kapoti. Lapė capt ją nutvėrė ir jau ketino suėsti, bet varnelė ėmė prašytis:

— Ką darysi, tą daryk, tik nedaryk taip, kaip senelis bobutei darė.

— O kaipgi jis darė? — klausia lapė.

— Ogi paėmė nuo šiukšlyno statinaitę be dugno, įsodino bobutę ir tol vežiojo, kol jos kaulai subyrėjo.

Lapė, norėdama išbarstyti varnai kaulus, įkišo ją statinaitėn be dugno, o varna tik purpt ir išskrido.

Vištytė ir gaidžiukas

Buvo senelis ir bobutė, turėjo vištytę ir gaidžiuką. Pasiuvo bobutė gaidžiukui naujas kelnytes, o vištytei sijonėlį ir išleido abu riešutauti. Gaidžiukas įlipo į lazdyną ir raško riešutus. Vištytė bėginėja aplink ir karkia:

— Kar kar kar kar! Mesk ir man bent kekelę!

Kai tik metė gaidžiukas riešutų kekelę — ir išmušė vištytei akeleį.

Gaidžiukas vėl raško riešutus, o vištytė, bėginėdama aplink, karkia:

— Kar kar kar kar! Ir man bent kekelę!

Kai tik metė gaidžiukas kekelę — ir išmušė vištytei kitą akeleį.

Dabar vištytė parbėgo rėkdama namo ir pasisakė bobutei, kad gaidžiukas jai akeles išmušė. Bobutė pradėjo barti gaidžiuką:

— Gaidžiuk, gaidžiuk, kam tu vištytei akytes išmušei?

— O kam lazdynas man kelnytes perplėšė!

— Lazdyne, lazdyne, kam tu gaidžiukui kelnytes perplėšei?

— O kam mane ožka pagraužė!

— Ožka, ožka, kam tu lazdyną pagraužei?

— O kodėl manęs piemuo neganė!

— Piemenie, piemenie, kodėl tu ožkos neganei?

- O kodėl šeimininkė man bandelės nepakepė!
— Šeimininke, šeimininke, kodėl tu piemeniui bandelės nepakepei?
— Kad kiaulė tešlą surijo!
— Kiaule, kiaule, kam tu tešlą surijai?
— O kam vilkas mano paršelių nunešė!
— Vilke, vilke, kam tu kiaulės paršelį nunešei?
— Mano gerklė ne gražtu gręžta, ne kaltu kalta.
Ammm! — pagriebė paskutinį paršą ir nubėgo į mišką.

Gudrus vežėjas

Vienas išdidus dvarininkas turėjo vežėją. Jam vis liepdavo skubėti ir net neduodavo kaip reikiant pavalgyti. Pagaliau vežėjui tai įsipyko ir jis nutarė tokį savo poną pamokyti. Nusipirko lankelį dešros, kepaliuką duonos, viską nunešė į girių pievas ir sukišo į gyvulių ėdžias.

Kartą vakare vežėjas, grįždamas su ponu namo, ėmė ir lyg netyčiomis paklydo netoli tų paslėptų daiktų. Paklydęs liepia ponui palaukti, o pats eina ieškoti kelio (nors kelią gerai žinojo). Kiek pagaišęs, grįžta ir sakosi tikrai pametęs kelią. Nutaria važiuoti aklai, gal kartais pasiseks rasti namus.

Kiek pavažiavus, išgirdo kalenant genį. Vežėjas sustojo ir klausosi.

— Ko sustojai? — klausia ponas.

— Klausausi, kaip genys kalba. Jis sako, kad toliau esanti pieva, tik reikia pasukti į dešinę.

Tikrai — pasuko į dešinę ir didelę pievą randa. Bet tamsu — nors į akį durk! Vežėjas dedasi nežinąs, kur dabar sustoti. Vėl sustoja ir stovi. Mato — lekia varna ir kranksi „kvar — kvar“. Vežėjas vėl klausosi. Ponas klausia, ką toji varna sakanti.

— Ji sako, kad ten toliau esančios ėdžios. Vienose ėdžiose esąs duonos kepaliukas, o kitose — dešros, — atsako vežėjas.

— Na, tai važiuokime! — ragina ponas.

Bevažiuojant žiūri — tikrai gyvulių ėdžios. Išlipa abudu ir randa duonos ir dešros. Skaniai pavalgo, bet

kelio vis dar nežino. Tuo laiku pro šalį praskrido rėkdamas kėkštas. Vežėjas pastato ausis ir klauso. Ponas vėl susirūpinęs klausia, ar ko nepasakys kėkštas apie kelią. Vežėjas ir atsako:

— Kėkštas rėkia, kad ten toliau už pievos esąs kelias, o juo važiuojant kairėn, esąs mūsų dvaras.

Ponas nudžiunga ir liepia važiuoti.

Važiuoja važiuoja ir už pievos privažiuoja kelią. Pasuka jo kairėn ir netrukus pamato savo dvarą. Ponas dabar įsitikino, kad jo vežėjas supranta paukščių kalbą, ir sako:

— Išmokyk ir mane paukščių kalbos.

— Tamsta negali išmokti paukščių kalbos, — atsako vežėjas.

— Kodėl? — klausia ponas.

— Mane daug mušė, kol aš išmokau. Mat aš prastai mokiausi. Bet kai tamsta gabus, tai gal greičiau išmoktumei.

Ponas prižada viską iškęsti, kad tik galėtų suprasti paukščių kalbą. Vežėjas, vos laikydamasis juokais, paaiškina, kad mokytis reikia ten, kur esą daug paukščių. Reikia gerai klausyti, kaip jie gieda. Ponas sutinka, ir abudu išeina miškan.

Miške vežėjas išsipjauna gerą lazdą ir pirmiausia pasiūlo išmokti varnos kalbą. Skrenda varna ir karkia. Vežėjas liepia ponui gulti kniūpsčiomis ir sako:

— Ta varna dabar karkia: „Man gera gyventi“. Ar supranti?

— Nesuprantu! — atsako ponas, gulėdamas kniūpsčias.

— Tai ar galima suduoti tamstai, kad suprastum?

— Galima, — atsako ponas.

Kaip droš tarnas ponui lazda per pasturgalį, tas net šoktelėjo.

— Ar supranti, ką varna sako? — vėl klausia tarnas.

— Dar ne! — lemena ponas.

Tarnas ir vėl poną lazda tik pliekia, tik pliekia ir vis klausia:

— Ar supranti? Ponuli, mane daugiau mušė, kol supratau.

Kai varna nuskrido, ponas atsisėdo visas rasotas ir dejuoja, kad varnos kalbą labai sunku suprasti. Dabar pats vežėjas ima kvarkti kėkštu ir sako, kad kvarkimas reiškias „žalias miškas“. Jis liepia ponui vėl gultis kniūpsčiomis. Kai tik ponas atsigulė, vežėjas vėl ta lazda drožė, kiek tik pajėgdamas.

— Dar nesuprantu! — vis šaukia ponas.

O vežėjas jam vis krečia ir gražiai kalba:

— Nieko, ponuli, ir mane labai mušė, kol supratau.

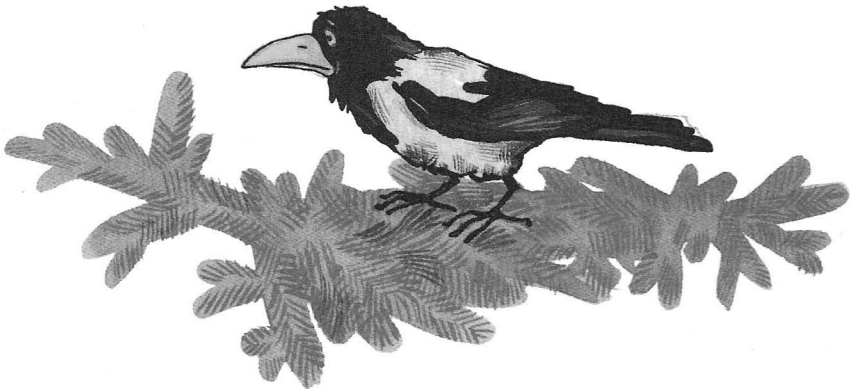
Pagaliau šis, negalėdamas išverti, pašoka ir taria:

— Nereikia man tos paukščių kalbos, mat ją velniai! Jau ir paeiti negaliu. — Ir jis liepė atvažiuoti su karieta.

Vežėjas, nuėjęs nuo savo pono, juokėsi net susiriesdamas. Netrukus jis atvažiavo su karieta ir poną parvežė namo. Ponas parvažiavęs ne juokais susirgo ir liepė pakviesti gydytoją.

Gydytojas apžiūrėjęs mato poną rimtai sergantį nuo sumušimo. Niekas negali suprasti, kas galėjo taip jį prikulti. Mat ponas pažadėjo vežėjui didelius pinigus ir įprašė niekam apie savo mokslą nepasakoti. Tai vežėjas niekam ir nepasakojo.

Ponas tik pagijęs išdrįso savo pačiai prisipažinti, kad jį tarnas, mokydamas paukščių kalbos, taip prilupo, kad vos nemirė.

Su girnelėm, katiniuku ir sauja kanapių

Gyveno toks vargingas žmogelis. Jis mirdamas paliko savo sūnams tik tiek: vyriausiam — girnelės, jaunesniam — katiniuką ir jauniausiam — saują kanapių pluošto. Broliai, palaidoję tėvą, nutarė eiti į pasaulį kas sau laimės ieškoti.

Pirmutinis išėjo vyriausias brolis. Jis pasiėmė savo girnelės ir leidosi į kelionę. Visą dieną ėjo, kur akys vedė, kur kojos nešė. Pavakary priėjo didelį mišką. Beinant tuo mišku, ir visai sutemo. Baugu pasidarė vaikiniui, ir jis ėmė skubėti beveik tekinas. Tik žiūri — tolumoje sužibėjo žiburėlis. Ėjo ėjo į tą pusę, pagaliau priėjo mažą trobelę tarp medžių. Pravėrė duris, žiūrį — senutė vakarienę verda.

— Labas vakaras, senute, — tarė jaunuolis. — Ar negalėčiau aš čia pernaktuoti? Ilgą kelią keliavau ir labai pavargau.

— Negaliu tavęs priimti, sūneli, — atsakė senutė. — Turiu dvylika sūnų, ir visi plėšikai. Jie netrukus pareis ir tave radę tuojau nužudys. Kas tik čia užklysta, gyvas neištrūksta.

— Tai kur man dabar dėtis? Pasislėpsiu kur nors, gal ir neras. Aš jau taip pavargau, kad toliau nei žingsnio.

— Kaip sau žinai, — tarė senelė. — Tik nekaltink manęs, jei kas bloga tau atsitiktų. Lipk ant aukšto ir gerai pasislėpk.

— Dėkui, senute, — padėkojo jaunuolis ir užlipo ant aukšto su savo girmelėmis. Senutei triūsiantis apie krosnį, jis padarė lubose skylę ties pačiu stalo viduriu, kad pamatytų tuos plėšikus.

Vidurnaktį parpyškėjo plėšikai. Susėdo aplink stalą, pasipylė krūvą aukso ir ėmė dalintis. Viską pasidalino, liko tiktai gražus paaukuotas kalavijas. O tą kalaviją visi norėjo gauti. Tada vienas, išėjęs iš kantrybės, sukeikė:

— Kad jus perkūnas trenktų!

O jaunuolis to tik ir laukė. Jis apsuko porą kartų girneles ir paleido akmenį per skylę į stalą. Plėšikai pamanė, kad tikrai perkūnas trenkė, ir visi išlakstė. Jaunuolis nulipo nuo aukšto, susisėmė pinigų ir išėjo. Pargrįžęs namo, nusipirko žemės ir pradėjo gerai gyventi.

Jaunesnis brolis išėjo į pasaulį laimės ieškoti su katiniuku. Saulei leidžiantis, abudu priėjo didelį viensėdį. Tame viensėdyje gyveno labai turtingas ūkininkas. Vaikinas pasiprašė priimti jį nakvoti, tačiau tas atsisakė — vietos nesą troboje.

— Tai nors į svirną leiskite, — prašėsi keleivis. — Vis bus pastogė.

— Teisybę pasakius, su svirnu irgi didelė bėda, — atsakė šeimininkas. — Daugybė žiurkių ten priviso. Nieko joms negalima padaryti — lyg užkerėta. Apsinakvojęs vargiai ar išliktų gyvas. Geriau keliauk, sveikas, toliau.

— Žiurkių aš nebijau. O kurgi nakčia eisiu? — prašėsi jaunuolis.

— Tai lik jau ar ką, — sutiko šeimininkas.

Vaikinas nuėjo į svirną. Katiniukas atsitūpė greta savo šeimininko ir murkuoja. Kai tik žiurkė išlindusi pradeda tykoti, katiniukas griebia ją už galvos, pasmaugia ir velka į kampą. Taip katiniukas dirbo visą naktį ir apgynė savo šeimininką. Rytą anksti atėjo ūkininkas į svirną pasižiūrėti. Pravėrė duris ir nustebo, pamatęs sveiką jaunuolį ir didelę krūvą negyvų žiurkių.

— Kas primušė tiek daug tų žiurkių? — paklausė šeimininkas.

— Tai mano katiniuko darbas, — atsakė jaunuolis. — Jis visą naktį jas pšovė ir mane apgynė.

— Tai parduok jį man. Kiek nori? Mokėsiu nesiderėdamas, — prašo šeimininkas.

— Šitas katiniukas yra vienintelis mano mirusio tėvo palikimas, — atsakė keleivis. — Tai visas mano turtas, pigiai neatiduosiu. Jeigu duosi aukso tiek, kiek sveria katiniukas, tai paliksiu jį žiurkėms medžioti.

Šeimininkas sutiko su tokia didele kaina ir nupirko katiniuką, o jaunuolis su pinigais pargrįžo namo ir įsitaisė gražų ūkį.

Jauniausias brolis išėjo į pasaulį laimės ieškoti, pasiėmęs saują kanapių pluošto. Priėjęs didelį ežerą, jis atsisėdo ant kranto ir suka apvarčius vyžoms. Kur buvęs, kur nebuvęs ateina velnias ir klausia:

— Ką tu čia dirbi, žmogau?

— Apvarčius suku, — atsakė jaunuolis.

— O ką veiksi su tais apvarčiais?

— Šitą ežerą rauksiu!

— Nerauk, — prašo velnias, — jame gyvena mano tėvai ir seneliai.

— Rauksiu!

— Nerauk, labai prašau.

— Rauksiu.

— Ko tik nori prašyk ir gausi iš manęs, tik nerauk.

— Nerauksiu, jei pripilsi skrybėlę aukso, — atsakė jaunuolis.

— Na, gerai, truputį luktelėk, — tarė velnias ir nupyškėjo sau.

Jaunuolis tuo tarpu iškasė duobelę, pradūrė skrybėlę ir laukia velnio su pinigais. Po valandėlės atidūmė velnias su maišeliu pinigų ir sako:

— Laikyk savo skrybėlę!

Keleivis uždėjo skrybėlę ant duobelės. Velnias supylė maišelį, o skrybėlė dar tuščia. Jis atnešė ir antrą, ir trečią maišelį. Kai duobelė buvo pilna, tai ir skrybėlė prisipildė. Jaunuolis pargrįžo namo su pinigais ir gerai gyveno.

Laimingas žmogus

Vienas karalius nuolatos sirgo liūdesio liga. Jokie vaistai jam negelbėjo. Kartą jis susikvietė visus išminčius ir prižadėjo pusę karalystės tam, kas jį išgydys nuo tos ligos.

Išminčiai, atėję pas karalių, galvojo galvojo ir nemokėjo pasakyti, kokia liga. Jie negalėjo atrinkti ir vaistų, kurie ligoniui pagelbėtų. Taip jiems begalvojant, vienas ir sako:

— Reikia suieškoti tikrai laimingą žmogų, nuvilkti jo marškinius ir jais apvilkti sergantį karalių. Pamatysite, kaip jis tuojau išgis ir dar gyvens daug metų.

Karalius, išgirdęs tokį pasakymą, labai apsidžiaugė ir, nieko nelaukdamas, išsiuntė savo pirmuosius pasiuntinius į pasaulį ieškoti laimingo žmogaus.

Pasiuntiniai iškeliaavę ilgą laiką klajojo po visokias karalystes, bet laimingo žmogaus jie nesutiko. Beklaidžiodami pasaulyje, rado daug visokių žmonių: vienas turtingas, savo turtų galo nežino, gyvena taip, kad jį matant, rodos, nebėra laimingesnio; o paklausus apie laimę, pasisako esąs labai nelaimingas — dejuoja neturįs sveikatos, stiprybės. Kas turi sveikatą, tas vargingas arba kitose nelaimėse paskendęs. Didelės šeimos tėvas dejuoja neištenkęs savo vaikams duonos, o bevaikiai tėvai norėtų turėti nors vieną vaikelį. Pasiuntiniai taip ir grįžo atgal, nesuradę laimingo žmogaus ir jo marškinių.

Karalius, išklausęs pasiuntinius, dar labiau susirgo. Jau niekas jam nebegalėjo padėti.

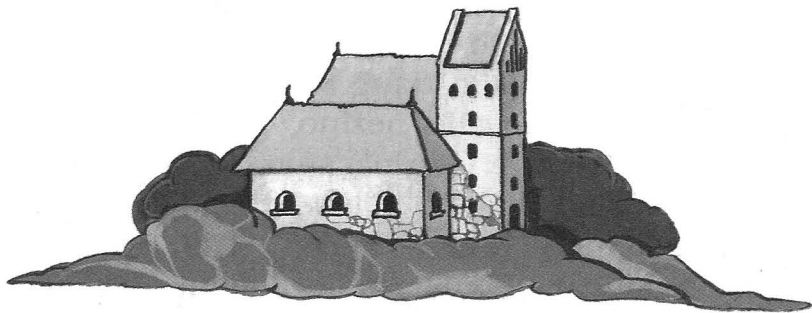
Vieną kartą vėlų vakarą išėjo karaliaus sūnus pasivaikščioti. Liūdnas jis nukeliavo toli nuo savo namų ir vis galvojo, kaip čia pagelbėti sergančiam tėvui. Taip eidamas pro vieną aplūžusią trobelę, girdi viduje tariant šiuos žodžius:

— O, kaip gerai! Laimingai pabaigiau šios dienos darbus, pavalgiau, atsigėriau ir laimingas einu miegoti.

Karalaitis labai apsidžiaugė, suradęs laimingą žmogų.

Tuojau tekinas parbėgo namo, pasiėmė kelis vyrus ir greit sugrįžo prie tos trobelės. Atsistojęs prie durų, karalaitis liepė tarnams įeiti vidun, nuvilkti tam žmogui marškinius ir sumokėti tiek, kiek jis prašys, nors tai būtų ir maišas auksinių.

Tarnai, įėję trobelėn, pasisveikino ir pasakė, ko norį. Dabar tas žmogelis, kurį karalaitis manė esant iš tikrųjų laimingą, pasisakė neturįs nei vienu marškinių ir negalėjo jų karaliui atiduoti.

Dvigalvis žirgas

Buvo karalius, vardu Domertas. Jis turėjo sūnų, taip pat Domertą. Kartą suvažiavo daug karalių, visi ėmė girtis — vienas kareiviais, kitas pinigais, trečias žirgais, bet nė vienas negalėjo pasigirti žirgu, kuris turėtų dvi galvas ir dvi uodegas. O karalius Domertas paklausė, ar yra kur toks žirgas su dviem galvom ir dviem uodegom.

Sūnus sako:

— Aš žinau. Yra devintoj karalystėj toks žirgas — juo slibinas jodinėja.

Tėvas klausia:

— Ar tu galėtum jį parvesti?

— Duok man du tarnus, tai parvesiu.

Davė tėvas jam du gerus tarnus, ir jie išjojo. Nujojo į devintą karalystę, rado tokią pirtį, o į tą pirtį kasnakt gabendavo po vieną žmogų slibinui praryti.

Rado jie ten atgabentą senę, prašos ją:

— Priimk pernakvoti.

Ta atsakė:

— Kaip aš galiu jus priimti? Jokit toliau, nes į šią pirtį kasdien gabena po vieną žmogų slibinui praryti.

Jie sako:

— Tai nieko, liksim ir mes čionai!

Paliko karaliaus sūnus savo tarnus pirtyje, liepė tik nemiegoti, o pats išėjo po tiltu laukti slibino.

Sutemus atjoja slibinas ant tilto. Kai tik ant tilto užjojo, tuoj kurtai ėmė staugti, sakalai — švilpti.

Sako slibinas:

— Kurtai, nestaukit, sakalai, nešvilpkit — nėra čia Domerto nei Domerto sūnaus: čionai jo nėra vienas varnas kaulų neatneš!

— Mano kaulų varnas neatneš, — atsiliepė Domertas, — mane atnešė mano tėvo geras žirgas.

— Ar tu čia?

— Čia!

— Kaip didelis?

— Kaip žirnis.

— Kaip drūtas?

— Kaip akmuo.

— Kaip lengvas?

— Kaip plunksna.

— Ar tik nenori eiti su manim imtynių?

— Aš to tik ir noriu!

Sustojo ant tilto abudu. Slibinas buvo su trim galvomis. Tuojau Domertas nukirto tas galvas, o jį patį, į gabalėlius sukapojęs, įmetė į upę. Paėmė jo žirgą — vedasi, o iš paskos kurtai bėga ir sakalai lekia. Atėjo į pirtį, rado tarnus miegant. Norėjo jiems galvas kirsti, bet tie nubudę ėmė prašytis, tai dovanuoja.

— Dabar, — sako Domertas, — slibiną užmušiau, galite miegoti, ir aš miegosiu.

Išsimiegojo. Kitą naktį Domertas vėl sako:

— Čia jūs likit ir neužmikite; aš vėl einu po tiltu laukti slibino.

Kada jau buvo vidurnaktis, klauso — atjoja slibinas. Kai tik jis ant tilto — kurtai staugti, sakalai švilpti!

— Kurtai, nestaukit, sakalai, nešvilpkit — nėra čia Domerto nei jo sūnaus: čionai jo nėra vienas varnas kaulų neatneš!

Atsiliepė po tiltu Domertas:

— Ne varnas kaulus mano neš, bet mano tėvo geras žirgas mane atnešė.

— Ar tu čia?

— Čia!

— Kaip didelis?

- Kaip žirnis.
- Kaip drūtas?
- Kaip akmuo.
- Kaip lengvas?
- Kaip plunksna.
- Ar neitum su manim muštynių?
- Aš to tik ir laikiu!

Išsoko Domertas iš po tilto, o ant tilto slibinas su šešiom galvom. Kaip griebė, nukirto visas šešias galvas, o patį slibiną sukapojo į gabalus ir įvertė į upę. Paėmęs parsivedė jo žirgą, kurtus ir sakalus.

Ir trečią naktį nuėjo Domertas po tiltu. Atjojo devyngalvis slibinas ant žirgo su dviem galvom ir dviem uodegom. Kurtai ėmė staugti, sakalai švilpti! Sako slibinas:

— Kurtai, nestaukit, sakalai, nešvilpkit — nėra čia Domerto nei jo sūnaus: čionai jo nė varnas kaulų neatneš!

Domertas atsiliepė:

— Varnas mano kaulų neneš, tik mano tėvo geras žirgas.

— Ar tu čia?

— Čia!

— Kaip didelis?

— Kaip žirnis.

— Kaip drūtas?

— Kaip akmuo.

— Kaip lengvas?

— Kaip plunksna.

— Eik šen su manim į karą.

— Aš to tik ir laikiu!

Išėjęs iš po tilto, kaip ėmė kirsti, kaip ėmė kirsti — nukirto šešias galvas, jau apilso. Slibinas vėl šoko ant jo, o jis pasistiprinęs kaip griebė — nurentė ir paskutines galvas. Paskui, sukapojęs slibiną, įvertė į upę, o tą dvigalvį žirgą, sakalus ir kurtus atsivedė pas pirtį. Paėmęs savo sidabrinį kardą, apsirėžė aplink save rėžį, liepė tarnams migti ir pats atsigulęs neva miega.

Neilgai trukus ateina trijų slibinų pačios.

— Dabar jie miega, — sako pirmutinio slibino pati. — Šoksiu pas juos ir prarysiu miegančius.

Šoko — negali peršokti per sidabro rėžį. Šoko antra ir trečia — irgi neperšoko. Pirmoji sako:

— Žinot ką! Aš pasiversiu į dobilus: kai tik jie atjos, kai tik griebis žirgai ėti — aš ir prarysiu.

O kita sako:

— Aš pasiversiu į vyno upę: kai jie atjos, kai tik ims gerti — aš juos prarysiu.

O trečia sako:

— Aš pasiversiu į obelį, kad tokių obuolių niekur nebus. Kai jie atjos, tie obuoliai jiems tik pakvips — kai tik skins, aš juos prarysiu.

Domertas nemiega, viską girdi. Prašvitus jis sako tai senei:

— Eik tu sau — likai gyva nuo mirties. Daugiau čia nebereiks gabenti žmonių slibinui praryti.

O jie išėjo į savo karalystę. Jojo, jojo, prijėjo dobilų lauką. Tarnai sako:

— Ana dobilai, žirgus pasiganysim.

O Domertas:

— Žiūrėkit, kad nė galvų žirgai nepalenktų!

Prajojo gerai. Toliau rado upę — vanduo vynu kvėpia! Tarnai vėl sako:

— Čia labai gardus vanduo — girdysim žirgus.

O Domertas:

— Žiūrėkit, kad nė galvų žirgai nepalenktų!

Ir ten gerai prajojo. Toliau rado obelį — obuoliai gražūs, o jau kaip kvėpia! Sako tarnai:

— Šitų obuolių skinsim.

Domertas nespėjo jų sudrausti — tarnai po vieną obuolį nusiskynė. Tuoju abu tarnus ir jų žirgus prarijo, liko tik jis vienas.

Joja toliau — sutiko tokį senuką. Tas senukas sako:

— Domertai, dabar tu joji, bet dar turėsi daug vargo. Pirmiausia rasi ant kelio akmenis mušantis kaip avinus; tu jok tiesiai, tai jie trauksis. Toliau rasi du

prūsukus imantis — tu nesijuok, nes kai susijuoksi, tai liksi pėsčias.

Kiek pajoyęs, žiūri — akmenys mušasi kaip avinai. Jis jojo tiesiai, tie akmenys traukėsi iš kelio. Toliau rado tuos prūsukus imantis: mažiukas didįjį kaip meta, tai net dulkės parūksta. Jis pamatęs negalėjo iškentėti nesusijuokęs; susijuokė — jau žiūri, kad stovi pėsčias. Eina vargšas pėsčias, pamatė: trys mergos uogas renka, o vieną akį teturi. Kai viena prisirenka, duoda akį kitai; kai toji prisirenka, duoda trečiai, o kai visos prisirenka, tą akį pasideda ant kelmelio. Domertas prislinko ir pavogė tą jų akele. Kada jau viena suvalgė uogas, sako kitai:

— Kur dėjai akele?

— Ant kelmelio padėjau.

Graibo — nėra.

— Mačiau, — sako, — kai Domertas ėjo, tai jis pavogė mūsų akele.

Mergos ėmė prašyti:

— Atiduok, Domertuk, akele! Mes tau ką pasakysim: eidamas tu sutiksi važiuojant smalininką, tai nuo jo nusipirk tą mažiuką arklį — kiek prašys, tiek duok.

Atidavė Domertas joms tą akele. Eina toliau — sutiko smalininką; nupirko nuo jo arkliapalaikį, užmokėjo šimtą raudonųjų. Joja ant tos lupenos — kuo tolyn, tuo geryn pradėjo eiti, galop pavirto puikiausiu žirgu.

Prijojo Domertas tokį dvarą. Tas dvaras buvo prakeiktas ir aukštu mūru aptvertas, o ten gyveno slobinai. Sako jie:

— Domertai, perjok šitą tvorą, tai būsi mūsų žentas.

Tas kaip leido savo žirgą — skriste perskrido per tvorą!

— Dabar tu būsi mano žentas, — sako slobino pati.

— Aš žentu nenoriu būti! Tiktai atiduokit man žirgą su dviem galvom ir dviem uodegom.

Noromis nenoromis atidavė jam tą žirgą. Joja Domertas tolyn. Tik žiūri — atsiveja juoda kiaulė, iš jos

gerklės liepsna eina. Dabar jau jam galas! Prijojo kalvį ir prašo:

— Kalvi, gelbėk mane!

Kalvis tuojau jį kalvėje uždarė. Atbėgo ta kiaulė, sako:

— Kalvi, išduok man Domertą!

O Domertas kalviui:

— Tu sakyk: „Kaip aš tau jį išduosiu, — rasi, po gabalą?“

Kalvis sako kiaulei:

— Aš čia išgrėšiu per sieną skylę ir tau po gabalą Domertą paduosiu.

Kol grėžė per sieną skylę, ugnyje įkaitino geležgalį.

— Na, — sako, — laikyk!

Ir duoda neva Domerto ranką. Bet vietoj rankos metė kiaulei į gerklę karštą geležį ir sako:

— Tvirtas vyras — tvirta ranka!

Paskui metė neva kitą ranką — vėl gabalą karštos geležies, po to vėl taip — kojas, o galiausiai sako:

— Dabar įkišk liežuvį, tai aš tau paduosiu, kaip ant kokios ližės, visą kūną.

Kiaulė įkišo liežuvį, o kalvis capt įkaitintom replēm už liežuvio ir laiko. Domertas iššoko iš kalvės su savo kardu, tą kiaulę — kapot! Kiaulė tuoj išspjaudė Domerto tarnus ir žirgus, kurtus ir sakalus. Paskui jis ją į gabalus sukapojo ir parkeliavo su dvigalviu žirgu į savo tėvo karalystę.

O kokia ten buvo linksmybė, kokios puotos, kad net ir aš ten pribuvau!

Kaulinis senis ant geležinio kalno

Vieną kartą žvirblis su pele sušnekėjo sėti du miežio grūdus: žvirblis buvo akėtojas, pelė — artojas. Kai pasėjo, užaugo dvi varpos. Žvirblis su pele jas nuėmė ir iškūlė, grūdus lygiai pasidalino, bet dar vienas atliekamas grūdas liko.

Žvirblis sako:

— Šitas grūdas man priklauso viršaus, aš esu akėtojas — mano darbas sunkesnis.

Pelė sako:

— Ne tau, o man priklauso, nes mano darbas sunkesnis kaip tavo, — aš artojas.

Ir juodu negali to grūdo pasidalinti. Žvirblis mato, kad nieko nebus, sako pelei:

— Tu įsikąšk grūdą, ir eisim keliu. Ką sutiksim, tas išspręs mums bylą pagal darbo sunkumą.

Pelė įsikando grūdą, ir abu eina keliu. Beeidami priėjo girią ir rado sakalą tupint.

Žvirblis sako:

— Sakale, būk mums teisėjas. Aš buvau akėtojas, o ji artojas, ir sėjom du miežio grūdus. Iš jų užaugo dvi varpos. Kai nunoko, jas nuėmėm ir iškūlėm, grūdus lygiai pasidalinom, ir dar vienas grūdas liko, tai pri-teisk jį mums pagal darbo sunkumą.

Pelė tuoj atsiliepė:

— Tas grūdas man priklauso, nes artojo darbas sunkesnis.

Sakalas sako:

— Iš teisybės, tau tas grūdas turėtų priklausyti, nes artojo darbas visados sunkus.

Kai tik sakalas ištarė tą žodį, tuoj pelė trakstelėjo grūdą ir suėdė. Žvirblis, pralaimėjęs bylą, supyko ir, lėkdamas pro šalį, sakalui gūžį perplėšė.

Jau neturi sakalas ką daryti — pasikėlęs nulėkė netoli kaimo ir atsitūpė ant trobos stogo. Anksti rytą išėjo iš tos trobos žmogus pažiūrėti, kaip saulė teka, ir pamatė ant stogo tupint paukštį. Sugrižęs vėl į vidų, išsinešė šaudyklę, priėjo artyn ir taiko šauti į tą sakalą. Sakalas prašneko žmogaus balsu:

— Nešauk manęs, geriau atsinešk siūlelį su adata, susiūk man gūžį, paimk mane gyvą ir penėk trejus metus — paskui aš tau atmokėsiu.

Sakalas nulėkė žemyn, žmogus susiuvo jam gūžį, pasiėmė ir įsinešė į vidų. Kismet jis sakalui supenėdavo dvidešimt jaučių ir dešimt statinių alaus išgirdydavo.

Kai suėjo lygiai treji metai, išėjo sakalas laukan, liepė sėstis ant nugaros tam žmogui ir lėkė tolyn per girias ir kalnus į svetimas šalis neregėtas. Belėkdami prilėkė tokią trobą. Sakalas sako žmogui:

— Eik į vidų, aš tavęs čia palauksiu. Čionai gyvena mano vyriausia sesuo. Kai nueisi, ji klaus: „Iš kur?“ Pasisakyk, iš kur esi, o kai paklaus: „Kad iš ten, ar nematei mano užkeikto brolio, lekiojančio sakalu?“ — atsakyk: „Mačiau, ir kad norėtum, dabar galėčiau parodyti, tik už parodymą turėtum duoti šitą žiedą, kur ant piršto turi“. Kaip ji sakys, išėjęs man pasakysi.

Įėjo žmogus į trobą, rado sakalo seserį. Ji tuoj paklausė:

— Iš kur?

Žmogus pasisakė, iš kur yra, o ji vėl klausia:

— Kad iš ten, ar neteko matyti mano brolio, lekiojančio sakalu?

— Mačiau, ir kad norėtum, dabar galėčiau parodyti, tik už parodymą turėtum duoti šitą žiedą, kur ant piršto turi.

Sakalo sesuo atsakė:

— Brolio gaila, žiedo dar gailiau.

Apsisukęs išėjo žmogus laukan ir pasakė sakalui, kad jo sesuo atsakiusi: „Brolio gaila, žiedo dar gailiau“.

Sakalas liepė jam sėstis ant nugaros, uždegė tą tro-

bą ir nulėkė toliau. Po kiek laiko prilėkė antrą trobą. Sustojó sakalas ir sako žmogui:

— Čionai mano vidutinė sesuo gyvena. Eik į vidų ir, kai klaus, pasakyk, iš kur esi. Tada ji vėl klaus: „Kad iš ten, ar neteko matyti mano brolio, sakalu lekiolančio?“ Tu atsakyk, kad matei ir, jei nori, dabar gali parodyti, tik už parodymą turėtų duoti tą rankšluostį, kur ant sienos kabo. Ką ji sakys, išėjęs ir man pasakysi.

Taip žmogus ir padarė. Įėjo į tą trobą, rado sakalo seserį sėdint. Ji paklausė:

— Iš kur esi?

Jis pasakė, iš kurios šalies. Tada ji vėl klausia:

— Kad iš ten, ar neregėjai mano brolio, lekiolančio sakalu?

— Mačiau ir, jei nori, dabar galiu tau parodyti, tik už parodymą turėtum duoti šitą rankšluostį, kur ant sienos kabo.

Ji atsakė:

— Brolio gaila, rankšluosčio dar gailiau.

Išėjo žmogus laukan ir persakė sakalui jo sesers žodžius. Sakalas liepė sėstis jam ant nugaros ir, uždegęs trobą, nulėkė toliau. Belėkdami prilėkė trečią trobą. Sakalas tarė žmogui:

— Eik į vidų, rasi mano jauniausią seserį. Kai paklaus, iš kur esi, atsakyk. Paskui klaus, ar nematei brolio sakalo, tai sakyk, kad matei ir, jei norėtų, galėtum jai parodyti, tik už parodymą turėtų duoti tą skrynutę, kur po lova guli. Ką ji sakys, išėjęs man pasakysi.

Taip šis ir padarė. Įėjo į vidų, rado jauniausią sakalo seserį. Ji paklausė:

— Iš kur?

Jis pasakė, o ji vėl klausia:

— Kad iš ten, ar nematei mano brolio sakalo?

— Matyti mačiau ir, kad nori, dabar galiu parodyti, tik už parodymą turėtum duoti šitą skrynutę, kur po lova guli.

Sesuo atsakė:

— Skrynutės gaila, brolio dar gailiau.

Išėjo žmogus laukan, pasakė sakalui, ką iš jo sesers girdėjo. Tuoju sakalas įėjo į trobą, nusikratė

plunksnas, atvirto žmogum ir pasisveikino su savo seseria. Paskui tą žmogelį gerai privalgydino, pridėjo jam pinigų, atidavė skrynutę ir išleido laimingai keliauti, prisakę tos skrynutės neatidaryti, kol namo nepareis.

Ilgai žmogelis ėjo keliavo, jau ir visus pinigus išleido. Atėjęs į girią, atsisėdo pasilsėti. Galvodamas, kad toj skrynutėj ras pinigų, ėmė ją ir atidarė. Tik kad pradėjo kareiviai pulkais verstis iš skrynutės, eina ir eina be paliovos — jau pilna giria priėjo, net baisu žmogeiliui pasidarė. Norėtų jis skrynutę uždaryti, bet kareiviai rėkia: „Spaudi!“ Žiū, beateinąs toks senis ir kad užriks:

— Vaike, kam paleidai savo šeimyną į mano girią? Greičiau atsiimk!

Žmogus ginasi negalįs kareivių atgal į skrynutę suvaryti, tada senis sako:

— Jei duosi man tą, ko namie nepalikai, aš juos suvarysiu.

O tasai galvoja: pačią, vaikus — viską paliko, ėmė tad ir prižadėjo seniui atiduoti, ko namie nepalikęs.

Senis liepė mažiuką pirštą įsipjauti ir pasirašyti. Žmogus įsipjovė, pasirašė ant luobo savo krauju ir padavė seniui, o tas, suvaręs į skrynutę kareivius, uždarė ją, atidavė žmogui ir pasakė:

— Kai pareisi, pasakyk tam, ko namie nepalikai, tegu ateina ant Geležinio kalno pas Kaulinį senį.

Vėl ilgai tas žmogus ėjo keliavo, o kai namo parke liavo, rado sūnų gimusį ir jau sulaukusį dvidešimties metų. Baisiai žmogelis nusigando, kad sūnų užrašė Kauliniam seniui ant Geležinio kalno. O sūnus, tai sužinojęs, greit apsirengė ir be jokios baimės išėjo ieškoti, kur Kaulinis senis ant Geležinio kalno. Per tyrus laukus beeidamas bekeliaudamas, priėjo tokią pirkelę, joje rado senutę sėdint ir paklausė:

— Močiute, ar nežinai Kaulinio senio ant Geležinio kalno?

— Vaikeli, aš tai nežinau, bet gal mano šeimyna žino, nes aš esu visų žvėrių motina.

Atidarė senutė langą, švilptelėjo — ir subėgo visokių žvėrių per girias, per krūmus, kad net krūmai

braška! Paklausė, ar kuris nežino Kaulinio senio ant Geležinio kalno, ir visi žvėrys atsakė vienu balsu:

— Nežinom!

Nėr ką daryti — padėkojęs senutei už rūpestį, vaikinai iškeliavo tolyn. Ėjo ėjo ir priėjo tokius kalnus, juose rado antrą pirkelę. Įėjęs į vidų, pamatė vėl sėdint senutę ir paklausė:

— Močiute, ar nežinai Kaulinio senio ant Geležinio kalno?

— Aš nežinau, vaikeliai, bet gal mano šeimyna žino, nes aš esu visų paukščių motina.

Atidarė ji langą, švilptelėjo — ir sulėkė paukščių visokių per girią, kad net medžiai linksta! Senutė paklausė:

— Ar nežinot Kaulinio senio ant Geležinio kalno?

Visi paukščiai vienu balsu atsišaukė:

— Nežinom!

Vaikinai vėl padėkojo senutei už rūpestį ir iškeliavo tolyn. Beeidamas bekeliaudamas per girias, per kalnus, priėjo trečią pirkelę, joje rado sėdint senutę ir paklausė:

— Močiute, ar nežinai Kaulinio senio ant Geležinio kalno?

— Vaikeliai, aš nežinau, bet duosiu tau patarimą. Tu nueik prie to ežero, kur matyti, — vidudienį ten atleikia dvylika gulbių maudytis. Kai jos nusimeta savo plunksnas, stoja tokios gražios ir skaisčios mergelės, kad negali atsižiūrėti. Nuėjęs įsidėmėk, kur jauniausia plunksna pasidės, paimk jas ir tol neatiduok, kol pasakys, kur Kaulinis senis ant Geležinio kalno. Tik žiūrėk — vyriausios sergėkis, nepaimk jos plunksnų, nes ji iš tavęs atims ir dar išpers tau kailį.

Padėkojo vaikinai senutei už gerą patarimą ir nuėjo prie ežero, kur buvo jam sakyta. Atsisėdo krūmuose ant kranto ir laukia atlekiant tų gulbių. Jau saulė atėjo beveik į pietus — ir atlėkė gulbės prie ežero. Nusirengė plunksnas, pasidėjo kiekviena sau, ir stojo tokios gražios mergelės, kad negali atsižiūrėti. Kai visos sulipo į ežerą maudytis, vaikinai ėmė ir paėmė vyriausios plunksnas. Išsimaudžiusios mergelės apsirengė kiekviena savo plunksnomis, o vyriausioji pamatė

vaikiną turint josios plunksnas, atėmė iš jo, dar kailį jam išdirbo ir nulėkė sau. Parėjo vaikiną namo pas senutę ir pasakė, kad jam atsitiko vyriausios mergelės plunksnas paimti.

— Kai pamatė, — sako, — kad aš turiu jos plunksnas, atėmė, ir dar gavau mušti.

— Matai, aš tau sakiau, kad neimk vyriausios plunksnų, nes gausi mušti, ir ji plunksnas atims. O jei būtum jauniausios paėmęs, kad būtum jai nedavęs, būtų ji tau pasakius, kur Kaulinis senis ant Geležinio kalno. Žiūrėk, kai rytoj nueisi, tik nepaimk vėl vyriausios plunksnų.

Pernakvojo vaikiną pas senutę, o rytą vėl nuėjo prie to ežero, atsisėdo ir laukia. Neilgai trukus atlėkė ir gulbės, nusimetė plunksnas, vėl pavirto mergelėmis ir įbrido į ežerą maudytis. Dabar vaikiną gerai įsižiūrėjo, kur jauniausioji pasidėjo savo plunksnas, prislinko ir nemačiom jas paėmė. Kai mergelės išsimaudė, apsirengė kiekviena savo plunksnomis ir vėl pavirto gulbėmis — žiūri, kad jauniausia jų sesuo dar neapsirengus, tai visos ir nulėkė, o jauniausiąją paliko. Ši užtiko vaikiną turint jos plunksnas, pradėjo prašyti, kad atiduotų, bet tas sako:

— Pasakyk, kur Kaulinis senis ant Geležinio kalno, tai atiduosiu.

— Tai mano tėvas, — atsakė mergelė, — bet kai pas ją nueisi, vis tiek neišliksi gyvas, nes jis yra velnių karalius. Tik aš tave prisiimsiu už patį, tada mudu šiaip taip išsigelbėsime.

Vaikiną atidavė plunksnas, mergelė jomis apsirengė, pavirto gulbe, liepė jam sėstis ant nugaros ir lėkė per kalnus į savo tėvo dvarą. Kai prilėkė Geležinį kalną, ji sako:

— Eik dabar pėsčias pas mano tėvą. Kad aš tave visai nunešiu, man bus gėda prieš tėvą ir seseris: sakys — jaunikį parsinešė.

Gulbė nulėkė sau, o jis nuėjo pėsčias. Kai tik įžengė pro duris, Kaulinis senis suriko:

— Gerai, vaike, kad atėjai, jau aš tavęs seniai laukiu. Pirmai pradžia rytoj man padarysi tokį darbą: nu-

eisi girion, iškirsi medžius, į ketvirtis sukaposi; skynimą išarsi, išakėsi, kviečių pasėsi; kviečiai per dieną užaugs, juos nukirsi, iškuls, sumalsi, pakepsi pyragą ir parneši man vakarienės.

Vaikinas labai nusiminė, viską apsakė savo mergaitei, o ta jam sako:

— Nebijok nieko! Tik tu, kai nueisi į girią, nepradėk dirbti, kol aš ateisiu.

Taip ir padarė. Nuėjo į pagirį, atsisėdo ir laukia. Belaukdamas užmigo, o kai pabudo, pamatė ateinant mergelę ir atnešant pusryčių. Atėjo, padavė jam valgyti, o pati pasiėmė kirvį, apsisuko aplinkui, švilptelėjo — ir viskas jau iškirsta, į ketvirtis sukapota. Vėl pasiėmė žambį, apsisuko aplinkui švilptelėjo — visas skynimas išartas, išakėtas; pasėjo — ir auga kviečiai! Eidama namo, pasakė jam, kad vėl nepradėtų dirbti, kol ji ateis. Vaikinas, ten likęs, atsisėdo ir užsnūdo. Pramigęs truputį, pabudo — žiūri, kad saulė jau beveik pietuose, ir ateina jo mergaitė, atneša valgyti. Kol jis pietavo, ji, pasiėmus dalgį, apsisuko aplink, švilptelėjo — ir kviečiai nukirsti; vėl švilptelėjo — viskas jau iškulta ir sumalta. Pakepė pyragą prieš saulę ir pasakė:

— Dabar aš einu namo, o tu čia pabūk, tegu kepa pyragas prieš saulę. Kai saulė nusileis — pareik ir parnešk pyragą.

Saulei nusileidus, parėjo ir jis namo ir padavė Kauliniam seniui pyragą. Kaulinis senis sako:

— Vaike, kad tu šitą darbą padarei, tai būsi mano žentas — išsirinksi iš mano dukterų, kurią norėsi, ir galėsi sau eiti namo. Tik rytoj dar vieną darbą padarysi: nueisi prie jūros, nusineši rėtį, išliesi visą vandenį, pririnksi nei didelių, nei mažų žuvų ir parneši man vakarienės.

Vaikinas nusiminęs pasakė savo mergelei, kad Kaulinis senis dar liepė iš jūros vandenį išlieti su rėčiu, pririnkti nei didelių, nei mažų žuvų ir parnešti vakarienės, o kai tą darbą atliksiąs, galėsiąs išsirinkti sau mergaitę, kurią norėsiąs, ir eiti sau namo.

— Nebijok! — atsakė ji. — Kai rytoj nueisi prie jūros, nieko nepradėk dirbti, kol aš ateisiu.

Rytą vaikiną atsikėlė, pasiėmė rėtį, nuėjo prie jūros ir atsisėdęs laukia savo mergelės. Netrukus ji atnešė pusryčių; kol jis pusryčiavo, ji, pasiėmus rėtį, šen ten pašvytavo — ir išūžė vanduo, tik liko dugne vienos žuvys.

— Dabar vakare, kai eisi namo, — pasakė ji, — prirink nei didelių, nei mažų žuvų, parnešk tėvui vakarienės.

Saulei nusileidus, vaikiną pririnko nei didelių, nei mažų žuvų ir parnešė Kauliniam seniui.

— Gerai, žente. — sako Kaulinis senis, — kad šitą darbą padarei. Pramankštinsi dar rytoj mano erzilą ir galėsi eiti namo. Antai kur du akmenys ant kalno guli, kad vieno akmens ketvertas nepavežtų, tai nusirisi juos į kalvę ir nusikalsi lazdą erzilui pamušti.

Vaikiną nusiminęs pasakė savo mergaitei, kad liepė dar Kaulinis senis erzilą pramankštinti, o tuodu akmenis, kur ant kalno guli, liepė nusiristi į kalvę ir nusikalti akmeninę lazdą erzilui pamušti.

— Dabar tai vargas! — atsakė mergaitė. — Ne erzilą, tik jį patį teks pramankštinti. Bet ką darysi — vis išgelbėsiu. Tik mudu turime apsimainyti drabužiais.

Apsimainė jie drabužiais, senio duktė tuoj nusirito abu akmenis į kalvę, nusikalė akmeninę lazdą ir pareina švytuodama. O Kaulinis senis, pasivertęs erzilu, jau stovi tvarte. Ji įėjo, išsivedė erzilą laukan, užsisėdo ir joja, o erzilas vis aukštyn keliasi, nori jojimą numesti ir užmušti. Bet ji duoda su ta lazda vis į galvą, neleidžia pakilti. Kai sušilo erzilas, pradėjo putoti, parjojo namo, į tvartą pastatė ir eina sau. O erzilas, vėl atsivertęs į Kaulinį senį, beateinąs priešais. Jo duktė, vaikiną drabužiais apsirengusi, paklausė:

— O ką, uošvi, ar gerai išmankštinau erzilą?

— Gerai, gerai, žente, — atsakė Kaulinis senis, — nereikia nė žiūrėti, aš žinau, kad gerai!

Po kiek laiko Kaulinis senis sako vaikinui:

— Žente, išsirink sau mergaitę iš mano dukterų, kurią nori.

Tas pasakė išsirinkęs jauniausią jo dukterį.

— Dabar, — sako Kaulinis senis, — aš jas visas paversiu kuosomis ir sušauksiu pro langą. Jei atminsi, kuri tavo mergaitė, tai bus tavo, o kad neatminsi — nebus.

Vaikinas viską pasakė savo mergaitei, o ta jam sako:

— Kai sušauks mus visas kuosomis pro langą, aš truputį atsiskirsiu nuo kitų, o paskui nulėksiu ant karties — nuo krosnies pirmutinė būsiu.

Kaulinis senis pavertė savo dukteris kuosomis ir sušaukė pro langą. Viena kuosa truputį atsiskyrė, nulėkė ant karties ir atsitūpė. Klausia dabar Kaulinis senis to vaikino:

— Kuri tavo mergaitė?

— Ogi toji, — atsakė jis, — kuri ant karties, nuo krosnies pirmutinė.

Kaulinis senis tarė:

— Gerai, žente, atminei! Šiąnakt dar pergulėkit, o rytoj galėsit sau namo keliauti. Tik išeidami ateikit su manim atsisveikinti.

Kuosos vėl išlėkė pro langą laukan ir atvirto mergaitėmis. Vaikinas pasakė savajai, kad Kaulinis senis liepė šiąnakt pergulėti, o rytojaus dieną eiti namo, tik pirmiau dar su juo atsisveikinti.

— Dabar turim bėgti, — atsakė mergaitė, — nes kai nueisi atsisveikinti, jis tau galvą nukirs.

Ji prispjovė seilių prie lovos, pas slenkstį ir už slenkščio — ir abu išbėgo.

Rytą ateina Kaulinis senis ir šaukia:

— Vaikai, kur jūs?

Atsiliepė seilės prie lovos:

— Čia čia čia!

Tuojuo liepė senis riestauodegiams kasti, sako:

— Čia jau prie lovos į žemę įlindo!

Riestauodegiai akimirksniu iškasė didelę duobę — nerado nieko.

Kaulinis senis vėl klausia:

— Vaikai, kur jūs?

Atsiliepė seilės pas slenkstį:

— Čia čia čia!

Ir vėl Kaulinis senis liepė kasti riestauodegiams po slenksčiu, sako:

— Jau lenda, nori bėgti.

Riestauodegiai iškasė — nieko nerado.

Vėl Kaulinis senis klausia:

— Vaikai, kur jūs?

Atsiliepė seilės už slenksčio:

— Čia čia čia!

Dabar Kaulinis senis paleido šešis riestauodegius ir liepė jiems:

— Jau bėga, vykitės!

Mergaitė pamatė, kad atsiveja šeši riestauodegiai, tuoj pasivertė į kviečius, o vaikiną pavertė į senį su ilgu botagu ir liepė nuo kviečių žvirblius baidyti.

Atbėgo šeši riestauodegiai ir pralėkė pro šalį: kas jiems kviečiai ir senis su botagu. Nieko nepaviję, sugrižo namo, o Kaulinis senis juos klausia:

— Ką, ar pavijot?

Riestauodegiai atsakė:

— Nepavijom.

— O užtikot ką?

— Senį su ilgu botagu nuo kviečių žvirblius baidant.

Kaulinis senis sako:

— O jūs paikiai, reikėjo senį imti, o kviečiai būtų patys parėję. Dabar eikit devyni: ką užtiksit — imkit!

Vėl mergaitė pamatė atsivejant devynis riestauodegius, pati pasivertė į erškėčio kamieną, o vaikiną pavertė į dyglius.

Atbėgo riestauodegiai, bandė paimti erškėtį už kamieno, bet tik snukius susibadė. Nieko negalėdami padaryti, nukuduliavo namo. Klausia juos Kaulinis senis:

— Ką užtikot?

Riestauodegiai atsakė:

— Užtikom erškėtį. Mes jį ėmėm ėmėm, beimdami snukius susibadėm, bet negalėjom paimti ir parbėgom namo.

— Vai jūs visi kvailiai! — sako Kaulinis senis. — Šakas reikėjo imti, o kamienas būtų pats parėjęs. Dabar eikit dvylika: ką užtiksit — imkit!

Pamačiusi dvylika riestauodegių atsivejant, mergaitė pasivertė į bažnyčią, o vaikiną pavertė į kunigą ir liepė nieko daugiau nešnekėti, tik „Tėve mūsų“.

Atbėgo dvylika riestauodegių ir šnekina tą kunigą, neišsitikėdami, ar tikras, ar ne. Kunigas nieko daugiau neprašnekėjo, tik kalbėjo „Tėve mūsų“, tai jo neėmė ir nubėgo. Kaulinis senis klausia:

— Ką užtikot?

— Užtikom, — sako, — bažnyčią, o bažnyčioj kunigas musnoja. Mes neišsitikėjom, ar tikras, ar ne, tai neėmėm.

Kaulinis senis baisiai perpyko:

— Kad jūs kur skradžiai! Reikėjo kunigą imti, o bažnyčia būtų pati parėjus. Jau matau, kad jūs nieko nepadarysit, reikia man pačiam bėgti.

Ir nusivijo bėglius pats Kaulinis senis. Mergaitė atsigrėžė, pamatė, kad tėvas atsiveja, brūkšt skepetaitę patiesė, žiedą užmetė — ir stojo ežeras. Ji pasivertė antaite, vaikiną pavertė gaigaliuku, ir plauko abudu po ežerą. Atbėgo Kaulinis senis ir taiko šauti į gaigaliuką, bet antaitė uždeda ant jo sparnelį, ir nevalia tėvui šauti į savo tikrą dukterį. Perpyko Kaulinis senis ant dukters ir užkeikė:

— Kad tu man taip darai, plaukiosi šiame ežere trejus metus.

Kaulinis senis nubėgo namo, o gaigaliukas atvirto žmogum ir išėjo iš ežero. Antaitė jam sako:

— Dabar tu eik namo — čia jau netoli. Parėjęs nevesk trejus metus, kol aš pareisiu: turiu plaukioti šiame ežere tiek metų, kiek mane užkeikė antaite.

Vaikinas parėjo namo, išlaukė trejus metus — dar nepareina. Galvodamas, kad jau negyva, nori kitą vestti. Prirengė puotą, jau kels vestuves — gi pareina anoji mergaitė.

— Ar tu taip manęs klausai? — sako. — Aš tave išgelbėjau nuo tiek nelaimių ir mirties!

Jaunikis tuoj ją paėmė už pačią, ir abu gyveno laimingai. Paskui numirė to vaikino tėvai, o jiems liko toji skrynutė su kareiviais — užkariavo visą karalystę, kur ir šiandien tebegyvena.

TURINYS

Karalaitė gulbė.....	5
Mildutė.....	9
Eglė žalčių karalienė.....	14
Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė.....	20
Negirdėta neregėta pasaka.....	24
Stalėlis, avinėlis ir lazda.....	28
Lekiantis laivas.....	33
Meškos trobelė.....	38
Vandenų, rankšluosčių ir įnagių dvaras.....	43
Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių.....	48
Du broliai ir nelaimė.....	56
Burtininkė.....	59
Velnias ir lietuvis.....	64
Apie vieną žmogų, kuris gyvulių ir paukščių kalbą mokėjo.....	69
Dailidė, Perkūnas ir velnias.....	72
Kaktoj saulė, pakaušy mėnuo, iš šalių žvaigždės.....	77
Liūtas ir žmogus.....	84
Baltas vilkas.....	87
Šalnos dovanos.....	93
Sielininko sūnus.....	97
Aukso senelis.....	100
Burtininko mokinys.....	105
Trys broliai.....	112
Artojas ir jo vargas.....	115
Variokai.....	118
Seneliai ir pupelė.....	121
Pasaka apie žvejį.....	123
Visi į krepšį.....	136

Vilkas ir siuvėjas	139
Senelis ir ožka	141
Lapė, strazdelis ir varna	145
Vištytė ir gaidžiukas	147
Gudrus vežėjas	149
Su girnelėm, katiniuku ir sauja kanapių	152
Laimingas žmogus	155
Dvigalvis žirgas	157
Kaulinis senis ant geležinio kalno	164

GRAŽIAUSIOS LIETUVIŲ PASAKOS

I DALIS

(Iš Jono Basanavičiaus, Simono Daukanto,
Antano Giedriaus ir Stasio Tijūnaičio rinkinių)

Pasakas parinko ir redagavo *Robertas Keturakis*
Iliustravo *Edita Žumbakytė*

SL 888. Užsak. Nr. 932.

„Vaigos“ leidykla, K. Škirpos 15–17, 3043 Kaunas.
Spausdino SPAB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino 10, 3000 Kaunas.
Sutartinė kaina

